

Nro. 52.

A' FELS. CSASZÁR, ÉS AP. KIRALY KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből Kedden Junius 29-ik napján 1813-dik esztendőben.

Bétsi.

Ő Cs. K. Felsége méltóztatott Feldmarschal-Lieutenant Báró *Stipsics* Erdély Országi Kommandirozó Generális Úrnak megkülömböztetett szolgálatai által szerzett érdemeit, a' *Szent István* Királyi Rend' Kommendátori keresztjével megjutalmaztatni.

Cseh országból ezeket írják: — „Felséges Urunk mind ez ideig a' *Gitschini* kastélyban van kísérőivel együtt. E' hónap' 17-dikén az Úrnapi Procession ő Cs. Felsége is, a' vidékről összegyülekezett véghetetlen sokasággal, kegyes és épületes buzgósággal, együtt menni méltóztatott, melly által ez a' nap a' Gitschini lakosokra nézve örökre emlékezetessé tétetett. Azután a' ma-

ga *Gladrupnál* legelő méneseinek megszemlélésire ment ő Cs. Felsége: de a' honnan 19-dikben *Gitschinbe* ismét viszsza érkezett. Gitschin és a' két Császároknak fő hadi szállásaik között, szüntelen jönnek mennek a' Kurírok. —

„Az Orosz Császár ő Felsége Sléziából Cseh Országba a' Königgrätzi kerűletbe által jövén, ugyan ezen hónapnak 16-dikán *Nachodon* által *Opotschna* nevű mező városban lévő kastélyba érkezett, a' hol ő Cs. Felségét a' maga két Nagy Hertzegaszszony testvérei, t. i. a' Weimari és Oldenburgi Hertzegnék, már várták. Austriai Cs. K. Fő Lovászmester Gróf Trautmansdorf fogadta Felséges Urunk' nevében ő Cs. Felségét. Kevés kísérői között, a' kikkel oda jött, Státustitoknok Gróf *Nesselrode*, Udv. fő Marschal Gróf *Tolstoy*, 's négy Adjutánsok vannak.

Gróf *Metternich*, külső dolgokra ügyelő Austriai Cs. K. Minister e' hónap 17-dik napján *Opotschnába* érkezett, a' honnét 18-ikban ismét vissza tért *Gitschinbe*. — Ő Felsége az Orosz Császár Junius 23-dik napjáig Opotschnába maradni, 's onnét ekkor Nachódon által Peterswaldauba a' maga fő hadi szállására ismét viszsza térni szándékozott.

Gróf *Metternich* kűlső dolgokra ügyelő Austriai Cs. K. Minister, hívattatván, e' hónap' 23-dikán elűtazott Gitschinből Dresda felé, a' honnét 29-dikben váratott viszsza.

Frantzia Birodalom.

A' Párisi Monitörben ezek jöttek-ki: —„

„A' Régens Császárné és Királyné ő Felségéhez érkezett hadi tudósítások szerént, ilyen állapotban voltak Jun. 7-dikén Német országon a'

Franzia ármádák. A' Császár fő hadi szállása volt *Buntzlauban*. A' külömbkülömb szakasz ármádák, kirendeltetett szállásaik felé folytatták útjokat. Az *Odera* vizét azon tsajkák tőltötték-el, a' mellyek *Breszlau* felől *Glogau* felé eveztek az ellenségtől elvétetett ágyukkal, azokhoz tartozó készűletekkel, lisztel, 's egyéb e'félével. —

„*Hámburgot* ismét elfoglalták seregeink fegyveres kézzel. Az *Eokmühli* Hertzeg nagyon díséri a' Gen. *Wandamme* magaviseletét. *Hámburg* a' múlt táborozásban a' Gen. *Carra St. Cyr* fé. lénksége miatt vészett vala-el. Eleinten *Bremának* megtartatását, most pedig *Hamburgnak* viszszavétettetését, a' Gen. *Vandamme* hathatós iparkodásának lehet köszönnünk, mellyel ő attól a' szempillantattól fogva folytatta a' dolgokat, hogy a' 32-ik katona osztályba megérkezett. Itt több száz embereket fogtunk-el. A' városban (Hamburgban) 2 vagy 3 száz ágyút találtuk, mellyek közzűl 80 a' vár fokaira volt kiszegeztetve. A' városnak oltalmaztatható állapotba való helyheztettetése munkába volt vétettetve. —

„*Dánia* véllünk marsirozik. Az Eckmühli Hertzeg *Lübeckbe* szándékszik menni. E'szerént az egész 32-dik katona osztály, és a' Franzia birodalomnak minden vidékei megszabadíttattak az ellenségtől. —

„Rendelések tétettettek, hogy *Hámburg* városából egy erősség épittessék; a' város bástyás kőfallal vala körűlvétettetve, széles és vízzel tőltött árkai vannak, 's egy részint fedeztethetik kibotsátott víz által. A' munka úgy fog elintézteini, hogy a' város és *Haarburg* között való kö-

zösűlés a' szigetek által mindenkor fenn tartattathassék. —

„Megparantsolta a' Császár, hogy a' *Havel*nek az *Álbis* vizébe való szakadásánál építtsenek egy várat. *Königstein*, *Torgau*, *Wittemberga*, *Magdeburg*, 's a' *Haveli* és *Hámburgi* erősségek tökélletessé fogják tenni az *Albis* vizének óltalomlíneáját. —

„Az *Eckmühli* Hertzeg öt Osztályainak, a' mellyek 72 telyes számú Batalionokból állanak, még hátra lévő batallionnyaik, *Wesel* mellől útnak indúltak. —

„Azólta, hogy ez a' táborozás elkezdődött, Szakszoniát megszabadította, Sléziának felét meghódoltatta, a' 32-ik katona osztályt viszsza vette, 's ellenségeinknek reménységeket tsúffá tette a' Frantzia ármáda."

* * *

A' Monitőrben illyen Császári Dekretom jöttki: —„

„A' *Würscheni* tsatázó mezőről Május 22-dikén reggeli 4 órakor. — „*Napoleon*, Frantziák Császárja, etc. meghatároztuk és határozzuk, mint következik: —

„I). Tzik. A' *Mont-Cenis* hegyen (a' régi *Savoyában* lévő *Alpes* hegyeknek egyik tetején) egy emlékeztető oszlopot kell építeni, a' melynek Páris felé álló óldalára azon Kantonainknak, mellyekre az Alpeseken Innen lévő Departamentjeink felosztatva vannak, a' Májland felé álló óldalára pedig az Alpeseken túl lévő Departamentjeink' és az Olasz Királyság' Kántonaiknak neveik, jegyeztessenek-fel. Ezen emlékeztető alkotmánynak legszembetűnöbb részére ilyen czím-

rás tétetődjön: **Napoleon** *Császár, a' maga Frantzia és Olasz népei eránt viseltető háládatosságának bizonyságáúl, és a' leg később maradékoknak azon nevezetes időpontra való emlékeztetésekre, midön a' birodalom és szövetségesei egészségeknek megoltalmaztatására, három hónapok alatt tizenkét száz ezer emberek fegyvert fogtak, a' Würscheni tsatázó mezön parantsolta, hogy ezen emlékeztető oszlop emeltessék.*

„II). Tzik. Ezen Dekretomnak végrehajtatása a' belső dolgokra ügyelő Frantzia és Olasz Ministerekre bízattatik. —„

„*Napoleon.*

„Gróf *Darü*, Minister Statustitoknok.

A' Császárnak ezen Dekretomához képpest illyen további Dekretomot adott-ki Régens Császárné és Királyné ő F.ge *St. Cloudban* Jun. 10dikén: —„

„Császár és Király ő Felségének nevében, etc. Mi Régens Császárné és Királyné, etc, a' Császár és Király ő Felségének a' mi igen szeretett férjünknek és fejedelmünknek a' *Würscheni* tsatázó mezőn Május 22 dikén kőlt Dekretomához képest, meghatároztuk és határozzuk, a' mint következik: — 1) A' Frantzia és Olasz Institutumok, 's a' Római, Amsterdámi, Turini, és Florentziai Akadémiák biztosokat nevez-nek-ki, és a' czéllal megegyező minden eszközöket elővesznek, hogy a' Császárnak azon czélzásai végre hajtattathassanak, mellyek a' *Mont-Cenisen* emeltetendő emlékezet oszlopot illetik. — 2) Ez az alkotmáy, a' mennyiben a' fő czélzás mellől való eltávozás, 's tartósságának való

ártalom nélkűl megeshetik, egyszersmind valamelly közönséges haszonra is legyen intéztetve. — 3) Felállíttatására 25 milliók határoztattak. Nagyobb summát nem kell réá forditani. — 4) Az Olasz Institutum 's a' külömbkülömb akadémiák, azon rajzolatokat, mellyeket ők helybe hagyni fognak, küldjék a' Frantzia Institútum előlűlőjéhez még November 1-ső napja előtt, hogy a' rajzolatokat a' jövő télen a' Császár' eleibe terjeszteni, 's az emlékeztető alkotmánynak építéséhez a' jövő tavaszon hozzá fogni lehessen. — 5) Ezen Dekretomnak végrehajtatása a' belső dolgokra ügyelő Frantzia és Olasz Ministerekre bízattatik. Kőlt a' mi *St. Cloudi* palotánkban, Jun. 10-dikén 1803-ban. —„

„*Mária Ludovika.*

„*Cambaceres*, birodalom fő Cancellariussa.

„*Cadorei* Hertzeg (*Champagni*) Statusminister, Régenségi Titoknok.

Hamburg városára nézve egy végzés jött-ki az odavaló újságban Jun. 9-dikén, a' melly e'képpen kezdődik: —„

„Mi Marschal, Eckmühli Hertzeg, a' 32-dik katona' osztály fő Kórmányozója, az ő Cs. K. Felsége parantsolataival megegyezőleg, 's a' nékünk ezen 1813-dik esztendő Aprilisének 10-dik napján a' Hanseaticumi Departamentekre nézve adatott telyes hatalom szerént meghatároztuk és határozzuk, mint következik; — 1)-ső Tzikkely 's a' többi.„ — Az ezen szók után következő 14 tzikkelyeknek fontosabb foglalatjok ennyiben áll: — *Hamburg* városa büntetésképpen 48 milliók-

ból álló rendkívűl való hadi adót tartozik egy hónapnak lefolyása alatt, úgymint Jun. 12-dikétöl fogva Jul. 12-dikéig, 6 részekben, fizetni. A' kiszabott 6 időszakaszokat szorosan megtartani tartozik. Az adónak kiosztására kineveztetendő biztosok arra köteleztetnek figyelmezni, hogy kiváltképpen azokra a' lakosokra vessék ezt a' rendkivűl való adót, a' kik a' folyó esztendőben Febr. 24-dikétől fogva történt támadásokban önként való adományaik vagy egyéb tselekedeteik által részesűltek. Ha nem fizetődne ezen adó; az ingatlan és ingóbingó jószágokat kell érette sequestrálni. Egyéb erőltetett eszközökkel, még katona exekutzióval is lehet élni felhajtatásában.

Svétzia.

A' Svétziai ármáda fő hadi szállásán *Stralsundban* ilyen Bülletint adtak-ki Junius' 5-dikén: —„

„A' Major *Lagerbring* által vezéreltetett Svécus seregek, *Hamburgot*, minekutánna a' felől hírt vettek vólna, hogy Dániai Előlűlő, *Kaas*, a' Frantzia vezérrel *Haarburgban* olyan titkos égyetértésre lépett, hogy a' Frantzia és Dánus égyesített seregek *Hamburgra* réá ütvén azt foglalják-el, Május 26-dikán reggel oda hagyták. Ez a' Svécus sereg a' fő hadi szállástól 30 mértföldnyire eltávozva és így a' veszedelemnek kitétetve lévén, külömben elveszettnek lenni tartathatott vólna. Megelőzés, 's a' vezérnek alkalmassága által, básorságos helyre viszsza hozattatott a' nélkűl, hogy egy embert elvesztett vólna. —

„A' Gróf *Wallmoden* vezérlése alatt lévő

Orosz és Hannovarai seregek *Boitzenburgnál* állanak. A' Svétziai ármáda' *első* osztálya, a' Gen. *Sandels* vezérlése alatt, Gadebusch, Schwerin, és Wismar között, *második* osztálya a' Gen. Báró *Hope* vezérlése alatt Rostockban, a' *harmadik* Gen. *Skiöldenbrand* alatt a' Triebseesi és Grimmi környékeken, 's végre a' tartalék, Richtenbergben és Franizburgban vannak szállásokon. Ezen fekvéseikben fogják a' Svécusok az Orosz és Prusszus seregeknek hozzájok való megérkezésseket elvárni, 's mihelyest itt ez az egyesült ármáda a' kötésekben meghatátározott számra telik, azonnal meg fog indúlni előfelé. —

„*Stralsund* városa erőssíttetik. A' kapuk előtt lévő sántzos línea 8 napok alatt elvégződik. A' kapuk, felvonó hídak által, 's a' sántzok levert gerendákkal erőssíttetnek. Már 50 huszonnégy és tizennyóltz fontos golyóbisú ágyuk vannak ezen elősántzokban kiszegeztetve; 14 napok alatt 100-ra fog telni a' számjok. Pomeránia és Daenecholm nevű kis sziget között, úszóhíd készítődik; ezen sziget és a' partok között már líneát vontak az ágyús tsajkák és gályák, 's a' Daeneholmi sántzok 12 és 24 fontos ágyúkkal rakattattak-meg. —

„Svétziai Udvari Cancellarius Báró *Wetterstedt*, Orosz Cs. Generális *Suchtelen*, Anglus teljes hatalmú biztos *Thorton*, 's Generálmájor *Hope*, a' Dániai udvar' hajlandóságának kitanúlása végett Május 30-dikán eleveztek innét Stralsundból Koppenhágába, oly czélzással, hogy olyan javallásokat tegyenek ott, mellyek szerént Nagy Britanniával békességet leheine kötni, 's a' melyek szerént Svétziának kívánságai is, mellyek

kötéseken fundáltatnak, 's a' mellyeket a' Svétziai Udvar maga is önként kissebb mértékre szállítani kívánt, telyesíttethetnének. A' Dániai Statusminister *Rosenkrantz* ezeket az igasságos javallásokat egyenesen vissza vetette; melyre-nézve a' nevezett alkudozó követek tegnapestve ide Stralsundba vissza érkeztek. A' Dánus udvarnak ezen tselekedete megmútatja, hogy miben álljon tulajdonképpen az ő Frantzia Országgal való öszszeszövetkezése, melynek egyéberánt is elegendő bizonysága az a' részvétel, mellyet Hamburg városának elogtalásában kinyilatkoztatott Dánia. —

„A' Svékus ármádánál kevés beteg katona, beteg Generális pedig egy sem találtatik. A' Koronaörökös, kívánt leg jobb egésségben van.'"

D á n i a.

A' Dánia és Svétzia között fenn forgó környűlállásokról ezeket adta-ki *Koppenhágában* a' Dánus udvari újság Jun. 4-dikén: —„

„Egy Ànglus tengeri tiszt Május 31-dikén estve ide érkezvén két írást hozott a' Defiance nevű Ànglus Linea hajórol; egyet a' Svétziai Udvarhoz rendeltetve lévő Ànglus Követtől *Thortontól* 's Ànglus Generális *Hopétöl*, egyet pedig Báró *Wetterstädt* Svétziai Udvari Cancellariustól. Jelentette egyszersmind az Anglus tiszt, hogy Orosz Generális Báró *Suchtelen* is ugyan azon hajón vólna, hogy az Ànglia által javallott békességes alkudozásban részt vegyen, melyre néki telyes hatalom vólna adattatva, éppen úgy, mint Udv. Cancellarius Wettersädtnek, arra, hogy a' Svétzia és Dánia között fenn forgó egyenetlenkedésre nézve alkudozásra lépjék. —

„Az ő Dániai Királyi Felsége hűséges alattvalói nem tsudálkozhatnak azon, hogy a' Svétziai Koronaörökös, mint nem önnön haszonkeresésnek, és mérséklettségnek bizonyságát, úgy teszi a' Svétziai Király nevében ezt a' nyilatkoztatást, hogy ő Svétziai Kir. Felsége mármost Norvégiából tsak a' Drontheimi vidékeket és azon részeket kívánja magának, a' mellyek Drontheim és az Orosz határ között találtatnak. E' tsak egy új bizonysága azoknak a' kénszerítő kívánságoknak, mellyek által ezen újabb időkben az északi birodalmaknak lakosaik magokat azon békességes állapottól megfosztattatni szemlélik, melly az ő közönséges boldogságokkal megégyezne. Nem kevesebbé ellenkezőnek találhatják a' Dániai hűséges alattvalók a' magok gondolkodássok módjával és nemzeti érzékenységekkel azt a' kívánságot, hogy 25,000 Dánus katonák a' Svétziai Koronaörökös vezérlése alá adattassanak, hogy a' Svétziai és egyéb seregekkel északi Németországon Frantzia ország ellen hadakozzanak. Ugyan ezen fundamentomos feltételek alatt javallották az Anglus Követek a' Nagy Britanniával való megbékéllés eránt való alkudozást, még pedig ollyan meghatározással, hogy mi a' hajókázás könnyebbségére nézve még tsak fegyvernyúgvást sem reménlhetnénk addig, míg a' Holsátziában és Juttlandiában találtató Dánus seregek a' Svétziai Koronaörökös szabad tettzésére nem bízattatnának. A' Dánus koloniáknak a' megbékélléskor való viszsza adattatásokat ugyan, megígérte Anglia, de *Helgoland* szigetének viszszaadattatását nem, valamint szintén azt sem,

hogy a' Dánus hajós seregnek elvétele által okozott kárt vissza téríti Dániának." —

Ezen előadás után azt jegyzi-meg a' Koppenhágai Udvari újság, hogy gondolhatják a' Dánus lakosok, hogy ő Felsége a' maga méltóságához illő, 's alattavalóinak javokkal megegyező módon felelt ezen ajánlásokra: melly után az Ànglus tiszt, mint a' kinek meg volt parantsolva, hogy a' válaszra 48 óránál tovább ne várakozzék, Koppenhágát Jun. 2-dikán délutánni 2 órakor oda hagyta.

Nagy Britannia.

A' Berlini újságból: — „Egy útazó, a' ki Maj. 29-dikén hagyta oda Londont, azt beszélli, hogy a' *Tamesis* vizén egy expeditzió állott készen az elevezésre. A' sereget, mellyből ez az expeditzió állott, elébb tsak 3, hanem későbben 10 ezer emberekre számlálták."

Egy más útazó, a' ki ugyan ezen napon jött el Londonból, azt erőssíti a' Berlini levelekben, hogy Spanyol Országban, mikor a' leg újabb tudósítások onnét megindúltak, az Ànglus seregek és az ő szövetségeseik mindenütt megindúltak volt előfelé, 's a' Wellington fő hadi szállása Salamankában volt.

Elegyes Levelek.

A' *Párisi Journal de l' Empire* erőssíti, hogy a' Norvégiai seregek a' magok fő vezérjeknek *Keresztély* Koronaörökösnek vezérlése alatt, bé akarnak ütni Svétziába, 's azon eleséget, mellyet a' Dániai országlószék az éhelhalásnak meg akadályoztatása végett Norvégiába útnak indított vala, de a' mellyet az Anglusok és Svécu-

sok elvévén, Svétziában 'a' Norvégiai határoktól nem meszsze raktak-le, innét elakarják vinni.

A' *Pruszsziai Correspondens*ben olvassuk, hogy *Revál*ból 7000 Oroszok érkeztek-meg Svétziai Pomeránia mellé *Rügen* szigetéhez a' Svékusokhoz. A' tengeren jöttek oda.

A' *Berlini* levelek szerént Jun. 5-dikén kiütöttek volt a' Frantziák Magdeburgból, mellynek alkalmatosságával, mint mondják, a' Westpháliai katonák közzül sokan által jöttek a' Pruszszusokhoz.

A' Bavériai újságlevelekben találtató Koppenhágai tudósítások szerént, azok a' Hamburgi lakosok, kik a' Frantziáknak és Dánusoknak oda való bémenetelek előtt onnét eltávoztak, a' *Bankónak* is elvitték egy részit előbb Helgoland szigetére, a' honnét az, mint mondják Angliába vitettetett.

A' tsatázó mezőről Párisba Régens Császárné és Királyné ő F.géhez érkezett 's a' Monitörben Jun. 16-dikán közönségessé tétetett tudósítások szerént, az Eckmühli Hertzeg' vezérlése alá adatott Dánus seregeknek egy tsopotja Jun. 2-dikán Lübeck városát elfoglalta.

Jobbítás.

Az 50-ik számú M. Kurir 688-dik lapján, feljűlről lefelé számlálván a' 8-dik soron kezdve a' következendőket: — „Neumarktban Cseh országnak Pilseni kerűletjében a' Gróf *Stadion* uradalmához tartozó mező városban (Neoforumban) gyűltek öszsze a' fegyverszűnésbéli Commissariusok a' békesség eszközlése végett." — e'képpen kell megjobbítani: —„

„Neumarktban, Sléziának Breszlaui (Boroszlói) Hertzegségben lévő városban gyűltek öszsze azok a' Biztosok, kiket a' végre neveztek-ki a' hadakozó Hatalmasságok, hogy a' fegyvernyúgvás feltételeinek bétőltetésére ügyeljenek.„

„Hasonlóképpen a' 47-dik számú M. Kurir' 661-dik lapján is, a' fegyvernyúgvás 12-dik tzikhelyében, ezen nevezeten: új *Markia*, ezt a' Sléziai Neumarkot kell érteni." P. D.

(*Vége a' második fertály esztendőnek*).

Honnyi Levelek
és
Tudósítások.

Magyar Ország.

A' magok virtusaikkal és megkülnböztetett érdemeikkel tündöklő hazafiak, nem tsak életekben, hanem halálok után is érdemesek arra, hogy róllok a' közönséges újságlevelekben emlékezet tétetődjön. Egy illy jó és érdemes hazafi volt néhai *Bezegh János* Úr, kinek holt teste, a' közelebb múlt December 12-ik napján, Sopron Sz. Kir. városban, az oda való Évangélikus lakosoknak temetőjökben illendő halotti tisztelettel eltemettetett. Ez a' meg bóldogúlt jó hazafi a' Magy. Kir. nemes testőrző seregnél egynéhány esztendőkig való hív szolgálatja után Sopronyi Tanátsos férjfiúvá tétettetvén, hasznos életének utolsó napjáig fedhetetlenűl, jámborúl, minden negédtség, 's tulajdon haszon keresés nélkűl viselte magát, minden rend és karbéli lakosokat meg betsűlt, a' szűkölködő szegényeknek jóltévő attyok, az elnyomattattaknak vígasztaló istápjok és gyámolok, rövideden kimondván, a' köz Jónak fáradhatatlan előmozdítója vólt, melly jeles tulajdonságai által minden rend, kar és vallásbéli polgár társainak figyelmetességeket magára vonta, mellyekre nézve azok őtet nem tsak életében szerették, hanem halála után is nagy tisztelettel viseltetvén eránta, lelketlen testét könynyes szemekkel kísérték az emberi nemzet közönséges annyának a' földnek kebelébe.

A' Sopronyhoz egy órányi mértföldre fekvő Wándorfi kőszén bánya igen hasznos terméséne k (néhai *Linnéus* értelme szerént a' kövek is nevekednek) igen nagy betse és kelete van az idén; melyre nézve azon vidéken minden helységekben nagyon leszállott a' fának az árra, mindeneket megtanítván arra a' szükség, hogy a' kőszénnél jobb surrogátuma, az az mássa, a' fának nintsen, melly által sok ezer öl fát, és sok erdőt meg lehet kéméllleni. Az igaz, hogy a' kőszénnek szaga eleinten alkalmatlanságot szerez azoknak, a' kik szobáikat avval fűtetik, de a' jó, kiváltképen vastag értzből készített fűtő kementzék, és jó szelelő vas tsők által azt is el lehet távoztatni.

Svétzia.

Igaz dolog, hogy ezen északi Országbéli tárgyak a' Honnyi Tudósítások közzé nem tartoznak tulajdonképen; de mivel az a' tárgy, a' mellyet alább itten előadni kívánok, olly erkölcsi tanításból áll, melly minden rend és nemzetbéli olvasókra nézve igen hasznos és gyönyörüséges lehet, annak a' mi Honnyi Tudósításunkban egy fő helyet engedni kötelességemnek tartom.

Ennekelőtte már említettük, hogy a' mostani Svécziai Korona Hertzeg *Károly János* (vólt Frantzia Marsal *Bernadotte*) a' maga fiának *Oskár* Printznek nevelését egy igen tudós és nagy tapasztalású férfiúra Báró *Cederhielmre* bízta. Ennek a' nagy Tudósnak, a' múlt esztendőben, October' 29-ik napján egy igen szép és fontos foglalatú levelet küldött a' fent nevezett Svécziai Korona Hertzeg, mellyben előadja azt a' si-

nor mértéket, melly szerént a' maga fiát neveltetni kívánnya, és azt következendő módon kezdi:

„*Báró Cederhielm úr!* Megkértem a' Királyt, hogy Eő Felsége Kigyelmedet az én fiamnak *Oscar* Printznek nevelőjévé nevezze ki, és ő Felsége az én kívánságomat bétellyesíteni is méltóztatott. A' Kigyelmed érdemei bírták Eő Felségét erre a' választásra.

„Hogyha Kigyelmed iparkodni fog az én fiamat a' Svéczia Ország erkölcseire és szokásaira, egy szóval, annak nemzeti gondolkozása módjára megtanítani, 's azokat az ő szívébe bényomni, azoknál fogva az én kívánságomat, melly egészlen abban határozódik-meg, hogy ő Svécziai módon neveltessék, tökélletesen bé fogja tellyesíteni, és a' Svécziai nemzet is mind azt a' jót meg fogja Kigyelmednek hálálni, mellyek a' Kigyelmed fáradozásának következései lesznek jövendőben.“

„Szívem szerént kívánom, hogy Kigyelmed minden gondosságát arra fordíttsa, hogy ő a' szükséges foglalatossághoz szoktattassék, és hogy azon tudományokat, a' mellyekre ő tanítttatni fog, szívére vegye. Szükség, hogy Kigyelmed őtet a' vallás, az erkölcsi tudomány, a' haza és törvényekhez való szeretetre érzékennyé tegye; hogy azokat a' jó példákat, mellyeket a' jó Királyok igazgatásának históriájából tanúlni lehet, elméjében visellye, és hogy annál fogva az igaz ditsőségnek kívánsága az ő szívében felébresztessék, mellynek fő vége felebarátinak szeretetében és boldogságában határozódik meg.“

„Olly korban van most az én fiam, melly-

ben egész életében meg fogja a' nékie tanítatott principiumokat tartani. Arra való nézve igyekezni kell Kigyelmednek, hogy ő semmi balvélekedést, mint minden rossz gondolkozásoknak kútfejét bé ne szíjjon, hogy azokról, mellyek karakternek, vagy gondolkozások módjának neveztetnek, hamis ítélettételt ne formállyon. Azt az álhatatosságot, melly a' Fejedelem karakterének, vagy gondolkozása módja fundamentomának kell lenni, tsak akkor lehet virtusnak tartani, a' midőn az ideje korán haszonra fordíttatik."

„Könnyű leszen vele megértetni, hogy az ő kötelessége mindenkor megegyezóleg legyen az ő szívével, midőn a' szerentsétleneket gyámolítani kell, és hogy az ő jótételei mindenkor nagy lelkűségből, nem pedig kérkedésből és tékozlásból származzanak. Szükség, hogy a' szűkölködő szegényeknek állapotja mindenkor érzékenységet gerjesszen az uralkodóknak szívekben; óhajtom hogy ezen igasság az én fiam szívébe is béhathasson."

„Soha sem kell az uralkodónak a' félelemnek és gyanakodásnak helyt adni, soha sem kell néki késedelmezni, 's mega életét kotzkára vetni, hogy annál fogva a' maga országának javát és dicsőségét állandóvá tehesse. Mindent, indúlatosság, és méltóságához illendő tsendességgel, mellyek a' jó uralkodóknak leg főbb esmértet jelei, kell megítélni. — Kérem Báró Uramat, igyekezzen ezen sarkalatos regulákat az én fiam szívébe béóltani."

(*A' többit másszor*).

Honnyi Levelek
és
Tudósítások.

Nro. 2.

Magyar Ország.

Miskóltzról így írtak a' múlt Decemb. 22-dikén: — A' mi Kalendáriumaink ma kezdik a' telet, de a' természet még Novemb. utolsó hetében elkezdette azt nállunk. Először ugyan száraz kemény hideggel szároztotta-fel a' sok esső miatt feldagadozott föld színét, de arra ismét essót tőltvén annyira felduzzasztotta folyóvizeinket, hogy a' Sajó és Hernád árjain nehezen gázolhattunk által egypár 24 órákig Onga felé. Ezt ugyan Decemb. elsőbb napjaiban zúzos komor idő váltotta fel; mindazáltal azon hólrap 18-dikáig annyi havat szitált le a' föld színére, hogy most már a' tőltéseken könnyebben szánkázhatunk mint szekerezhetünk, és a' leg magasabb helyet is fél lábszárig érő hó boríttya, a' melly a' fedetlen szőllőkre nézve is hasznosnak tartatik a' szőllős gazdáktól, kivált ha úgy fog tartani a' hideg, a' mint kezdi, hogy a' meleg mérőben lévő spiritushoz hasonló Tokaji bort is megfagylalattya. Épen ma hallom, hogy úgy járt egy a' Szepességre küldetett tele pintzetok, a' melly mi nállunk igen ritka hideg.

Talán a' farkasok is ezt érzik, mellyek szélső házainkhoz nyomúlni mérészelnek, és ritkán ternek kártétel nélkül viszsza. Hogy ez a' do-

log másutt is megessen, a' következendő szomorú történet bizonyíttya: Ez előtt negyed nappal egy 18 esztendős suhantz (tzigány fitzkónak hallottuk lenni) Vadászról Szikszóra menni igyekezvén, midőn a' város végéhez közelgetett volna, három farkas megtámadta, és míg a' megszabadítására ment emberek hozzá érkezhettek vólna, farkas bundába is öltöztették, és olly bővre szabták ezen szerentsétlen ifjúnak, hogy a' fején és bokáján kívűl egyéb tagja ki nem maradt belőlle. — Ezek szerént a' Norimbergai Correspondensből, a' 30-dik számú Magy. Kurirban kijegyzett idő változásokra nézve mi tsak azt jegyezhettyük meg, hogy azok a' Jegyzőnek láthatárához képest bételyesedtek, de mi nálunk a' mi kalendáriumaink is gyakran bizonyossabban eltalálják azokat.

A' dolgok' árra, betse, és kelete mi nállunk napról napra mind jobban jobban igazódik az új váltóczédula' betséhez. Egy igen bölts eszköz arra, az a' limitationalis tabella, mellyet nyóltz N. Vármegyéknek Tek. deputátusai Kassán nagy szorgalommal kidolgoztak, 's ugyan ott ki is nyomtattattak, melly a' múlt vasárnap mi nállunk is közönségessé tétettetvén, mindenekben sinor mértékűl vétetett, 's előjárói figyelemmel eszközöltetik is.

Híradás.

Régi és sűrű óhajtozásai után szerentsésnek vallja magát a' N. Győri Evang. Gyülekezet, hogy immár esztendő ólta a' maga megjobbított, és a' lehetőségig tökélletesített új magyar énekes könyvével élhet, mellynek tzímje ez: *Keresztény*

új Énekes-Könyv, mellyet szerzett, és egynéhány magános áhítatosságra tartozó imádságokkal együtt kiadott a' N. Györi Aug. Confessiót tartó Gyülekezet. Györben 1811. — Ezen énekes könyvet kévitte a' maga kebelébe immár a' Pesti nagy érdemű Evang. Magyar Gyülekezet is. Ha hogy a' két Magyar Hazában abból példványok kívántatnának, találtatnak azok helyben a' Gyülekezeinél, és Pesten *Institoris* Könyváros Úrnál. Az árra 24 garas.

Jelentés.

A' Kir. Kamara *Ungvári* uradalmában ugyan tsak Ungvár városában helyheztetett Zatrapa Pál volt Apathecájának licitatio által leendő 's kihirdettetett eladása e' folyó esztendőnek 23-dik Januáriusára tétetett által, melly is ehezképpest mind azoknak tudtokra adatik, kiknek ezen patikának megvásárlásához kedvek van.

* * *

A' Svétziai Korona Hertzeg' Fiának nevelteséről a' Kurir' Január 1-ső napján kiadott oktatásának folytatása.

„Egy olly korban adom által Kigyelmednek az én fiamat, mellyben azokat az esméreteket, mellyek a' Svécziai Nemzetnek boldogságára szolgálhatnak, meg tudja ítélni. — Gyakorta emlékeztesse Kigyelmed őtet arra, hogy az erőtlen Fejedelem a' nemzetnek valóságos ostora, mellyel az egek azt megbüntetni kívánták, hogy a' birodalmaknak romlások, a' hazafiak közt való háború, a' népeknek rabszolgaságok legyenk az uralkodók' félékenységének szokott következései, hogy a' háború magában gondoltatván, minden

gonoszok közt, mellyek az Országokat érdekelhetik, leg iszonyúbb legyen; de vannak olly környülállások, mellyekben az igen hasznos eszköz szokott lenni a' nemzet' hathatós erejének 's gondolkozása módjának vissza szerzésére, 's annak azon szerentsétlenségtől való megoltalmazására, melly szerént előbbi ditsőségét elveszthetti és más országoknak hatalmok alá vettetődhetik. Hogy ha tehát valamelly ország veszedelemben forog, és az arra következhető gyalázatot fegyver nélkűl eligazítani nem lehet, köteles a' Fejedelem birodalma mástól való nem függésének fenn tartására mindent elkövetni, és hogy e' legyen az a' szempillantat, mellyben az ő lelke' erőssége kifejtődzhetik, és hogy ő derék és bátor szívű férfiaktól körűl vétetvén, minden politikai printzipiumokra való tekintet nélkűl, fő vége a' haza' megszabadittatása lévén, az ellen fegyvert fogjon, a' ki azt hatalma alá vetni igyekezik. —

„Szoktassa Kigyelmed az én fiamat arra, hogy ő vígyázatlan és haszontalan hírharang emberekre ne támaszkodjon, az elsőbbek önnön való szeretetekből, az utolsóbbak tulajdon hasznok kereséséből fognák őtet elárulni. —

„Az én fiam' első két esztendőbéli nevelésének fundamentomos ágazatai, a' vallás, a' história, a' geografia, a' statistica, a' mathesis, az arithmética, az írás és a' testbéli gyakorlások legyenek; ezen két esztendőnek el telések után meg fogom a' Királyt kérni, hogy más tanítás módját parantsolni méltóztasson. —

„A' vallás' tanúlása, az erköltsi szelid és jóltévő tudomány esméretére fogja őtet vezetni.

Evvel tőltse-bé Kigyelmed az én fiam szívét. — Szükség, hogy ő minden népeknek históriáját tanúllya, mindazáltal ezen tudománynak tanúlása mellett, kiváltképen azon népek' igazgatása módját, törvényeit, és azt a' béfolyást kell néki megtanúlni, a' mellyek azon népek erkőltseiknek és boldogságoknak esméretére útat nyítnak. Fő képpen a' hadi mesterségnek tanúlására kell az én fiamnak magát szentelni. Minden uralkodó Fejedelemnek vezérnek kell lenni a' mi időnkben. Láttuk azt a' rettentő nagy kárt, a' melly abból következik, ha a' maga urának számot adni tartozó Generál olly vezérnek tételik ellenébe, a' ki mindent a' maga tettzése szerént határoz-meg. Arra való nézve ideje korán kell az én fiamat arra szoktatni, hogy az időnek semmi változásaival ne gondoljon, hogy a' maga erejét erősíttse, hogy annál fogva az űlő életmódjának jövendőben semmi béfolyása ne legyen az ő életének és tselekedeteinek sinor mértékébe. A' hegyekbe, bányákba való útazás, az úszás és lovaglás olly gyakoroltatások, mellyek a' léleknek minéműségeit kifejtőztetik, a' mennyiben a' hadakozásra emlékeztetik, és a' veszedelmek esméretit fel serkentik, mellyeket szüntelen elméjében kell tartani, ha azoktól meg rettenni nem akar. —

„A' Geografiának tanúlását a' Statistika tanúlásával, kiváltképen Svéczia Országban öszve kell kaptsolni. Ezt minden leg kissebb részében meg kell az én fiamnak tanúlni, hogy annál fogva igaz esmérete lehessen az Ország segitő kút fejeiről, hogy sem ő maga, sem a' nép veszé-

delmes tsábításba ne essenek. Nem kívánom, hogy ennek a' tanításnak része a' számra hatá roztassék, mivel tökélletesen kell néki azt tudni, ő azt az útazás, és a' minden kar és rendbéli megvilágosodott emberekkel való társalkodása által a' maga emlékeztető tehetségében leg jobban bé fogja nyomni. Azokban a' tartományokban lévő megvilágosodott falusi emberek, és mezei gazdák, kiket ő meg fog jövendőben látogatni, a' föld termékenségére, azok' terméseinek minéműségekre, árrokra, és termő földjeikre vetett adóra őtet tudósítani fogják. — A' városokban lévő igazgatók, a' tartományokbéli közönséges igazgatásnak módját vele megesmértetik, és a' tudós törvénytudók az ő köztök való múlatásában az ő társalkodását formálni fogják. Az ő velek való társalkodásában, a' Svéczia ország jussait és törvényeit vele megesmértetik, és addig, míg ideje engedi, magát a' törvényes tudománynak tanúlására adhattya. —

„Azt a' tudásra való vágyódást, melly az én fiam szívében a' dolgoknak leg elsőbb esmeretét felébreszti, használni kell, 's őtet mindenüvé elvinni, a' hol valamit tanúlhat. Ezeket a' kijárásokat mint sarkalatos dolgokat használni kell, 's vele mind előre mind azután mind azt megolvastatni, a' minek azokban béfolyások van. Midőn a' hajóseregeket meglátogatja, szükség, hogy a' leg nevezetesebb tengeri verekedéseket megesmérje, és hogy azokat a' manövereket, az az, fordúlásokat, mellyek a' tsatáknak véget vethetnek az őtet késérő tudós és nagy tapasztalású hajós néki megmutassa. Midőn valamelly

erőssséget megnézeget, egy indzsinőr kövesse őtet, a' ki mind a' főld fekvését, mind a' vár épitését, mind annak megtámadását, mind pedig védelmezését megmutassa. A' finantziáknak és manufakturáknak szükséges esméretét *Schmitt* munkájából tanúlja meg, a' szép mesterségeket a' *Winkelmann* írásaiból, a' szép tudományokat, az ezekről írt nevezetes munkákban meg olvashattya. —

„A' nevelésben leg nagyobb nehézség a' nevendék akaratjának vezérlése, mellyre nézve szükség az én fiamnak olly históriai munkákat adni, a' mellyet ő gyönyörűséggel és pedig maga olvasson, szükség, hogy olvasásáról számot adjon, de inkább szóval mint írásban, szükségesebb lévén egy Svécziai Printznek a' beszedben való tehetség, mint más akarmi. Erre nézve úgy itélem, hogy az én fiamnak a' beszéd mesterségének meg könnyítésére szükség, hogy Kigyelmed, minden héten egyszer vagy kéttzer a' maga tettzése szerént olly személyeket hívjon, a' kiknek érdemeiket esméri. —

„Kívánom, hogy az én fiam néhány szempillantatokat a' kűlföldi literaturának is szentellyen, mivel azokból fogja más nemzeteknek indúlatjokat, természeteket és gondolkozások módját, egy szóval, masoktól megkülömböztető tulajdonságokat megesmérni, és az idegeneket az olly targyakról, mellyek a' Princznek szokott kérdeseiken kívűl vannak, múlattatni tudni. —

„Szükség, hogy az én fiam munkára való óráit és házi foglalatosságait is 'meghatározzam. Ő néki reggel nyoltzadfél órakor fel kell kelni, tanúlását nyóltz órakor elkezdeni, 's azt 11 óráig folytatni. Tizenegy órakor a' maga Tanítójával és szolgálatban lévő kavallérjaival fölöstökömözzön; tizenkettedfél órától fogva egy óráig pihennye ki magát. — Vasárnapokon a' Kigyelmed választása szerént való személyek botsáttassanak az én fiammal" való fölöstökömözésre.

„Egy órától fogva esteli 5 óráig folytassa a' fiam a' maga tanúlását, hatodfél órakor jöjjön hozzám, 's vasárnap, kedden, és tsötörtökön nállam ebédeljen; a' több napokon maga ebédeljen. A' gyűllés szálákban és az asztal felett lassan lassan meg lehet az ebereket esmérni, 's erköltsi tulajdonságait kitanúlni. Az emberekkel való társalkodás gyakorlást és kellemetességet szerez, és eltávoztattya a' bátortalanságot, melly az oly gyermekekben, a' kik másoktól elválasztva, 's magánosságban neveltetnek szokott dolog, a' printzekben pedig veszedelmes, mivel annálfogva a' mérészség, és a' színlet hang által meg tsalattatnak. Midőn nállam ebédel a' fiam, Svétziának leg elsőbb embereit nállam találja és fedhetetlen életű tisztviselőket, nagy tapasztalású vitézeket, mélységes tudományú politikusokat, munkás gondviselőket és gazdákat fog beszélni hallani, ilyenképen az íly társaság is oktatására leszen, a' tanúlás kedvetlenségeinek érzése nélkűl. —

(Végezetét a' jövö posta napon).

D. D. S.

Honnyi Levelek
és
Tudósítások.

Nro. 3.

Magyar Ország.

Ungvár Vármegyéből, Dec. 26-dikán, 1812-ben. — A' Pétersburgi Tudományok' Akadémiája, Tekint. Ugocsa Vármegyének rendes Orvos Doktorát és ord. Fizikusát Tiltt. *Cserszky Antal* Urat maga levelező tagjának választotta, és az arról szólló diplomát néki megküldötte.

Számos esztendőktől fogva látván azt Tek. Ung Vármegye' Tábla Bírája Tek. *Csuha Mihály* Úr, hogy az ide való Kir. Gymnasiumnak Professorai, a' kik nem tsak a' Hazának, de a' körül belől lévő Országoknak és Birodalmaknak is jól felnevelt tagokkal szolgálnak, mind eddig semmi közönséges adózásoktól és segedelmektől fel nem óldoztattak, és a' múlt közönséges gyűllésben is az ezen Tekint. Vármegyére kiszabott 5000 Posonyi mérő roznak, 7500 mérő zabnak, 12 darab lónak, és 30 hordó bornak, melly két utolsóbbnak az árra, váltóban 4800 forintokra megyen, megadásából ők sem hagyattattak-ki, holott sem nem szüretelnek, sem nem szántnak vetnek, sem egyéb jövedelemekkel nem bírnak, az egy kiszabott fizetéseken kívül, megemlékezvén arról is, hogy valaha ebben a' Gymnasiumban több esztendőkig nagy előmenetellel tanúlta a' szelid tudományokat, önként, nagy lelkű szívességéből a' köz Gyűllésben világosan kijelentette.

és megígérte, hogy a' Professorokra esendő summát le és ki fogja fizetni. A' mint is valósággal még a' Nemzeti Iskolák' Tanítóit, egy Jubilatust, sőt a' Director Urat sem akarván kihagyni le és kifizette, melly adomány 7 1/2 Posonyi méró rozsból, 10 méró zabból, és 6 Rh. Forint-32 kr. V. Cz. kész pénzből állott.

Ezen különös szívességet bizodalmassan reményleni lehet, hogy az Ungvári Iskolai Elójárók annyira fogják betsülni, hogy örök emlékezetnek okáért a' magok jegyző könyvökbe örömest bé fogják írni. Adjon Isten sokílly háládatos tanítványokat, kik Tanítóikat leg alább avval tiszteljék-meg, hogy ő róllok mindenütt, és mindenkor szívesen emlékezzenek.

Mi nállunk a' tél, a' mint ezen hólnap elején béállott, úgy folyvást mind eddig igen keményen viseli magát, a' hó fél ölni mélységű, annyira hogy az útakban öszsze jövő szánoknak egymás előtt ki nem lehet térni.

Híradás.

Régi és sűrű óhajtozásai után szerentsésnek vallja magát a' N. Győri Evang. Gyülekezet, hogy immár esztendő ólta a' maga megjobbított, és a' lehetőségig tökélletesített új magyar énekes könyvével élhet, melynek címje ez: *Keresztény újj Enekes-Könyv, mellyet szerzett, és egynehány magános áhítatosságra tartozó imádságokkal együtt kiadott a' N. Györi Aug. Confessiót tartó Gyülekezet. Györben* 1811. — Ezen énekes könyvet bévitte a' maga kebelébe immár a' Pesti nagy érdemű Evang. Magyar Gyülekezet is. Ha hogy a' ket Magyar Hazában abból példványok kívántatnának, találtatnak azok helyben a' Gyüleke-

zetnél, és Pesten *Institoris* Könyváros Úrnál. Az árra 24 garas.

Jelentés.

A' Kir. Kamara *Ungvári* uradalmában ugyan csak Ungvár városában helyheztetett Zatrapa Pál volt Apathecájának licitatio által leendő 's kihirdettetett eladása e' folyó esztendőnek 23-dik Januáriusára tétetett által, melly is ehezképpest mind azoknak tudtokra adatik, kiknek ezen patikának megvásárlásához kedvek van.

Tudósítás

a' Földes Uraságokhoz és Aszszonyságokhoz.

Lakik itten Bétsben egy leg jobb korbeli, nagy Gazdaságok' 's Uradalmak' igazgatásában forgott derek ember, a' ki most is nagy és hasznos dolgokban foglalatoskodik, de itt való foglalatosságai minden órán végre hajtatnak. — Ennek a' nagy tapasztalású próbált Mezei Gazdának szándéka volna, vagy a' Dunán innen való, vagy a' Tiszamellyéki két kerűlet közzűl akármellyikben Uradalombéli hivatalba állani. Tót nyelven kivűl, minden szükséges nyelveken beszéll, magyarúl is úgy tud, mint a' született Magyar; tudományára, gazdaságbeli tapasztalására, erkölcsi maga viseletére, igazgatói tehetségére nézve nem lehet ellene semmi kifogás. Alkalmátos egész Familiák', özvegyek' vagy árvák' gazdaságait leg jobb virágzó állapotban tartani, 's a' legzavarosabb gazdaságot is jó rendbe szedni. — A' kinek szüksége volna reá: tessék szándékát levele által Tek. *Virág József* Udvari Agens Urhoz igazítani.

* * *

A' Svétziai Korona Hertzeg' Fiának neveltetéséről a' múlt posta napon kőlt Kurirban félbe maradt oktatásának végezete.

„Este hét órától fogva 9 óráig, vagy az Eő Királyi Felségek udvarlására, vagy a' teátromba, vagy bálba fog menni, vagy azokat a' társaságokat, a' mellyekről feljebb szóllottam fogja hetenként egyszer vagy kéttzer magához botsátani. Minden nap esteli 10 órakor mennyen fekünni. — Ezek szerént 7 órát fog a' fiam napjában munkálkodni, ez az idő elegendő leszen az ő korára nézve. Kigyelmedre bízom kedves Báró Uram az óránként való tanúlás módjának meghatározását, tsak hogy a' fiam tanúlását az én kívánságom szerént intézze-el. —

„Az a' pont, mellyről leg elsőben kellett volna emlékeznem, az a' szívből származott tisztelet, mellyel az én fiamnak a' Király eránt mindenkor viseltetni kell; semmi részben ne kívánnyon ollyat, mellyet Eő Felsége maga nem akar; minden tselekedetainek tzélja a' legyen, hogy az Eő Felsége koros idejét gyönyörködtesse, és szüntelen elméjében tartsa, hogy az Eő Felségének okoztatott leg kissebb nyughatatlanságot is semmi megbánás ki nem pótolhattya. —

„Örömmel élek ezen alkalmatossággal, hogy Báró Uramnak azt a' jó indúlatot megbizonyíthassam, mellyet Kigyelmed azon időtől fogva, mellyben Kigyelmedet esmérni kezdettem, belém öntött, és kérem az Úr Istent, hogy Kigyelmedet a' maga szent és méltó oltalmába vegye, 's a' Kigyelmed munkáját áldja-meg. — Vagyok Kigyelmednek

jó indúlatú
Károly János.

Honnyi Levelek

Tudósitások, Akták, egyebek.

Nro. 4.

Históriai Akták.

(1). *A' Frantzia birodalom' fö Cancellariusának beszédje a' Senátushoz, Jan. 3-di-án*: —„

„Uraim! A' nemzet önnön maga teszi a' készületeket azokhoz az eszközökhöz, mellyeket dicsösségének és Európában való politikai fontosságának fenntartatására szükségesnek lenni ítél. Az ezt illető jeleutések egymást követik ezen nagy birodalomnak minden szegleteiről; az ajánlások szüntelen szaporodnak; a' népnek akaratja készen áll a' Státus leg föbb Tanátsának meghívó kívánságait megelőzni. A' Császár, ki a' maga népeinek szeretetekhez tartja magát, és az ő segedelemkútfejeiket meg tudja betsülni, úgy ítélt vala, hogy nem leszen szükségünk a' mi közönséges készületeinktől elállani. Ő Felsége még most sem vétette volna mind ezeket az eszközöket elő, ha egy váratlan történet arra a' gondolatra nem vették volna ő Felségét, hogy — mind azok mellett a' hasznok mellett is, mellyeket mí szövetségeseinknek segedelmekből vehetünk — kiváltképpen a' mi önnön erőnknek kifejtédztetése hozhatja-el sietve egy olyan betsületes békességnek szempilantatját, a' milyent egy Frantziának szíve kíváuhat, 's a' milyent ő Cs. Felsége a' maga ellenségeinek szünetlen ajánlott. Ilyen lélekkel van, Uraim! az elötekbe

terjesztett javallás (projektom) készíttetve. Minekutánna a' külső dolgokra ügyelő Minister úr azokról a' külömbkülömbféle Aktákról való előadást, a' mellyek az ő Cs. Felsége' parantsolatjából vélletek közöltetni fognak, előttetek felolvasta, ki fogják azután a' Státus Tanátsos urak előttetek az említett Javallásnak fundamentomos okait is fejteni."

(2) *A' külső dolgokra ügyelő Minister' előadása a' Császárhoz:* —„

„Midőn az Orosz birodalom a' maga kötéseit megrontván, azért, hogy magát az Anglusok' Systemájához tsatolja, a' maga Franizia országgal való Szövetségéről lemondott, és Felséged ellen hadat hirdetett, Felséged megfontolta a' hadakozást egész mivoltaszerént. Megparantsolta F.ged, hogy *Nemzeti Testörző Cohorsok'* nevezete alatt 100 Batalionok állíttassanak-fel azon 20 esztendősöktől fogva 26-tik való fiatalemberek közzűl, kiket a' hat elmúlt esztendőkben a' sorsvonás nem hívott volt a' kiálló katonaság közzé. Ez az intézet mind azokkal a' következésekkel megkuronáztatott, mellyeket Felséged azoktól várt. A' szolgált katonaságnak tartalékjainál a' hadi munkára e'képpen elkészíttetett ifjúság, buzgósággal óhajtja a' maga fegyveres pajtássainak ditsőségekben való részesűlést. —

„Midőn Felséged a' maga győzedelmes seregeit *Smolenskból Moskau* felé vezérelte, által látta Felséged azt, hogy a' Franizia ármadának az ellenséges földön való előnyomúlása

több készületeket kívánna a' közönséges hadi készületeknél. Még jobban is meg akarta erősíteni Felséged a' maga készületeinek fundamentomát, és erre nézve parantsolta vala, hogy az 1813-dik esztendőbéli Conscriptusok kiállíttassanak, a' kik már ma egész számszerént kiállottak. —

„Ehezképpest van Felségednek a' birodalom belső részein, a' Frantzia és Olasz országi várakban találtató őrző seregeket is ide számlálván, több mint 300,000 emberekből álló ármádája az Oroszok ellen való jövő esztendőbéli hadakozásra. Azt is feltette vala Felséged magában, hogy, ha minden szövetségeseink, különösen pedig Austria, Dánia, és Pruszszia a' közönséges úgy mellett hűségesen meg fognának maradni, semmi rendkívűl való segedelmet ne kívánjon. —

„Austria, Dánia, és Pruszszia leghathatósabb módon bizonyossá tették Felségedet a' magok hajlandóságok felől. Pruszszia a' felől is ajánlást tett, hogy egy harmad részszel fogja pótolni a' maga Contingentiáját, és 30 ezerre emeli azon embereknek számjokat, kiket a' múlt esztendőben a' kötés szerént kiállított vala. —

„Hanem, az alatt hogy ez a' Hatalmasság a' maga ajánlásával és politikai hasznával ily megegyező hajlandóságot nyilatkoztatott volna, Angliának mesterkedése most is egy oly történetet eszközlött-ki, a' melly nyilvánságos jeleit viseli azon rendetlenség' és fejetlenség' lelkének, mellyet ez a' Hatalmasság meg nem szűnik fóralni Európában. A' *Tarentumi* Hertzeg (Marschal Macdonald) vezérlése alatt lévő Pruzsziai ármáda' vezére, Generális *York*, egyszerre el-

árúlta betsűletét, fő vezérjét, és Királyát. Hitszegésbéli alknra lépett az ellenséggel. —

„Nintsen olyan mesterkedés, nintsen olyan titkos fogás, mellyet Ànglia el nem követett volna, hogy a' Hatalmasságoknak intézeteiket megváltoztassa. De álhatatosonnak lenni találván őket a' magok igazi javok mellett és ingadozhatatlanoknak a' magok Felségeddel való szövettégekben, arra vetemedett, hogy a' népekben közönséges felfordúlást próbáljon eszközleni, az által, hogy a' népeket az ő hűségekben iparkodott indádozókká tenni. Császár! a' Felséged Státusain túl kevés tartomány találtatik, a' hova ezeknek a' rontóknak (disorganizátoroknak) vakmerő mesterkedése nyughatatlanságot nem vitt volna azok közzé, kiknek a' tsendesség fenntartatása a' kötelességek. Az udvaroknál a' megvesztegetés' Àgensei, a' fegyveres seregeknél a' gyáva tsábítók, 's a' városokban pedig és az oskolákban, sőt még a' leg tiszteletesebb institumokban is a' tsalárd enthusiásták, meg szűnés nélkűl dolgoznak, hogy a' magok homályos tudományaik által eltsábíthassák, azokat is, kiknek az a' kötelességek, hogy hűséges bátorságok által a' nékiek adatott hatalmat fenntartsák, és azokat is, kiknek nintsen egyéb kötelességek, hanem tsak hogy engedelmeskedjenek. —

„Császár! ilyen környűlállások között, 's a' midőn még egy Szövetséges Princznek hajlandósága sem kezeskedhetett azon hasznokért, mellyeknek a' Felséged politikája által bátorságba kell helyheztetődni, elkerűlhetetlenűl szükséges olyan eszközökhöz folyamodni, a' millyene-

ket Felséged a' maga birodalmának erejében 's alattvalóinak szeretetjekben talál-fel. —

„A' Felséged Ministerei kabinéti rendkívül való tanátsot tartván, 's mind ezeket meg gondolván, a' következendőket javalják: — 1)-ször, hogy a' Nemzeti testőrző sereg' száz Cohorsai tsatóltassanak a' nagy ármádához — 2)-szor, hogy az 1809, 1810, 1811, és 1812-dik esztendőbéli Conscriptusok közzűi száz ezer emberek hívattassanak öszsze a' fegyverfogásra — 3)-szor, hogy az 1814-dik esztendőre tartozó conscriptusok közzűl is hivattassanak öszsze száz ezer emberek, kik a' mi határainkon és tengerpartjainkon várőrző seregekben vagy lógerekben készűljenek-el, és oda fordíttathassanak, a' hova a' Felséged szövetségeseinek kivántató segedelem fogja kívánni. —

„A' hadi erőnek ilyen véghetetlen kifejtődztetése, a' Frantzia birodalomnak mind javát, mind betsületét, valamint Szövetségeseinek bátorskgokat is bizonyos kezesség alá helyhezteti. —

„A' Frantzia nép érezni fogja a' környűlállások által okoztatott kéntelenséget, és újabban hódolni fog annak az igasságnak, mellyet Felséged oly sokszor mondott a' maga thrónásáról: Európának nem leszen addig semmi tsendessége, míg Anglia kéuszeríttetni nem fog a' megbékélésre. —

„Császár! Felséged nem híjába adta Frantzia országnak a' *nagy nemzet* nevet. Semmi iparkodás nem igen terhes ennek, ha az ő Felséged eránt való szeretetetét és a' Frantzia név' ditsőségiért való buzgóságát kell megmútatni. —

„Ezen előadás mellé ragasztom a' Generális *York* elpártolását illető Aktákat. Vagyok, 's a' többi —„

„Kőlt Párisban Jan. 9-dikén, 1813.

Bassanói Hertzeg.

(3) *A' Fr. Követ Gróf St. Marsan levele a' külsö dolgokra ügyelö Ministerhez, Berlinböl Jan. 1-sö napján:* —„

„Nagyságos úr! Éppen most érkezik hozzám a' Neufchateli Hertzegtől a' Tarentumi Hertzeg' Adjutánsa, az ide mellékezve lévő írásokat hozván hozzám. A' Pruszsziai Cancellárius Báró Hardenberg, Gróf Narbonne, és Hertzeg Hatzfeld éppen együtt voltak velem a' Castigliónei Hertzegnéi, midőn ezen írások megérkeztek. Báró Hardenberg boszszankodni láttatott, és azonnal a' Királyhoz ment, a' ki éppen ekkor érkezett vala-bé a' városba. Erősítik; hogy meghatározta a' Király, hogy leteszi Gen. Yorkot, és fogságra téteti, 's a' vezérséget Gen. Kleistnek adja; hogy a' seregeket, noha már kevéssé lehet azoknak viszszajövetelekét reménleni, viszszahívattatja; hogy megparantsolja nékiek, hogy a' Nápolyi Király' fő vezérlése alá adják magokat; hogy minden tudósításaikat ezen Princzhez küldjék; 's hogy végezetre mind ezek, a' Fr. ármádáknál Potzdámban, Sléziában, és az újságokban hirdettessenek-ki. Azt is erősítik végezetre, hogy a' Király újonnan kinyilatkoztátta ezen alkalmatossággal a' Napoleon ő Cs. K. Felsége ügye eránt való hajlandóságát, 's a' történt

dolgon való boszszankodását. Szerentsémnek tartom lenni, 's a' többi —„

„Gróf *Saint Marsan.*

(4) *A' Tarentumi Hertzeg' levele a' Neufchateli Hertzeghez Májot Generálishoz, Tilsitből, Dec. 31-dikén:* —„

„Uram! hátúljáró seregünknek, a' melly Mitautól fogva egy státzióny ira folytatta útját utánunk, bizonytalan állapotja felett való négy napi várakozás, nyughatatlankodás, és gyötrődés után, melyuek egy Pruszszus tsapat is szemlélő tanúja vala, tudtomra esék végezetre Gen. *Yorknak* egy levele által, hogy ő a' Pruszszus ármáda eránt önnön maga végső határozást tett légyen. Ide mellékezem az ő levelének mássát minden arra való megjegyzés nélkűl. Ez a' levél minden betsületes embert boszszankodásra indít. Gen. *Massenbach*, a' ki 2 battériával, 6 Batalionokkal, és 4 Svadronokkal, véllem együtt már itt *Tilsitben* volt, ma reggel az én parantsolatom nélkűl viszsza indúlt innét, hogy a' Niemenen által menvén, magát Generális Yorkhoz tsatólja. Ő e'szerént az ellenség előtt hágy-el minket. —„

„*Tarentumi* Hertzeg, Marschal *Macdonald.*

(5) *A' Gen. York levele a' Tarentumi Hertzeghez, Taurogenből, Dec. 30-dikán:* —„

„Nagyságos úr! igen terhes útazás után lehetetlen vala azt tovább folytatnom, a' nélkűl

hogy hátúlról vagy oldalfélt meg ne támadjon az ellenség; ez az oka hogy elkésvén, összve nem tsatólhattam magamat Excellentziáddal. Minthogy már nem vala egyéb választás előttem, hanem tsak, hogy vagy seregeimet nagyobb részint minden tábori szekereimmel egyetemben, a' mellyektől élősködhetésünk függött, elveszessem, vagy pedig hogy mindent megtartsak: kötelességemnek tartottam az utolsót választani, oly egyezésre lépvén, hogy a' Pruszszus seregek Napkeleti Pruszsziának egy részében, melly a' Frantzia seregeknek onnét való eltávozássok után az Oroszok' kezére jutott, gyülekezzenek összve. —

„A' Pruszszus seregek e'szerént egy neutrális ármádát fognak formálni, és sem egyik sem másik rész ellen semmi féle ellenséges lépést nem tesznek. Ezen ármádának jövendőbéli állapotja, a' jövendőbéli történetek által határoztatik-meg, a' melly történetek azon alkudozásoknak következései fognak lenni, mellyeknek a' hadakozó hatalmasságok között szükségesképpen elő kell fordúlni. —

„Sietek tudtára adni Excellentziádnak ezen lépésemet, a' mellyre éngemet fontos körülállások kénszerjtettek. Úgy ítélhet magamviseletiről a' világ, mint akar; e' nékem nem okoz semmi nyughatatlanságot. Seregeim eránt való kötelességem és érett megfontolás szabták ezt nékem előmbe; a' lez tisztább indító okok, bármilyeneknek tessenek is lenni, vezérelnek éngem. Midőn, uram, ezen nyilatkoztatást teszem, erántad való kötelességemet telyesítem, kérven

tégedet, hogy fogadd el leg mélyebb tisztelete-
met, mellyel vagyok, 's a' többi —„

„*D' York.*

(6) *A' Gen. Massenbach levele a' Tarentumi Hertzeghez*; —„

Uram! a' Gen. York levele eddig már értésire adta Exc.ádnak azt, hogy az utóbbi lépésem nékem meg vólt parantsolva, és hogy én azon semmi változtatást nem tehettem, minthogy az Exc.ád által a' múlt éjjel tétetett előre való készűletek nékem arra a' gyanakodásra adtak okot, hogy éngemet erőszakkal le akar tartóztatni Exc.ád, vagy pedig ki akarja seregeimet a' fegyverből vetkeztetni. Szükségesképpen úgy kellett tselekednem, mint tselekedtem, hogy azon kötésnek alája vessem seregeimet, mellyet az én vezérem subscribált, 's a' melly felől ő én hozzám ma reggel útasítást küldött. Exc.ád megbotsát nékem azért, hogy magam nem mentem Exc.ádhoz a' történetnek megbeszéllésére; ez azért történt, hogy megkíméljem a' szívemet egy igen keserves érzékenységtől; minthogy ha oda mentem volna, az Exc.ád személyéhez viseltető nagy tiszteletem, mellyet hóltom' napjáig meg fogok tartani, éngemet megakadályoztatott volna abban, hogy hívatalbéli kötelességemet telyesíthessem. Kőlt Dec. 30-dikáu —„

„*Massenbach*, Gen. Lieutenánt.

(7) *A' Státustanátsos Gróf* Regnaud de-Saint-Jean d' Angely *által a' Senátusban a' vég-*

re elöhordatott indító okok, hogy ezen jovállotot 350,000 embereknek a' Hadi Minister dispositiója alá való kiállíttatásokat határozza-meg: —„

„A' *Tilsiti* kötés viszsza adta vala Európának a' békességet, a' melly tartósnak látszott lenni. Hanem Ànglia az Àmérikai egyesült Státusokkal való hadakozás által fenyegettetvén, és félvén, nem is ok nélkül, a' Spanyol országi háborúnak előbb vagy később lejéndő roszsz kimenetelétől, arra fordította iparkodását, hogy új háborút gerjeszszen a' Fr. birodalom ellen, véghez vívén, hogy az Orosz birodalom rontsa-meg a' maga szövetségét, a' melyre nem régen megesküdött. A' Császár iparkodásai a' kötéseknek megtartattatások végett, foganatlanok valának, és a' hadakozás ismét elkezdődött. Ezt, a' leg nyilvánságosabb kötésnek megrontattatása, szembetűnő megtámadtatás, számos hadi készűletek, és minden féle nyilatkoztatásnak megtagadtatása, 's végezetre az a' kéntelenség parantsolta, melly azt kívánta Császár ő Felségétől, hogy koronájának és szövetségeseinek jussaikat és betsületeket tartsa fenn. Ennek az új hadakozásnak resultátuma olyan volt, mint mindenkor kell annak a' Frantziákra nézve lenni, midőn ők azon nagyelme által vezéreltetnek, a' ki őket győzedelmeskedni megszoktatta. Az ellenség minden tanyáiból elkergettetvén, minden tsatákban viszsza verettetvén, minden ütközetekben méggyőzettetvén, kéntelenittetett a' maga fő városát a' győzedelmesnek által engedni — de azt a' lángok' prédájává tette, és tsak nem egészszen felégette. E' tette szükségessé ezt a'

ditsősséges hátrálást, a' mellyben mi csak a' klimának sivatagsága, a' téli időnek igen jókor való elkövetkezése, és szokatlan keménysége által lepettettünk-meg, és érdekeltettünk. —

„Midőn a' nagy ármáda' 29-dik bülletinje a' Fr. birodalmat bámúlásra is indította, 's meg is nyugtatta, ugyan akkor az a' hathatós egyűgyűség és nemes bizodalom, mellyei a' mi vesztésünk a' nemzet' szemei eleibe terjesztetett, minden Frantziában felgerjesztette annak érzését, hogy ezen vesztésünket kipótolni szükséges légyen; őnként megelőzték ajánlásaik általai minnyájok a' hozzájok intéztethető kívánságokat, készebbek lévén mind ezeket inkább őnként meg előzni, és minden fogyatkozást jóvá tenni, hogy sem a' felett sokáig veszekedni, és a' dolgot halogatni. A' Császár azonközben, kinek megérkezésétől az ellenségnek örökké félni, szövetségeseinek és alattvalóinak pedig örökké jót remélleni kell, mikor még Wilnán túl lenni gondoltatott, megérkezett a' fő városba, 's minekutánna a' maga fegyveres házának, magazinumainak, kintstárjának, és fegyveres seregeinek állapotjok felől magának számot adatott volna, tudtára adatta az Frantzia birodalomnak, hogy nem czélzása, sem fegyveres seregeket sem új adót kívánni a' nemzettől — 's hogy a' most fennálló adóval és fegyverben lévő katonasággal, mind délen mind északon bé fogná érni a' jövendőbéli táborozást. Hanem, Senátorok, annak a' történetnek, mellyet az ő Felsége parantsolatjára a' külső dolgokra ügyelő Minister előtökbe terjeszte, meg kelle azt a' számvetést változtat-

ni, mellyel az ő Felsége gazdálkodó bőltsessége a' nemzet' áldozatait felvetette vala, 's az előre való vígyázással és szükséggel megegyező számvetést kelle annak hellyébe tenni. —

„Már vettem eszembe ezen gyűlésben annak a' boszszankodásnak kinyilatkoztatását, mellyel egész Európát meg fogja illetni egy oly árúlásnak előbeszéllése, mellyet uem egy könnyen lehetne elhinni, ha azt magok annak szerzői meg nem vallották, magok meg nem írták volna. Az a' Pruszszus Generális, kinek neve jövendőben gyalázatos fog lenni, Fejedelmének, betsületének, 's polgári és katonai kötelességének árúlójává lett, Azon ármédától, melynek egy részét tette, azon tsapattól, mellyel együtt útazott, gyalázatosan elvált; azokat, a' kik magokat az ő hűségére bízván, az ő gyáva elpártolása' következésseinek kitették, veszedelemben hagyta. Ő Felsége a' Pruszszus Király, ezt a' hadi históriákban példa nélkűl való bűnt a' maga jógondolkozásához 's Szövetségese eránt viseltető hűségéhez méltó érzékenységgel hallotta. Fejedelmével egy forma hajlandóságtól lelkesíttetvén az ő Felsége kabinétje is, leg szükségesebbnek lenni találta azt, hogy ez a' Pruszsziai Felséget és nemzetet megbántó gonoszság, jóvá tétettessék, és megbüntettessék. Azok a' levelezések, mellyeket a' külső dolgokra ügyelő Minister véllettek közlött, magokba foglalják ezen történeteket azoknak bizonyságaikkal egyetemben, és kezeseksek az eránt, hogy nem tsak az Országlószék, hanem a' Pruszszus nép is érezni fogja ennek a' történetnek fontos voltát. Pruszszia minden é-

szaki népekkel együtt által fogja látni, hogy mely nagy veszedelem származhatna egy íly gonosz tselekedetből, Pruszszia az által fogja az őtet kormányozó Fejedelemhez való hűséges hajlandóságát megmútatni, hogy annak példaadása szerént a' betsület régulájához és a' kötések' hűséges megtartásához szabja magát. —

„A' történetek' folyamatjára már több esztendőtől fogva figyelmező politika azonközben bizonnyal meg fog azon történet' okain állapodni, mellyet én előhoztam előtteték, és én úgy ítélek, Senátorok, hogy nem leszen szükségtelen, ha ezen okoknak sietséggel való előbeszéléseikre itt én is ki fogok botsátkozni. Ezen okokat az Àn. glusoknak a' száraz Európai tartományokban való mesterkedéseikben lehet nyilvánságosan feltalálni. Igen erőtlenek lévén arra, hogy magokat tsak a' tengeren is vedelmezhessék a' Frantzia birodalom hatalma ellen, meg nem szűntek azon munkálódni, hogy egymás után az Európai most egyik majd másik Hatalmasságokat fegyverkeztessék fel ellene. Anglia az, a' ki azokat a' seregeket a' mészárszékre vitte 's ismet oda vitte, melyeken a' Császár 12 esztendóktől fogva győzedelmeskedett, ismét győzedelmeskedett. Mikor a' Kabinétumoka' tapasztalás által bőltsekké tételtvén, a' bekességet kívánták, akkor a' békességtől, mellyenek Európa örvendezett, reszketett Àrglia; 's ekór ő a' népek között, kivált a' nagy városokban a, maga sok Emissariusai és bő kézzel való megvesztegetése által, a' gyűlölség és czivakodás magvát, melly a' felfordulás' elementuma, szállyel hinteztette, 's ez által az alattvalókat az ő

Fejedelmektől és a' népeket az ő Országlószé-keiktől elidegeníteni vagy elszakasztani iparkodott. Így állíttattak-fel a' sok társaságok, Igazság' barátjai, Természet' barátjai, 's más egyéb nem kevesebbé tsudállatos nevezetek alatt, a' mellyek buzdíttattak és segíttettek, azért, hogy a' gyűlölséget, támadást, és engedetlenséget hirdessék mind azok ellen a' Fejedelmek ellen, kik a' Frantzia birodalomnak és a' szárazon való békességnek barátjai voltak. —

„Jaj! még a' mi szép Frantzia országunkban is, a' melly ma ily nyugodalmas, akkor pedig oly zürzavaros és megvetésre méltó vala, próbálta az Anglus Kabinét néhány esztendőkig, mellyek a' bűnöknek és szerentsétlenségeknek esztendeik voltak, a' czivakodásnak és hazafiak között való zenebonának ezen veszedelmes eszközeit munkába venni. Ezen eszközök által dolgozott Anglia 1809-ben a' Sz. Petersburgi Kabinétben, midőn e' barátságos indúlatot mutatott a' Frantzia birodalom eránt. Ezen Agensek által készíttétte Anglia az Orosz birodalomban a' Frantziákkal ellenkező résznek befolyását, 's ezen rész által azt az ingadozást, tétovázást, a' Kabinétomnak ellenséges határozásait, 's végezetre ezt az utóbbi hadakozást, melly az Orosz birodalomnak az ő leg szebb tartományainak elpusztúlásokban, Európa tsendességének elenyészésében, 's az emberiségnek keservébe került —

„Ugyan azon eszközökkel élt Anglia most, kétségkívűl a' Gen. York' örökös gyalázatban maradó tselekedetének eszközlésében is, a' melly

eszközök, 's a' melly társaságok által 1809-ben reguláris seregeket arra vett, hogy rebelláljanak és, hallatlan dolog, a' magok Fejedelmeknek akaratja, sőt parantsolatja ellen, önnön kontójokra hadakozzanak. Így tsinálja Anglia azon országokban, a' mellyekben nem uralkodhatik, a' részre hajlásokat a' szakadásokat; 's így készíti azon Státusoknak felfordúlásokat, a' mellyeket a' maga systemájának alája nem vethet. —

„Valósággal, mitsoda eszközök találtatnak a' leg erőssebb fundamentomon álló trónusoknak felforditttatásokra is elkerűlhetetlenebbek, mint egy ármádának elpártolása, annak az ő hazája javával való ellenkezése, az ő Fejedelme rendeléseinek való nem engedelmeskedés, ha ezen bűnnek megzaboláztatása minden Fejedelmeket illetvén, egyenlő akarattal minden iparkodásaikat és hatalmakat öszsze nem tsatóljják a' végre, hogy ez a' bűn bizonyosan megbüntetődjék, és többször való előfordúlása meggátoltassék. —

„Szerentsére, Uraim, ellenségeinknek azon próbatételei, hogy a' magok veszedelmes befolyássokat egésszen a' mi határainkig terjeszthessék, erőtelenek. A' mi nagy birodalmunk és véghetetlen sokaságú népünk, tsak a' hadakozástól elválaszthatatlan áldozattételeket szenvedi, de meszsze van attól, hogy néki azon szerentsétlenségtől kelljen félni, mellyeknek azok az országok kitéttettetve vannak, a' mellyek a' hadakozás' theátromai. Nállunk belőlről tsendesség uralkodik; a' szorgalmatoskodás, mesterségek, és közönséges munkálkodás rendes folya-

matjokban vannak. Kivülről, Austria és a' mi több szövetségeseink, hajlandóknak és hüségeseknek mutatják hozzánk magokat. A' mi erőnk, tehetségünk, és katonai segedelemkútfejeink végthetetlenek. De mind ezek mellett is egy olly szempillantatban, midőn az az Anglusok által a' magok függetlenségek és politikájok mellett megmaradni kíváuó trónusok alatt élesztett veszedelmes Vulkánus a' maga első kirohanását teszi, szükség olyan mértékű eszközökhöz nyúlni a' mellyek a' böltsesség által megsajdíttatott veszedelmeket fellyűlhaladják. A' mi tegnap elégséges vala az Országlószék' bátorságára, azt ma nem találja elégségesnek az ő előrelátása. Az új történetek új szükségeket kívánnak; az el nem latott környyülállások' elkövetkezése, váratlan áldozattételeket paraotsol. A' Frantzia népben a' közönséges jó indúlat és hűség öszsze fogják tsatólni magokat önnön javának és ditsőssségének érzésével, 's az ő magaviseletét kórmányozni 's végzéseit meghatározni fogják. Ő Cs. Felsége javallotta néktek, hogy bízzatok olyan fegyveres erőt a' hadi Minister' kezire, melly elegendő legyen arra, hogy minden ellenségeinkben betsületérzést gerjeszszen, 's azoknak minden némű reménségeiket semmivé tegye; tádjátok, Uraim, a' viszsza gondolkozás, 's a' históriai történetek megtanítottak benneteket arra, hogy ilyen módok által háríttatik-el a' veszedelem, hozattatnak-el a' szerentsés következések, tartatik-meg a' ditsőssség, 's készűl-meg a' békesség. —

(*Végezete következik*).

Honnyi Levelek

Tudósítások, Akták, 's egyebek.

Nro. 5.

Históriai Akták.

Végezete a' Regnaud Jean de Saint Angeli által a' Senátus előtt elmondott elő-adásnak: —

„A' kiálló seregek három szakaszra oszolnak. Első szakaszt teszik a' Cohorsok, kiknek kérések megelőzte az Országlószék' kívánságát, kik mint kegyelmet úgy kérik, hogy az Ország határainak oltalmazása hellyett lehessen az a' szerentséjek, hogy az ellenséget a' maga határszélein túl kereshessék-fel. A' második szakaszt teszik a' múlt négy esztendőkben ki nem állíttatott Conscriptusok. Ezzel arra van a' czélzás, hogy a' 3-dik szakaszt, t. i. az 1804-dik esztendőre tartozó de már most kiállítandó Conscriptusokat benn az országban lehessen tartóztatni addig, míg megerőssödnek és a' katonáskodásra elkészíttetnek. Ezek nem gyűjtettethetnek egyszerre öszsze; a' hadi Minister meg fogja határozni, hogy mikor indúljanak útra. —

„A' szigetbéli lakosoknak, a' száraz Európai had' gerjesztőinek, a' végnélkűl való hadakozás' kívánóinak iparkodásaik teszik, a' Fr. birodalomnak parantsoló törvényévé ezen rettenetes készűleteket. El nem felejtkezett ő sem a' XIV-dik Lajos idejebéli győzedelmeseknek kevély vakmerőségekről, sem a' XV-dik Lajos alatt történt

gyalázatos kötésekről; éppen illy kevéssé fogja ő azon győzedelmeket, mellyek ezen megalatsonyíttatásokat elmosták 's annak szükséges vóltát, hogy a' nyert ditsősséget megtartani 's új szerentsés lépéseket tenni, a' Korona' méltóságát, 's a' nemzet' és Frantzia fegyver' betsületét megoltalmazni lehessen, elméjéből kívetni."

(3) *Senatus-Consultum, melly a' 11-diki ülésben meghatároztatott és kihirdettetett:* —„

„*I-sö tzikkely* Háromszáz ötvenezer emberek bízattatnak a' Hadi Minister' dispositiójára, t. i:

1) ször, azok a' 100 ezer emberek, a' kikből a' nemzeti testőrző sereg' leg előbbször felkelt száz Cohorsai állanak.

2)-szor, azok a' 100 ezer emberek, kik az 1809, 1810, 1811, 1812 esztendőkbéli Conscriptusok közzé tartozott de akkor a' sorsvonás által fegyver alá nem vonattaott ifiak közzűl szedettetnek öszsze.

3)-szor, az 1814-dik esztendőre tartozó ifiak közzűl 150 emberek.

II-dik tzikkely. Ezen határozáshoz képpest nem tartoznak többé a' nemzeti testőrző seregek közzé a' felkelő (insurgens) sereg' 100 első Cohorsai.

Azok a' Conscriptusok, kikről a' 2)-dik pont alatt szó van, ha azólta megházasodtak, most nem tartoznak kiállani,

* * *

A' Pruszszus Generális *York*' Capitulatziójának tzikkelyei: —„

„*Conventio.*

„A' két alólírtak t i. a' Pruszsziai segítő seregek' vezére Gen. *York* és a' Gróf Witgenstein vezérlése alatt lévő Orosz ármádának fő Kvártélymestere Gen. Májior *Diebitsch* között, mától fogvást a' következendő Egyezés állíttatik fel: —

1) Tzikkely. A' Pruszszus ármáda a' Királyi tartományban azt a' vidéket foglalja-el, a' melly *Memeltöl* fogva a' határ mellet *Tilsitig*, 's azutan *Tilsittöl* fogva *Labiauig* nyúló líneа által véletik körűl. Ezen vidékhez értetnek az ezen líneában találtató városok is. A' más oldala felől az úgy nevezett *Curisch Haff* határozza ezen vidéket, melly iz az alatt, míg abban Pruszszus seregek lesznek őrizeten, egészszen *neutrálisnak* fog tartatni. —

Az Orosz seregeknek ugyan telyes szabadságok leszen a' meghatározott líneán való általmenetelre; de a' városokban, mellyek ezen határlíneában esnek, nem kívánhatnak szállást magoknak.

2) Tzik. Ezen meghatározott vidéken a' Pruszsziai Király pasantsolatjának megérkezéséig neutrális marad a' Pruszszus ármáda: arra kötelezvén magát, hogy ha Király ő Felsége azt fogná néki parautsolni, hogy a' Frantzia seregekhez menjen viszsza, tehát mától fogvást számlálván két hónapok alatt nem fog az Orosz seregek ellen tsatázni.

3) Tzik. Ha ezen egyezést ő Pruszszus Királyi vagy ő Orosz Császári Felségek közzűl va-

lamelyik megerősíteni nem találná, megengedtetik a' seregeknek a' leg rövidebb úton oda elmenni, a' hova a' Pruszszus Király rendelni fogja. —

4) Tzik. Minden elmaradozó Pruszszus katonák és hadi készületek, mellyek *Mitautól* fogva eddig az Oroszok' kezire kerűlhettek, minden feltétel nélkűl viszsza adattatnak; eleséget és úti alkalmatosságot is kapnak azok, a' kik ezen ármádától az Orosz seregek között a' Königsbergi úton, vagy pedig tovább is útat tenni akarnak. —

5) Tzik. Ha Gen. Massenbachot a' G. York parantsolatai még béérhetik, ezen esetben az ő vezérlése alatt lévő seregek 's az administratzihoz tartozó minden személyek, hozzá tsatólhatják magokat ezen capitulatzióhoz. —

6) Tzik. Ha a' Gen. Massenbach seregétől valamelly tsoportok a' Gen. Diebisch seregeihez fogságra esnének, ezek is belé értetnek a' capitulatzióba. —

7) Tzik. A' Pruszszus ármáda azon vidéken, a' hol szállva leszen, regulázhatja a' maga élelmének dolgát a' tartomány előljáróival együtt, ha mindjárt Orosz tisztviselők tétetnek is bé oda. —

„*York*, Pruszszus Gen, Lieutenant

„*Diebisch* Orosz Generálmájor.

Honnyi Levelek
és
Tudósítások.

Nro. 6.

Jelentés.

Tiszteʼlendő *Horváth Sigmond* Úr, ki aʼ Cook útazása' fordításában tudományos igyekezetének egy ollyan zsengéjét adta, melly az első próbával együtt járó fogyatkozások mellett is kedvességet nyert, *Amérika leírását* szándékozik az előre fizetés útján két darabban, tiszta papiroson, 8-tzad rétben egy mappával következendő titulus alatt közrebotsátani:

„Àmérikának haszonnal múlattató esmérte„tése: vagy is az Új-Világ' minden tartományvai„nak, nevezetesebb hegyeinek, folyóinak, váro„sainak, terméseinek 's állatjainak, és egyéb „ritkaságainak; úgy nem különben othoni 's kül„földi, vad és szelid lakosainak természeti, pol„gári, erköltsi 's vallásbéli állapotjokra nézve „aʼ leg újabb időkig folytatott leírása."

Ezen köz-jóra tzélzó igyekezetet aʼ hasznosan gyönyörködtető olvasás kedvelőjinek ajánlani annyiban tartozom, aʼ mennyiben én voltam az, aʼ ki aʼ tudós Szerzőt az efféle foglalatosságra serkengette; 's tartozásomat annál szívesebben 's örömestebb tellyesítem, minthogy aʼ leg alább ís 60 árkusokra telő munka felól azt aʼ bizonyságot tehetem, hogy aʼ leg jobb kútfőkből van véve, 's mind aʼ Magyarságra, mind

v' tárgyakra nézve dítséretes szorgalommal készítve; 's minthogy tellyes reménységgel vagyok, hogy senki sem pénzét, mellyet megvevésére, sem idejét, mellyet olvasására szán, még Robertsonnak tsak a' múlt század' harmadik fertályáig érő esmeretes betses munkája mellett sem fogja megbánni.

A' következendő érdemes Hazafiakhoz, a' kik nagy részént Dayka' verseire is a' praenumeratiót bészedték, olyan bizodalommal vagyok, hogy most sem fogják hasonló fáradságokat hasonló feltételek alatt sajnálni; úgymint:

Pesten: Vitkovics Fiskális, Trattner és Eggenberg Úrak.

Győrött: T. Sikos István Préd. és Streibig Könyvnyomtató Úrnál.

Györi Szemerében: T. Perlaki Gábor Préd. és Udvari Pap.

Egerben: Fő T. Kánonok Báró Szepesy.

Széphalmon: T. Táblabíró Kazinczy Ferentz Ur.

Szepes Várm. T. Táblabíró Bárdosi János, 's Genersich Urak.

Sáros Várm. T. Táblabíró Szirmay János Úr.

Sáros Patakon: T, Prof. Vályi Nagy Ferentz Úr.

Bihar Várm. Fő T. Kánonok Lejcsák Ferentz és Cserey Urak.

Debretzenben: T. Prof Ertsey Dániel Úr.

Veszprémben: Fő T. Kánonok Horváth János és Fejér János Urak.

Pápán: T. Táblabíró Osváld Sigmond, Pápay Sámuel Fiskális, 's Márton István Professor Urak.

Palotán: T, Senior Hrabowszky Györgi Úr.

Kolosvárt: T. Prof. Mólnos Dávid Úr.

Maros Vásárhelyen: T. Kir. Táblai Assessor Cserey Miklós Úr.

Andrásfalván: Tudós Döbrentei Gábor Nevelő Úr.

Tordason és Szászvároson; T. Sípos Pál Préd. Úr.

Kalocsán: T. Mészáros László, Gymnasiumbéli Director.

Pécsen: T. Bregovics Antal, Thel. Prof. Úr.

Fejérvárott: Lang Ádám Könyváros Úr.

Nagy Károlyban: T. Endrödy János Rector és Director.

Siklóson: Tóby János Konyvkötő Úr.

Eszéken: Klinger János Könyvkötő Úr.

Szegeden: T. Vedres István Földmérő, 's Kibling Jósef Könyvkötő Úr.

Jászberényben: T. Mihálkovics Jósef, Nagy Kunsági kerűletnek jegyzője.

Somogy Várm. T. Berzsenyi Dániel Úr.

Kaposvárott: Szabó Benedek Könyvkötő Úr.

Miskoltzon: Miskóltzi Jósef Könyvkötő Úr.

Ketskeméten: Ócsay János Könyvkötő Úr.

Szombathelyen: T. Prof. Róka Imre és Zsoldos István Könyvkötő Urak.

Szala Egerszegen: Joos István Káplán Úr.

Kassán: Ellinger János Könyvnyomtató Úr.

Körmenden: T. Senior Kánkrini András Úr

Kőszegen T. Poor Kajétán Gymnásiumbéli Director, és Jósa Sigmond Tábla Protokollista Urak.

Bétsben: T. Doktor Décsy Sámuel Úr.

Komáromban. T. Nagy Pál Préd. és Sztraka Jósef a' Typographiának Factora.

Besztercze Bányán: T. Hernoegger Antal Professor Úr.

Nyitrán: T. Podolai György Prof. Úr.

Pozsonyban: Wéber Simon Péter Könyváros Úr.

Vátzon: T. Meszléuyi Molnár János, a' Siket. néma intézetbéli Prof, Úr.

Ezeken kívűl lehet még praenumerálni:

Kemenesalyatt: A' Szerzőnél, T. Hrabovszky István. Préd. és Káldy Pál Földes Uraknál.

Sopronyban: magamnál és T. Rajts Péter Prof. és Rector Úrnál.

Spronyban Januárius' 8-dikán 1813.

KIS JANOS.
Superintendens.

U. J. Az előfizetés ideje tartani fog ezen folyó esztendőnek Aprilis végéig. Mind a' két kötet 3 forintokra és 15 kr. határoztatott, mellyeket az említett árron kapni fognak az előrefizető Urak, ha addig a' pénzt vagy az érdemes szerző, vagy Streibig Jósef Győri Könyvnyomtató Úrhoz nyugtató levelek mellett békűldéndik. Az első darabot Medárdusi, a' másodikat pedig Leopold napi Pesti vásárkor várhatják. A' ki 10 praenumeránst szerez, egy exemplárt kap; 's az előfizető Urak' nevei a' munkának eleibe fognak nyomtattatni.

Honnyi Levelek
és
Tudósítások.

Nro. 7.

Magyar Országi.

Posonyból Januárius 24-ik napján. Az ide való Collegiáta Megyének egyik igen érdemes tagját, és a' Posonyi Királyi Akadémiának nagy tudományú Prodirectorát, Fő Tisztelendő *Jordánszky Elek* Ur kedves Hazánkfiát, mind ezen hivataljában, mind más reá bizatott dolgokban mutatott buzgóságára, 's fáradhatatlan munkásságára nézve, Szászvári Apátúrnak tenni méltóztetett Felséges Urunk.

Kassáról Jan. 19-ik napján. Valamint mindenütt, úgy nállunk is keményen viseli magát a' tél, még pedig olly keményen, hogy kevés napokat lehet kivenni, a' mellyekben a' hideg nagyon alább hagyott volna.

Nállunk, a' több árticulusok közt, a' kenyér és a' bor leg óltsóbb, a' búzának köbli régi bankótzédulákban 25 rh. forinton; a' gabonának 14. 15. forinton, a' zabnak 6, 's hetedfél forinton megyen. Mind a' tavalyi, mind az idei boraink a' pintzékben hevernek, vévők tellyességgel nintsenek. — A' mi a' mesterembereket illeti, azok nehezen akarnak alább szállani. De akarmint tartsák magokat, tsak ugyan kéntelenek lesznek a' kéntelenítő erőnek engedni.

Jelentés.

A' Fels. Magy. Kir. Helytartó Tanátsnak,

a' múlt 1812-ik esztendő Novemberének 14-ik napján kőlt Rendeléséhez képest, ennél fogva közönségessé tétetik, hogy a' Pesti Kir. Fő oskolában meg üresűlt szem orvosi tudományt tanító Professori hivatalnak elnyerésére a' jövő Szent György hónapjának 3 dik napján concursus fog tartatni, A' concurrensektől meg kívántatik, hogy ők a' deák, magyar, és német nyelveket jól értsék, és azokon beszélleni is jól tudjanak. Evvel a' tanítói hivatallal, a' Fels. Kir. kegyelmes végzés szerént 400 forintokból álló esztendei fizetés van öszve köttetve. — A' kik tehát azon tudománynak tanítására magokat elégségeseknek lenni érzik, a' meg határozott időre és napra Pesten személyesen jelenjenek meg, és ott, a' hol illik magokat jelentsék bé. — *Költ Pesten a' Magy. Kir. Universitás palotájában, Böjtelö Havának elsö napján* 1812.

Tudományokat tárgyazó Tudósítás.

A' Rév. Komáromi H. C. tartó Nemes Ekklésiának, a' múlt 1812-dik esztendő Sz. Iván havában meghalálozott igen érdemes és tudós elsőbb Predikátora, m. b. F. Tfszt. *Farkas János* Esperest Úrnak válogatott régibb és újabb könyvekből álló gyűjteményét vagy bibliótékáját .. elmaradott kegyes Eözvegye Titt. *Már Eszter* Asszony eladni szándékozik. — Melly betses gyűjtemény légyen ez, a' Magy. Kurir elsőbb Írója maga is tapasztalta, a' ki azon hólnapban, melyben betses barátja meghált, Komáromban lévén és múlatván több napokig, azt gyakran megnézegette, meg visgálta, és épen annak betsét esmérvén, a' tudós Publikumnak ajanlani bátorko-

Különösen azoknak az ifjaknak vólna ennek a' könyvgyűjteménynek megszerzésére nagy szükségek, a' kik vagy Predikátori vagy Professori hivatalra készűlnek, de a' jelen való szoros környűlállások között a' külföldi Akadémiákra ki nem mehetvén, jövendőbéli hivataljoknak folytatására szükséges könyveket nem szerezhetnek.

A' kiknek tehát ezen igen jeles könyvgyűjteménynek meg szerzésére vagy szükségek van, vagy kedvek leszen, magokat a' tisztelt Özvegy Asszonyságnál vagy személyesen, vagy levelek által jelenthetik, a' könyveknek katalógusa velek közöltetni fog.

Elegyes Dolgok.

Nem csak a' Máis vérengező mezején, hanem még a' puha párnákon is sok ember meg hal. A' múlt 1812-dik esztendőben három tudós emberétől fosztatott-meg a' tudós világ, úgy mint; *Heyne*, *Richter*, és *Griesbach* Göttingai Professoroktól, a' kik valósággal mind azon Universitásnak, mind az egész tudós világnak nagy díszére, és a' tudományoknak nagy előmenetelesítésekre termett férjfiak vóltak. E' folyó 1813-dik esztendő Januárius 20-dik 's 21 dik napjai közt a' Német országi tudósoknak Nestora *Wieland Kristóf Márton* is az örökké tartó békességnek országába által költözött, hasznos életének 80 dik esztendejében. Ennek a' tudós embernek hátra maradt munkái elegendőképpen bizonyítják, melly sok kárt vallott a' tudós világ az ő halában. Számos munkái között a' Ciceró leveleit is lehet számlálni, a' mellyeket ő hasznos jegyzésekkel német nyelven kiadott, és öt darabot el is végzett; ezen munkáját, ha az irgalmatlan

Párkák engedték vólna, a' hatodik darabnak kidolgozásával bé is rekesztette vólna. Valamint ifjúi esztendeiben, úgy hanyatló életében is szüntelen foglalatoskodott. A' napnak reggeli óráiban mindenkor író asztalánál találtatott, és az időnek ebben a' pontjában nem kedvellette a' másoktól való meglátogatást. Mindenkor mértékletes életet élt, a' játék néző helyeket és a' másokkal való társalkodást nagyon kedvellette.

Nem tsak Weimar városának lakosi, kiknek nagy díszekre vólt, nem tsak kedves baráti, hanem még a' Weimári hertzeg is, kinek ifjúságában hív Mentora 's nevelője vólt, könnyes szemekkel hallották a' megboldogúltnak életből való kimúlását, a' Weimári hertzeg parantsolatjára az ő lelketlen teste a' hertzegi palotának azon részében tétetett-ki, mellyben néhai megboldogúlt *Amalia* Hertzeg Asszony végső tisztességnek okáért kitétetett vala. Ellemettetett Weimárhoz egy mértföldnire fekvő szép *Osmanticumába*, a' mint ő nevezte vala, az ő előtte örökké valóságba ment kedvez feleségének *la Roche Sófiának* hideg tetemei mellé, a' mint maga testamentomában meghagyta vala. —

Reinhard, nem régiben meghalálozott Dréz. dai Evang. Predikátornak, Superintendensnek, és Egyházi Tanátsosnak helyébe candidáltatva vannak Erlangi Professor *Ammon* udvari Tanátsos *Krause* Königsbergből, Lipsiai Professor Doc. *Tschirner*, Drésdai Prédikátor *Haccker*, és Rígai Gen. Superintendens *Haberfeld*. Az öt utolsóbbak Saxoniai születésűek, A' meghólt *Reinhárd* és *Ammon* Bavátiában jötiek e' világra.

Honnyi Levelek
és
Tudósítások.

Nro. 8.

Magyar Ország.
A' Bánatból Wersetzről Febr. 1-*sö napján,*
1813 *eszt.*

A' jóságos tselekedetek meg érdemlik, hogy háládatos szívvel emlegettessenek. Ílly jóságos tselekedeteket mutatott sok ízben N. Temes Vármegyében Versetz városa az ide való Kaszárnyában fekvő Báro Stipsitz Huszár Regementyének eskadronnyához. A' múlt esztendő béli sok jeles ajándékjaihoz tartozik ezen városnak, e' közelebb meg újított, és kímutatott jóságos tselekedete is, melly szerént, hogy vitézeink a' farsáng napjait víg kedvel tőlthessék, alándékozott a' város másfél mázsa marha — 5 vagy 6 mázsa sertés húst, bort eleget, és más egyéb főzelékeket olly bővséggel, hogy azzal az itten kvártélyozó 130 főből álló katonaság egy hólnapig betsületesen meg érheti. A' katonaság is háládatos köszönettel fogadván a' városnak ezen jóságos tselekedetét, ők is a' magok tsendes és tettző jámbor viseletek által, melly a' békességben lévő vitézeknek egy fő virtusa, igyekeznek magokat több hasonló jóságos tselekedetekre érdemessé tenni. Dítséretes emlegetést érdemel ebben a' dologban, *Tormásy* Fő Szolga Bíró Úr, a' katonáknak ezen nagy baráttya, és a' neme-

sen gondolkodó *Piberic* Senátor Úr, kiket is az Isten éltessen azt kívánjuk.

Erdély Országg.

Méltós. Széki Gróf Teleki Lajos Úr ő Excellentziájának, az Erdélyi Nagy Fejedelemség Statuum Praesesének igen kedves élete párja Gr. *Tholdi Sára* Asszony ő Exc.ája, a' jó nevelésben egy remek Anya, igaz Barátné, és egy nagy lelkű Asszonyság, nyoltzad napig tartott nehéz fórró nyavalyában. a' múlt Januárius 20 ik napján, meg halálozott Erdélyben, Kedveseinek nagy szomorúságokra.

Tudományokat tárgyazó másodszori Tudósítás.

A' Rév. Komáromi H. C. tartó Nemes Ekklésiának, a' múlt 1812-dik esztendő Sz. Iván havában meghalálozott igen érdemes és tudós elsőbb Predikátora, m. b. F. Tiszt. *Farkas János* Esperest Úrnak válogatott régibb és újabb könyvekből álló gyűjteményét vagy bibliótékáját. elmaradott kegyes Eözvegye Titt. *Már Eszter* Asszony eladni szándékozik. — Melly betses gyűjtemény légyen ez, a' Magy. Kurir elsőbb Írója maga is tapasztalta, a' ki azon hólnapban, melyben betses barátja meghólt, Komáromban lévén és múlatván több napokig, azt gyakran megnézegette, meg visgálta, és épen annak betsét esmérvén, a' tudós Publikumnak ajánlani bátorkodik.

Különösen azoknak az ifjaknak vólna ennek a' könyvgyűjteménynek megszerzésére nagy szükségek, a' kik vagy Predikátori vagy Professori hivatalra készűlnek, de a' jelen való szoros környűlállások között a' külföldi Akadémiákra ki

nem mehetvén, jövendőbéli hívataljoknak folytatására szükséges könyveket nem szerezhetnek.

A' kiknek tehát ezen igen jeles könyvgyűjteménynek meg szerzésére vagy szükségek van. vagy kedvek leszen, magokat a' tisztelt Eözvegy Asszonyságnál vagy személyesen, vagy levelek által jelenthetik, a' könyveknek katalógusa velek közöltetni fog.

TUDÓSITAS.

Az Ó és Ujj Testamentomi Ilistóridk''s a' Biblia' Olvasóihoz.

Sokan tudakozván tőllem a' két Magyar Házából, ha lehetne-é még a' Bibliához készítette mappáimból valahol találni? — ez által mindeneknek tudtokra adom, hogy készen nints, mivel summásan nyomtattatni kívánság néikűl azért nem akarok, hogy a' pénz benne ne heverjen. De mivel a' mappáknak mettzett réztáblái nállam készen állanak, 's a' Réznyomtató is kezem igyében van; szolgálhatok akárkinek minden órán, akár egy exemplárt kívanjon, akár sok ezeret.

A' két táblának, melly együtt 4 külömböző mappákból áll, az árra, váltótzédulában ez:

	for.	kr.
Bibliába kötni való szép vékony papiroson - - - -	„	— 30
Ugyan azon végre, *Velin*, vagy is, pergamen formájú finom papiroson - - - - -	„	— 45.
Rámába való erős papiroson -	„	— 30.
— — szép Regálon -	„	— 45.
— — leg szebb erős Velinen	1	— „

Valakinek tehát ezen Magyar mappákra szük-

ség̀e van, vagy akarmikor lessz, tessék szándékát jelenteni akármelyik Királyi vagy Mező Városi Iskolák' érdemes tanítóinál, tudós szerzetek' Előljáróinál, nevezetesebb Könyváros, vagy Előfizetést öszve szedni szokott akármelly érdemes Hazafi Urnál, kik az illyen gondoskodást tudomány szerető szívvel fogják magokra vállalni. A' választott mappa-papirosnak világos kifejezése mellett, a' szükséges exemplárok számát, az azokért járandó költséggel együtt, tessék a' most tisztelt Uraknak által adni.

Az illyen gondoskodást magokra vállaló Urak pedig kéretteinek ez által, hogy a' reájok bízott dolgot és költséget, jó rendbe szedett specificatió mellett, méltóztassanak *Pestre Kiss István* Könyváros Úrhoz, költség okozás nélkül (franco) akármikor elküldeni.

Mártzius hónapban kezdődvén, minden három hónapban egyszer, az az, Mártzius, Június, September, és December utolsó napjaira, rendszeréut és hátramaradás nélkűl le fogom küldeni az azon időkig kívántató mappákat Pestig ingyenvitelesen, a' honnan kiki a' reá bízott mappákat, a' mint annak leg jobb módját találja, maga fogja elvitetni, vagy az eránt Kiss István Úrral különösen értekezni. — A' ki Bétset kapja közelebb: az, minden ebbéli dolgát minden órán elvégezheti velem. —

Bétsben, Febr. 12.dikén, 1813.

Kisszántói *Pethe Ferentz.*

A' vezeték, melly szerént a' levelek tévelygés nélkűl hozzám igazódnak ez: *In der Josephstadt, auf der Glacis, bey Michael, Nro.* 47 *in* [illegible]*ten Stock.*

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 9.

Magyar Ország.

A' Posonyi német újság leveleknek 12-ik Februáriusi darabjában azt olvassuk, hogy a' Tsallóközben Tek. Posony Vármegyéhez tartozó egy faluhelységében reggeli hajnalkor egy gyermeket házok ajtaja előtt felejtvén a' szülék, midőn több ideig bé nem ment vólna a' házba, az annyának eszébe jutván kiment keresni, és midőn sem a' maga udvarában, sem a' szomszédban fiát fel nem találta vólna, mind ő, mind mások abba a' gondolatba estek, és nem is ok nélkül, hogy az ehes farkasok magzatjokat meg ölték, 's meg ették. Ezek a' vad állatok nyárban imitt amott a' mezőségben és erdőkben elég eleséget találván, a' falu helységekben ritkán bátorkodnak bémenni, és az embert nem bántyák; ellenben a' téli kemény időben, sohol semmi eleven vagy dög húst nem lelvén, a' leg erősebb állatokat és embereket is meg támadják 's meg eszik.

Frantzia Országnak *Marchamp* nevű helységében, egy juhásznak 11 esztendős fia, egy farkas a' bárányát el akarván vinni, ezt a' vad állatot juhász kutyájának segítségével meg támadta, 's mind addig verte botjával fejbe, míg az ártatlan bárányt szájából ki botsátotta. de ugyan akkor a' gyermekre rohanván, egyik karját megharapta. Azonban a' juhász kutya a' farkasnak hátul-

só lábát meg kapván, a' gyermek mind addig verte főbe, míg az el veszett. Ennek a' bátor szívű gyermeknek *Chambonat* a' neve, a' ki ezen vitéz tselekedetéért szép jutalmat nyert.

Elegyes Dolgok.

A' ma egy hete kőlt 14-dik Kurirnak 7-ik számú tódalékjában, Wieland haláláról és el temettetéséről rövideden emlékeztünk. Ennek a' halhatatlan emlékezetű Weimári Tudósnak végső napjairól és óráiról következendő modon szólnak a' Norimbergai újság levelek:

„*Wieland*, úgymond, végső napjaiban éjjelenként sokszor elméje néjkűl beszéllett; azután magához jővén, igen világos gondolatjai vóltak. E' világból való kimúlása után, hideg tetemei vasárnap este, 8 órától 10 óráig egy jó baráttya házának szálájában parádé ágyra tétetett ki, a' melly szálának falai fekete posztóval vóltak bé vonva és szépen ki világosítva. Hólt teste fejér öltözetbe bé vonva egy magasra emelt koporsóba feküdt, feje borostyán koszorúval vólt fel ékesítve; testére egy ezüst tsipkével prémzett kék posztó terítve. Àbrázatja halála után is szép színt és elevenséget mutatott; lábainál egy aranyos paszamántal prémzett kék párnára *Oberon* es *Musarion* nevű könyvei veres bőrbe kötve és gazdagon meg aranyozva tétettek. E' két könyvet hasonlóképpen két borostyán koszorú vette körűl. Egy más párnára a' Sz. Anna Rendjének és a' Fr. érdem Legiónak tzímerei vóltak tétetve (e' két Rend tzímereivel azon időben ajándékozták őtet meg az Orosz és Frantzia Császárok, midőn e' két nagy Fejedelmek *Erfurtban*

öszve gyűltek, és e' meg hólt nagy Tudóst magokhoz hívatták vólna.)

Az oda gyűlt embereknek száma, a' kik *Wielándnak* utolsó tiszteſségét akartak tenni, olly nagy vólt, hogy az ő koporsója mellett vígyázó katonaság is allig tarthatta meg a' népet. Hólt teste a' bé következett éjjel, a' Weimárhoz másfél óráni földre fekvő helybe *Osmanstädtbe* vitetett. Jan. 25-dik napján, délután 3 órakor azon helység harangjainak zúggási alatt a' meg hólt testet fedező koporsó nyóltz szabad Kőmívesektől vitetett, a' kiket más nyóltz szabad kőmívesek váltottak fel, és vitték abban az erdőben lévő kertbe, mellyben meg boldogúlt felesége 's barátnéja nyúgodott, és aze' mellett ásott sírba helyheztetett. Egy Weimári és az Osmanstädti Predikátorok kísérték hólt testét oda, a' kik előtt a' helységbéli tanúló ifjak egy keresztet vivén, minekelőtte a' sírhoz érkeztek vólna, szomorú hatotti éneket énekleltek. A' koporsót két fiai, a' Weimárban lévő Frantzia Követ, és sok baráti követték, ezek közt vóltak azok a' Deputátusok is, a' kik a' *Weimári* Hertzegi háztól ezen temetség tiszteletére küldettek. A' szomorú áriának el végződése után a' Weimárí Predikátor egy rövid de fontos halotti oratiót mondott. A' helységbéli Prédikátor áldotta meg a' sírba bé botsátott testet.

Wieland Kristóf Márton 1733-ik esztendőben *Biberach* mellett *Holtzheimban* született e' világra, a' hol édes attya Predikátori hívatalt viselt. A' Weimári Hertzeg udvari Tanátsosi hívatallal tisztelte ótet meg, és a' mint fellyebb meg jegyzettük, a' Fels. Orosz Császár a' Sz. Anna Rend-

jének, és Felséges Frantzia Császár az érdem Legiónak tzímereivel ékesítették őtet fel. A' szabad Kőmívesek közzé vén korában állott-bé, kik közt sok jó barátira találván felette örvendett, 's azon társaságot annyira kedvellette, hogy halálos véteknek tartotta vólna, tsak egy gyűlléseket is elmúlatni. 80 esztendei születésének napján, úgy mint 1812-ik esztendő Septemb. hólnapnak 5-ik napjára ez a' szabad Kőmíves társaság egy emlékeztető pénzt veretett, mellyet ő igen nagyon kedvellett. Ezen emlékeztető pénzre tsinált képe tökélletesen vólt találva.

Melly szörnyű kemény lett légyen a' most végéhez közelítő tél, nem tsak itt, nem tsak az északi Országokban, hanem másutt is, a' következendő példákból kitettzik: — Szakszoniában, egy Herwigsdorf nevű helységben, egy szegény ember Decemb. 18 ik napján, egy tserjes erdőtskébe fát szedni ki menvén, vonó szánkátskájához 80 lépésre, a' hó alatt halva találtatott. — Egy szolga Decemb. 9-ik napján Illgenből, külömbkülömb szükséges dolgoknak meg szerzésekre lovon Freybergbe küldettetvén, ottan a' reá bízott dolgokat meg vásárlotta, és egy zsákba rakván, lovára kötötte. Dél után Freybergből nagy hó szakadás alatt haza menni akarván, lováról le szállott, és lova vezetése által meg melegedvén az uton meg fagyott. Mivel estére haza nem ment, a' következett reggel minden szomszédjait a' szolgája keresésére fel lázzasztotta az ura. Meg is találták a' lovát az arra kötött tele zsákkal, de magát a' szolgát akkor nem, hanem 3 hét múlva azután a' Reichenbachi mezőben, minekutánna a' hó el olvadott vólna.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 10.

Magyar Ország

Nem tsak itt, nem tsak Prágában, Grécz-ben, és több Austriai Csász. tartományoknak nevezetes városiban, hanem kedves Magyar Hazánkban is sok hellyen meg innepeltetett a' közelebb múlt Februar. 12 ik napján, kegyelmesen uralkodó Fejedelmünknek *I. Ferentz* Császárnak és Ap. Királynak születése napja. Sok helyekről küldetett a' M. Kurirhoz erről való tudósítás, nevezetessen Posonyból, Budáról, Weszprimből, N. Győrből, N. Váradról, Pestről, és másunnan is. Ezeket egyenként, 's egymás után elő adni 's lerajzolni szükségtelennek tartyuk. Elegendő leszen azt meg jegyzeni, hogy a' fent emlitett városokban mindenütt, elsőben Fels. Urunknak hosszas életéért, szerentsés uralkodásáért, és a' Fels. Austriai Háznak meg maradásáért, 's boldogságáért buzgó áhétatosságok tartattak, az azután következett vendégségekben pedig sok jó nectarral telyes poharak üresitettek ki.

A' nemes ágyból született leány gyermekeknek nevelésekről a' két Magyar Hazában közönségesen esmeretes Pesti szerzetes Ànglus Kis Asszonyoknak klastromokat az a' mellett vólt templommal együtt, 1809-ik esztendőben, tsak nem egészlen meg emésztette az irgalmatlan Vulkánus. Felséges Uruak a' köz hasznú intézeteknek kegyelmes Előmozditója ezeket a' szerentsétlen

Kis Aszszonyokat nem tsak elégett klastromjoknak újóbban való fel építésében, hanem abban is hathatósan segiteni méltóztatott, hogy újonnan épűlt nyúgodalmas lakhelyek egy emelettel magassabra építetett.

Az ő Cs. Kir. Felsége ezen hozzájok mutatott atyai kegyelmességének nem tsak belsőképpen való meghálálására, hanem tartozó háládatosságoknak örök emlékezetben leendő hagyására nézve, az Eő Felsége születésének emlékezetes napján, a' közelebb múlt Bőjtelő Havának 12-ikén ő Felségének betses életéért a' magok templomokban buzgóan áhétatoskodtak, a' melly alkalmatossággal Fő Tisztelendő Makai és Geleji *Makay Antal* Gagyi Prépost Úr az Egri Érseki Kaptalannak Kanonokja, és a' Királyi Törvényes Táblának Praelatusa, számos mind két nemen lévő Úri Rendeknek, és a' nevezett Anglus Kis Aszszonyoknak 's nevendékjeiknek jelenlétekben énekes misét mondott. Estére azon egész klastrom ékesen ki vólt világosítva, mellynek még tökélletesen meg nem épűlt márványkőből leendő kapuja felett, által látszó betűkkel illyen felűlírás olvastatott: *Francisci I.* Caes, Aug. Regis Ap. P. P. Qui Aedes Has Nonis Aug. MDCCCIX flammis absumtas, Pia munificentia Auctas restituit, Anglicanae Virgines, in grati animi specimen, Diem Natal. devote celebrant MDCCCXIII.

Felső Magyar Országról illyetén szomorú és irtództató történetet olvasunk a' Posonyi Német újság leveleknek 14 ik darabjában. Egy jó házból való tanúló ifjú egy K. . . Kereskedőnél lévén szálláson és asztalon, a' ház aszszonya belé szeretett, 's néki azt ígérte, hogy férje ha-

lála után hozzá férjhez megyen. Ezen reménységtől tápláltatván a' tanuló ifjú, oskoláinak végződése után, a' törvényeknek tanúlására E. . . be ment. Az alatt a' Kalmár meghal, az özvegy pedig előbbi kedveséről vagy elfelejtkezett, vagy szebb ifjúra talált bóltos legényei közt, ehez akart férjhez menni. Erről a' fent emlitett tanuló ifjú tudósittatván K. . . . ba útazott, 's szépen felöltözve az özvegyet meg látogatta, 's tőlle tudni kiváuta, ha emlékezik-é nékie tett ígéretéről, és kívánnya-é azt bé telyesíteni. Melyre tagadásképen felelvén az özvegy, az ifjú nagyon megszomorodott, az asszonyt fenyegette, 's egy éjeli időt hagyott néki a' gondolkozásra. A' következett napon nagy szomorúan, mély gondolkozással hozzá menvén, tegnapi kérését ismét meg újítja, mellyre midőn ismét tagadó feleletet vett vólna, tőltött pisztolát kebeléből kivette, 's ezen szókkal: „jól vagyon, ha hozzám nem jön Kigyelmed, máshoz sé menyen" reá akarta sütni, de szerentsére a' háznál lévők kezéből a' pisztolt kifatsarták, és lármát kiáltottak, ő pedíg egy óldalszobába menvén egy rövid stilettet, az az, pálizájában vólt hegyes tört magába ütött, 's azzal lelkét kiadta. Nagyon szembe tűnő dolog vólt, hogy az özvegy sem nem szép, sem nem ifjú, hanem már 40 esztendős vólt, a' szerentsétlen ifjú pedig szép termetű és ábrázatú 22 esztendős, és jó házból született ifjú volt.

A' közelebb múlt Febr. 14-dik napján Czegléden, egy *Nagy György* nevezetű 100 esztendős nevezetes férfiú és Tanátsbeli Úr halálozott meg hasznos életének 100-dik esztendejében. Felesé-

gével 62 esztendeig élt, kivel 17 gyermekeket nemzett, ezektől 64 unokát látott, 's azokban nagyon gyönyörködött. — Hogy az élet meghosszabbítására a' mértékletes és józan élet, az indulatosságnak elkerűlése, a' mezei munkásság, a' tiszta levegő ég, a' bú 's bánat nélkűl való. ság igen hasznos eszközök légyenek, a' tapasztalás bizonyíttya. — A' Fels. Pruszsziai Király udvari Orvosának, a' Berlini tudós Akadémia egyik nevezetes tagjának *Hufeland* Kir. Udvari Tanátsosnak az *élet meghoszszabbításának mesterségéről* írt tudós munkáját, mellyet Pesti Orvos Doctor *Kovács Mihály* Úr nemzeti nyelvünkre fordított, méltó megolvasni.

Erdély Ország.

A' múlt 1812-dik esztendő December 13-dik napján Erdely Ország törvényes Táblájának Itélő Mestere, Méltós. *Szent Páli Elek* Úr meghalálozván, 's Kutyfalván vólt eltemettetésének alkalmatosságával, illyen szomorú versekkel kísérte sírjába hólt testét egy ótet tisztelő baráttya:

Jertek látni a' Nagy Mester tetemit! Soha többé
Nem láthattyátok Szent Pálit. A' boldog! örömbe
Bé haladott, 's eltűnt. Kísérjük a' sirig a' kedves
Testnek megrongált, és tsendesb sorsot ohajtott
Részeit. Ő felsőbb 's tisztább Ég szent kebelébe
Nyugszik. Az ő Jeles Érdemeit, hol a' Jútalom, a' Nagy
Bőlts és Jó Hazafi Név megkoronázni sietnek.
Ifju sereg, hív Verei, Társ és Szolga Baráti
Jertek mindnyájan, kísérjük el Ótet az Elet
Partyáig! Hol az ő hűlt hamvai el Haza jutnak
Nagy Lélek Te pedig légy tsendes nyúgodalomba!!!
Rendibe szedd dolgod Ma! Ez a' Mád hát ha utolsó!!

D. D. S.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 11.

Magyar Ország

Ungvár, Febr. 20-dikán 1813. —

Nálunk mostan Fels. Urunk' születése napja kétszeresen tartatott. Ugyan is a' napján, e' hónap' 12-dikén, melly péntek nap esett, minden Szentegyházakban misék és könyörgések tartattak, de minden különös pompa nélkül. Hanem utánna következett vasárnap, úgymint e' hónap 14-dik napján Tek. Vásárhelyi *Papp Jósef* Praefectus Úrnak vezérlése alatt ide gyülekezett bányászok, Erdő és egyéb Tiszt Urak, nem külömben az itt kvártélyozó Ferdinánd Huszár Regementyének vitézei a' tiszt urakkal együtt, hasonlóképpen a' Gymnasiumbéli ifjúság az Előjárókkal együtt reggeli 9 órakor egész parádéban a' Deák szertartású templomba eljővén, Felséges Urunk' boldog állapottyáért újolag buzgónn ájtatoskodtak. A' ceremóniás misét Fő Tisztelendő *Betsky Ferentz* Kanonok és Esperest Úr mozsár ágyúknak durrogásai közt modotta. Ennek vège lévén, Téged Isten dítsérünk énekeltetett, és Felséges Urunkért való imáttságok mondattak-el. Ezt, a' Bányászok kedviért Német predikátzió követte, mellyet Tiszt. *Bánovics János* Gymnasiumbéli Exhortátor Úr az időhöz alkalmaztatva mondott, a' ki is a' beszédnek végén Fels. Urunk' bóldogságáért egy rövid német imáds igot mondott el. Hasonló Isteni szolgála-

tot tartott ő Felségéért Fő Tisztelendő *Krutsay Mihály* Kanonok Úr a' Püspökség templomában; úgy szintén azon egy órában az Orosz, Görög, és Reformata Plébánia Ekklésiákban Lithurgiák és könyörgések tartattattak.

A' kemény tél December' elejétől fogva e' hónap 10-dikéig állandóúl tartott, hanem azon naptól fogva lágy időre fordúlván, a' meleg napok annyira elolvasztották a' sok havat, hogy tsak alig láttzik valami belőlle. A' jég, melly felette vastag volt az Ung vizén Ungváron alól, tsak hamar minden kár nélkűl el ment, hanem a' hegyekről jövő Ungváron felűl a' malom gátnál tegnap éjjel megszorúlván, annyira kiszorította a' vizet, hogy városunknak alatsonyabb részét elborította volt, de 24 óráig sem tartott, mert hideg éjjel jővén, az olvadást öszsze szorította.

* * *

Ezen a' télen sokat írtak hazánkból, kivált annak Gallitziához közelebb fekvő részeiről, a' farkasok' megsokasodásáról, 's azok által okoztatott veszedelmekről. Most ismét néhány e'féle történeteket olvasunk a' Magyar Országi újság levelekben. Zemplén vármegyéhez tartozó és Gallitziával éppen határos Mikova, Dritsna, Staskotz; és Roskotz nevű helységekből írják, hogy Fébruáriusnak két elsőbb heteiben Mikowában 4 emberek haltak-meg, kiket a' dühös farkasok mardostak-meg. A' dühösség' jelei tsak hamarjában mútatván rajtok magokat, hasonló hamarsággal vesztek-el a' leg nagyobb kinok között. Midön az utolsót közzűlök az oda való Görög Pap a' halálra elkészíteni, 's az úri va-

tsorával éltetni akarta volna, oly rettenetesen réá jött a' szerentsétlenre a' dühösség, hogy a' szegény papot a' nagy ijedség miatt a' nyavaja kitörvén, a' dühödt ember' lábai eleibe bukott, és ott halt-meg.

Dritsnába egy más dühös farkas bémenvén, 3 embert martzongott-meg, a' kik hasonló kínok közt vesztek-el.

Staskotzban 5 parasztot ölt-meg egy hasonló vad állat. Mikor a' negyediket martzonglotta, ennek segítségére érkezett az apja, de a' kit a' farkas meglátván, azonnal ennek ugrott, 's ezt is megölte. Senki nem mert segítségére menni, pedig eleget kiáltozott szegény.

Koskotzban egy paraszt a' farkas előtt meg futamodván, ez vélle együtt a' házba is befutott, a' leg előbb is a' gyermekét szoptató aszszonynak ugrott, 's két tsetseit leharapván, férjestől 's gyermekestől megölte. Valami 24-re számlálják ezen szerentsétleneket.

Szabolts Vármegyében egy Plebánus a' filiájába menvén szánon, hogy egy haldokló embernek az utolsó kenetet feladja, viszszajövetelekor ezt is megtámadták a' farkasok. Ő bátor ember lévén, kapja a' puskáját — leszáll a' szánról — reájok lö a' farkasokra — elejt közzűlök égyet — a' lovak azonközben a' lövéstől megijedvén, futni kezdenek — ő is futni kezd a' szán után, de bé nem érheti — őtet ellenben bé érik a' tsordával utánna futó farkasok, és széllyel szaggatják.

Erdélv Ország.

Kolosvárról Febr. 12-dikén 1813.

Kegyes Fejedelmünknek születése napja ismét

egy alkalmatosságot nyújtott, mellyben Felséges személye eránt buzgó figyelmetességünket kinyilatkoztathattuk. Tegnap estve városunk megvilágosíttatott; 's különösen ragyogtak Gr. *Bánffy György* Gubernátor Úr ő Excellentziájának, és a' város Házának épűletei. Ma a' Kir. Gubernium', a' Fő Méltóságok', a' Papság', és a' Kir. Lyeum' Ifjúságinak könyörgései között pompás mise tartatott, és a' szokott Te Deum laudamus elénekeltetett. Az ájtatosságot még inkább nevelte az itt fekvő János Cs. Kir. Hertzeg' Regementje' Osztályának lövöldözése, és a' mozsarak' durrogása. Estve Gubernátor ő Excellentziájánál a' Fő rend' és katonaság' számára fényes mulatság és tántz volt.

Az időnk változása elfelejteti vélünk a' szörnyű hidegeket, mellyeket December és Januárius hónapjaiban szenvedénk. A' hidegmérő, melly többnyire 15, 16, 18 grádusokat mutatott (Reaumur szerént), már a' fagy pontou fellyűl megállapodott. Tsak a' köd és essö, mellyek magokat váltogatják, tesznek félénké, ne talán az úgy nevezett skárlát betegség hellyett, melly nem keveset vitt a' más életre, más nyavalya lepjen meg az idő melegségébe bizakodó ifjú embereket.

Azt a' szép nyereséget sem halgathatja-el városunk, mellyet érez, minekutánna Magyar Országról ide küldetett T. P. *Mialits György* Úr, a' kegyes Iskolák' Rendjén lévő Pap, és most a' K. Académia templomában az Isten Ígéjének magyar Hirdetője, az ő hathatós beszédjei által több ízben megmutatta, hogy egy illy hivatalban lévő férjfiú, ha az ékessen szóllásnak mesterségét igazán egybe kaptsolja a' köz hasznonnak keresé-

sével, kimondhatatlanúl előmozdithatja polgár társainak mind ideig, mind örökké való boldogságokat. — Valóban várva várja a' Publicum, hogy bőlti predikátziók' alkalmatosságával részesűlhessen azon bőlts oktatásokban, mellyeket a' fenn tisztelt atya eddig is olly válogatott tárgyakban, olly különös móddal, és az ékesen szóllás mesterségének leg kényesebb munkájával elkészített. Reménljük, hogy azon nagy Méltóságok özzűl, kik seregessen járúlnak érdemes beszédire, lésznek a' köz jónap előmozditására törekedő Mecaenások, 's a' tisztelt Atyát arra fogják bírni, hogy prédikátziőit, mellyeket most is írásban oly annyira kapdoznak, közre botsássa.

H í r a d á s

Az Engel Keresztély János Magyar Ország Historiájának új és honnyi kiadásáról, melyben a' könyvnek első része, megbövítve és megjobbítva jelenik meg.

Szorgalmatosságom' jól megérdemelt gyümöltsének egy részint való feláldozásával adom-ki már most ezen munkámat egészen és tökéletesen egy honnyi nyomtató műhelyben. Ez a' munka, a' melly egésségemnek gyengeségére nézve az én utolsó hagyományom fog a' tudományos közönséghez és hazámhoz lenni, sok esztendőktől fogva való szorgalmatos visgálódásnak, és erős igasságszeretetnek a' resultatuma. Az alkalmatosság, az első résznek hozzáadásokkal és jobbításokkal való tökélletesebbítetésére, használtatott, oly módon, mint arra három esztendőkig tartó későbbi tanúlás, minden meg nem állapodó, hanem tovább tovább lépni törekedő Historicusnak útat módot szolgáltat.

A' két következő kötetek, mellyek a' Mohátsi verekedésig (1526) terjednek, már készen vagynak a' nyomtatás alá; a' negyedik kötet, a' melly Magyar országnak az Austriai *Dynastia* (Ház) alatt való históriát foglalja magában, munkában van, és, a' mennyiben rajtam fog állani, ez is kijöhet az 1813-dik esztendőbéli Husvéti vásárig.

Így tehát már most, ez az első része után megjobbítva, megbővítve, 's a' nyomtatásbéli hibáktól önnön szemeim előtt tökélletesen megtiszttíttatva kijövő Magyar Históriának kiadása, ajánltathatik a' tisztelt Publicumnak.

Béts Julius 28-dikán, 1812.

Eengel Kerestély János.

Minthogy ennek a', valamint eredetére úgy Nemzeti Constitutziójának íly sok századok alatt való meg-tartatására nézve nevezetes ország' Históriájának szerzője egyéb eddig való munkái által, mint Historicus, magának már szép hírt nevet szerzett és esmeretes, erre nézve mi ezen munka betsének további visgálódásába nem botsátkozunk, annyival is inkább, minthogy az első résznek nagy számmal való elkelése külömben is bizonyítja, hogy a' Publicum a' feiől jó ítélettel légyen, 's tsak azt jelentjük a' Publicumnak, hogy ez a' munka 4 Kötetben nagy 8-tzad rétben, szép nyomtató papiroson, deák betűkkel, 's gondos vígyázással nyomtattatva, a' mi nyomtató műhelyünkben jön-ki, 's az 1813-dik esztendőben Husvétig készen leszen.

A' két első kötetek már készen vannak, a' 3-dik és 4-dik kötetek is Husvétra lesznek készen.

Az egész munkának árra 25 forint V. czé-

dulában, a' melly árron minden könyves bóltokban találtatik.

A' Camesina Könyveshá-za, Bétsben a'Hohenmark nevű piatzon, nro. 582.

TUDÓSITÁS.

A' két Magyarhaza' minden nagyobb *Iskoláihoz*, a' *Tudósokhoz*, *Tanúlt* és *Tudományszeretö-Emberekhez*, de mindenek felett *a' két Haza' olyan Oszlopihoz*, a' kiknek a' Gyökeres Tudományoknak Anyai nyelven való előmozdítása szíveken fekszik.

A' *Magyar Mathesis II-dik Darabja* is szerentséssen elkészűlvén, széjjel küldöztem azt.

Debretzenbe, T. T. Math, Prof. Sárváry Pál Úrhoz.

Pestre, Kiss István Könyvkötő és Könyvváros Urhoz.

R. Komáromba, a' Gymnasiumba

Sopronba, T, Rector és Prof. Raits Péter Úrhoz

Bétsben Doll Antal Könyváros Urhoz.

mind azoknak számokra, a' kiknek ezen munkával kötelességem szerént tartoztam; mind pedig azoknak szükségekre, a' kik azt magoknak megszerezni kívánják. — A' két Darabnak az árra 10 forint, váltótzédulában.

Nemzeti kötelességemnek tettem, hogy a' Mathesisnek még hátra maradt Részeit is mind, a' szerént, a' mint melyik Rész természete szerént elébb szükséges, kinyomtattassam; és a' *III dik Darab'* nyomtattatásához azonnal hozzá fogatok, mihelyt a' két első Darabból az abba vett tulajdon kész pénzemet viszsza szerezhetem.

Addig nem foghatok hozzá: mert örömest, és buzgó háládatossággal vallom-meg, hogy *Fő-Hértzeg Nádor Ispány* Urunknak leg hathatósabb, 's a' leg közelebb tartott *Ország Gyülése'* buzgó *Fő Tagjainak* hathatós segedelmek nélkűl, ez a' kész Darab is örök semmiségben maradt volna eltemetve, az én tulajdon vagyonbeli erőm mellett. Visgálja bár jól meg, nem tsak egy, a' könyvnyomtátás' mesterségét jól értő, hanem tsak egy jó ítélettételű Bőlts, ennek a' két darab könyvnek nyomtatómesterségbeli egybeszerkeztetését: azonnal maga általláthatja, hogy egy íllyen alkotmányú, számtalan jegyek- és mesterségesen összszerakott sorokkal telyes Munkának 's Réztábláknak hellyes nyomtattatása nem kerűlhet kevesebbe két annyinál, mint más közönséges munka szokott kerűlni.

Iparkodom Nemzetemfiai' előmenetelekre, hasznos *és egésséges* Munkában fáradozni, hogy használjak annyira, a' mennyire tudománybéli tsekély tehettségem győzi; — tsak találljak ismét, *Nemzetünknek ebbéli boldogúlását is elősegítő Pártfogókra.* — Dibdábsággal nem gyötröm senkinek az erszénnyét.

A' *Pallérozott Mezei Gazdnság II-dik Darabja*, már a' 464-dik lapig nyomtattatott, a' szőllőmivelésnek a' közepén jár, mely után már tsak az Erdőmivelés jön ebbe a' Darabba.

A' vezeték, melly szerént a' levelek tévelygés nélkűl hozzám igazódnak, a' nevemen kívűl ez: *In der Josephstadt, auf der Glacis, bey Michael, Nro. 47 in 1-ten Stock.*

Bétsben, Febr. 23-dikén, 1813.

Kisszántói *Pethe Ferentz.*

P. D.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 12.

Erdely Ország.

Kolosvárról. — Egy, valóban Nagy embernek, egy Magyar Tudósnak *Élete' 's Halála' Rajzolattja.*

A' múlt 1812-dik esztendőben, Sz. Mihály Hava' 27-edikén tartatott itt Kolosváron, a' Reformátusok' nagy Templomában, *Néhai Nagy érdemü Tiszteletes Tudós SZATHMÁRI PAP MIHÁLY Úrnak, a' Kolosvári Reformátum N. Collegiumban Theologiát és Ekklésiai Históriát XLV esztendeig tanító Professornak, a' Hágai Tudós Társaság' eggyik Levelező Tagjának* utólsó Tisztelettétele. — Ezen szomorú alkalmatossággal prédikállott T. T. Ifjú Intze Sámuel Ur (Ján. XVII: 4. 5. verseiből); azután, nyomos Beszédet tartott T. T. Prof. Szilágyi Ferentz Úr, — azon Nagy Emlékezetü Tudósnak hajdani kedves Tanítványai —, mindenik a' testiképpen elenyészett Tárgy méltó érdemeihez szabva. — Ezen két Remekmunka' magasztalására, — mellyek minden órán sajtó alá kerülnek —, a' mi dítsérményünk elégtelenek lévén, azoknak illendő érdemeket rövid időn meg fogja adni a' Tudósok' bőlts ítélettétele. — A' mi mostani Tárgyunk ama' keseregve említendő megbóldogúlt Tudós Életének és Halálának eleven Rajzolattja.

Ez a' bóldog emlékezetü Tudós Férjfiú vette eredetét azon Magyar Országi Nemes Familiából,

mely elősször *Sípos*, azután *Péterfalvi*, később. ben *Nagy*, végre *Pap Szathmári* nevezetek alatt, *Szathmáron*, *Hiripén*, *Majtihon*, *Kis Namény-ban*, *Peleskén*, és *Darotzon* szép Nemesi Jószá-gokat bírt vólt; de a' mellyektől, a' szerentsét-len Ifjú Rákótzi György Fejedelem alatt, minden hibáján kivűl elesvén, annak eggyik Àga Erdely-ben Kolosvárra szakadt, ott megtelepedett, és a' Tudományoknak feküdt, mellyekben magát meg is külömböztette, — midőn *Jánost*, elősször Philosophiát és Mathesist tanító Professort, az-után Kolosvári Papot, — ennek fiát *'Sigmondot*, a' Kolosvári Sz. Ekklé'sia nagy tudományu Pap' ját, az Erdely Országi Sz. Ekklé'siáknak Super-intendensét, — és ennek fiát MIHÀLYt — szo-morú Rajzolatunk' Tárgyát — Nemes Hazánknak adta.

SZATHMÀRI PAP MIHÀLY született Ko-losváron *1737*-ben, September' 28-adikán. Ta-núlását Hazájában végezvén, 1760-ban néhai Mgos. Gróf Malomházi Kendeffy Elek Úral, külső Országi Akadémiákra kiment, és elősször *Gene-vában* (Helvétziában) a' nagy tudományu *Vernet*, *Mauritius*, *Tremble*, és *Turretin*, — onnan *Ut-rechtbe* (Hollándiában) menvén, *Elsner*, *Voget*, *Bonnet*, *Han*, *Vesseling*, és *Ravius*, — majd, *Leydában*, *Müschenbroek*, *Alamand*, *Alberti*, *De-Moor*, *Hollebeck*, *Dubois*, *Hemsterhuis*, *Runke-nius*, *Lulolfs*, *Albinus*, *Ganbius*, és *Schultens Jákób* Professorokat nagy haszonnal és előmene-tellel halgatta. — A' híres *Schultens Jákóbnak* nem tsak Atyai jóakarattját, hanem valóságos baráts-tságát is megnyervén, üres óráit annak baráttsá-gos társaságában tőltötte.

1765-ben, Hazájába vissza jövén, az Erdely Országi Mgos. Fő Consistorium' Papjává tétetett; a' honnan tsaknem folyvást való lépéssel *Désre*, *Keresztúrra*, *Szökefalvára*, és *Szathmárra* hívattatott, de a' most tisztelt Consistorium' Naggyaitól, 's ezek között, ama' Nagy Lelkű Gróf Lázár János és Teleky László Urak Ő Excellentziájoktól különösen szerettetvén, 's kegyes szárnyok alatt tartatván, megtartóztatott mind addig, míg 1767-ben a' Kolosvári R. Nemes Collegiumban Theologiae Professornak rendeltetett: mely Hívatalába, ugyanazon esztendőben September' 28-adikán, élete' 28-adik esztendejének éppen a' legutólsó napján, — *De Theologo non orthodoxo, nisi et magnanimo* — hatalmas tudományú Beszédet tartván, béiktattatott. — Hívatala szerént való tanításbeli tárgyak ezek vóltak; — *Theologia Dogmatico Elenchtica*, — *Moralis*, — *Pastoralis*, — *Cathechetica*, 's *Historia Ecclesiastica*. — Tartott *Collegium disputatoriumot*. Az utóbbi esztendőkben *Római Antiquitásokat* is tanított; mellyekben igen nagy gyönyörűségét találta.

Jártas vólt az *Arabs*, *Syriai*, *'Sidó*, és *Görög* Nyelvekben; beszéllett *Németül*, *Frantziául* és *Belgáúl*. — A' *Deák* és *Magyar* Literáturában pedig míllyen erős lábon állott, Európaszerte tanúk azok az Érdempénzek, mellyekkel *Dissertatiói* megkoronáztattak; bizonyságok a' kinyomtattatást érdemlő *Praelectiói*, és több mint 30 elenyészett Uraságok' hólt tetemei felett elmondott, és rész szerént nyomtatványban, rész szerént írásban élő *Prédikátziói*, *Oratiói*, *Versezetei*.

Szélesen kiterjedett tudománnya, nyájjas és tudós társalkodása, ártatlan és sikeres időtöltései, mellyeket a' természeti dolgoknak, *minerák*nak, *tengeri tsigáknak*, *plántáknak*, *idegen Tartománybéli ritka virágoknak* szemléléseekre és gyűjtésekre fordított; a' régi *Görög-*, *Római-*, *Magyar-*, 's más *Pénzeknek*, *Emlékezetnények*nek (monumentumoknak), 's *Ritkaságok*nak összeszerzésiben, az ezekben gyönyörködők' figyelmetességét tsak hamar magára vonta, — az Útazóknak, 's Hazai Tudósoknak szereteteket érdemlette. Nevezetes a' Kolosvári T. T. Pater Piarista Uraknak betses baráttságok, mellyet annyira megnyert, hogy halála' órájáig ritka nap múltel, mellyen ezen Tudós Uraknak társalkodásokat a' néhai Tudós' Házánál fel nem lehetett vólna találni; melly fedhetetlen Társaságban nem tsak amaz okos és bőlts keresztényi Türedelmet, hanem a' valóságos érdemen épűlt atyafiúi éggyetértést is, megelégedve lehetett szemléleni, sőt — tapíntani.

1782-ben, 's az ezt követő esztendőben, megkörnyékezvén ezt a' Tudós Férjfiút sok fáradtságos munkáiból, 's éjtszakázásaiból eredett gyengeségei, nehogy betegsége miatt a' Tanúló Ifjúság hátramaradást szenvedne, igen mértékletes hivatalbérinek (salariumának) két harmadrészére magának egy segedelmet, *Lectort* vagy *Káplánt*, vettfel: de e' mellett is bőlts tanításait a' maga' tulajdon Házánál, a' buzgóságig folytatta.

1783-ban, augustusban, M. Vásárhelyi nagy tudományu Phil. Prof. néhai Fogarasi Pap Jó'sef Úr, a' ki magát szép érdempénzeivel a' tudós Világ előtt nevezetessé tette, Kolosvárra ú-

tazván, a' mi Tudós Férjfiúnkat meglátogatta, 's arra unszolgatta, hogy az ő példáját követvén, a' kűlső Országi Tudós Társaságoktól kibotsátott Kérdésekre írna Dissertatiókat: sőt, haza menvén ama' Tudós M. Vásárhelyre september' elein, a' Hollandiai Hárlemi Tudós Társaságnak ezen Kérdését — *Millyen vólt a' Keresztény, és nevezetesen a' Napkeleti Anyaszentegyháznak állapotja a' Mahumed' idejében? — és valyon ő használté valamit vagy sokat a' Keresztény vallásnak terterjedésére?* — mostani szomorúságunknak Tárgyához, néhai Szathmári Pap Mihály Úrhoz Kolosvárra, September' elein el is küldötte; melyre ez a' Tudós egy Dissertatió által megfelelvén, azt Nov. elein a' Társaságnak felküldöite: mely munka 1784-nek az elein, a' Társasághoz gyűlt minden Dissertatiókon győzedelmeskedvén, a' 100 aranyos első Érdempénzel megkoronáztatott, 's kinyomtattatott.

1785-ben, *Leydában* (Hollandiában) a' *Stolpiana Fundatio'* Kurátorai ezen Erkőltsi Kérdést tettékfel feleletre: — *Hogy esik az, hogy a' Keresztény Vallásnak oly' kevés ereje tettzik a' Keresztények között a' jótselekedetekben? — és minémü közönséges és különös segedelmekkel lehetne ezen segíteni?* — Erre is megfelelt a' mi néhai Tudósunk, mély tudománnyához illő módon: de ezt a' Munkáját tsak kinyomtattatásra ítélték a' Kurátorok; a' fő jutalom Stutgardi Phil. Prof. Schwaab János Úrnak ítéltetett. Mindazáltal, idővártatva, mikor mind a' két Dissertatió a' Tudósok' ítélettételekre kerűlt nyomtatványban, a' mi Tudósunk' ditsőssége sokkal felljebb nevekedett, mintha a' fő jutalmat heventében nyerte

vólna el: mert a' Tudós újjságok a' Kurátorok' ítélettételeket illendően megrángatván, a' néhai Szathmári Pap Mihály Úr' Dissertatióját amannál többre betsűlték.

1787-ben, a' Hágai Tudós Társaság, mely — *Pro vindicanda Religione Christiana* — nevezetet visel, feltévén Jutalomra ezt a' Kérdést: — *Valyon a' Keresztény Vallás' Hitágazatai' és Titkai' tudása, és az Erköltsi kötelességnek gyakorlások, elválhatatlanúl egybe köttettek-é a' tökélletes bóldogsággal?* — arra is adott a' mi nagy tudományú Hazánkfia egy ollyan feleletet, mely a' második Érdempénzt, 's egyszersmind azt húzta maga után, hogy a' nevezett Társaság a' mi Tudósunkat Levelező Tagjának felvette.

1790-ben, julius' másodikán, ugyantsak *Hágában*, az Oraniai Printz' jelen létében, egy 100 aranyos Érdempénzel koronáztatott meg az a' Dissertatio, mellyel a' mi bóldogságra jutott Tudósunk ezt a' Kérdést fejtette legjobban meg: — *Valyon a' Keresténу Vallásnak első kezdetétől fogva, annak ostromoltatása használt-é annak megvilágosítdsára és megerössítésére valamit, és menynyit Századonként mindenik Században, éppen a' mi időnkig?* — Fájdalom és kár! hogy ez a' Magyar forrásból kerűlt Négy fontos Munka tsak *Belga* és *Dedk* nyelven él, — niuts kinek Magyar életet adni belé. —

Ditső emlékezetü II. Jósef Tsászár, 1782-ben kívánván a' Maga" Birodalmaiban *Jus Ecclessiasticumot* készíttetni, mellyel *Morva*, *Tseh*, *Austria*, *Magyar*, és *Erdely Országokban* minden Protestans Vallások élnének: e' végre, Jénai Prof. *Schmidemantelnek* németűl írt *Jus Ecclesiasticumát*

az Erdei Mgos. Fő Consistoriumhoz olly' kegyelmes parantsolattal küldötte, hogy annak formájára, itt is egy Jus Ecclesiasticum *Protestantium*-ot készítenének. Ez a' kegyelmes parantsolat és szándék két felé is elbízattatott kidolgozás végett, de minden kívánt következés nélkül; míg végre a' mi tudós Pap Sathmárink lett annak kidolgozó tárgyává: ki is azon mindaddig, míg ama' ditsőségesen Uralkodott Felség örök Hazájába nem ment, alkotmányosan (systematice) dolgozott.

Van még ezen néhai Tudósnak egy nevezetes Munkája, mely ekkoráig a' Tudós Világ' szeme elől eltakarva nyugszik, — a' *Bod Péter*' *Magyar Athénássa*, — bővítve, igazgatva, folytatva: melynek hellyes tökélletesebbítésére a' Megboldogúlt nem tsak Jegyzéseket tett, hanem egy válogatott, régi, ritka, Magyar Könyvgyűjteményt is szerzett; melynek kinyomtattatását, néhai Édes Attya' nyomdokit követő 'Sigmond kedves fiára bízta.

1784-től fogva, 1794-ig, — ez a' 10 esztendő vólt ezen Nagy Férjfiú' életének legkellemetesebb ideje, akar egésségét vesszükfel, mely sokkal tűrhetőbb kezdett lenni, mint vólt eleinte; akar pedig azt a' jó indúlatot, mellyel hozzá, már most nem tsak az Idegenek 's külömböző Vallásuak, hanem Hazafiai 's Hite' sorsosi is viseltettek: melynek tapíntható jelei vóltak azok, hogy a' Hazában egy nevezetes Halott sem történt, a' hova *Actornak* nem hívattatott vólna; egy *Auctor* sem készített sajtó alá Munkát, melyről elébb a' néhai Tudós' ítélettétele meg nem kérdetett vólna. Nem rendeltetett egy *tudomány*-

beli Commissio is az Ország' Gyűlésén, 's a' Fő Consistoriumon, melyben vagy *Actuarius* vagy *Itélö Tag* ne lett vólna: és 1787-ben minden Méltóságok' kívánsága a' vólt, hogy a' meghólt Gen. Notarius T. T. Kiss Gergely Úr' hellyét tőltenébé.

1794-edik esztendő vólt az — a' kegyetlen! — melyben ezen nagy hasznu Férjfiat a' viszontagságok' mérges súllya elkezdette bánatos öz vegységgel terhelni. Az 1798-ban, augustus 31-edikén történt Kolosvári rettentő tűzi veszedelem, mely a' bóldog emlékezetü Férjfiúnak Professori Hajlékát, és egy tulajdon maga' házát is elseprette, tsak kezdete vólt azon kedvetlenségeknek, mellyeket e' Nagy Léleknek némellyek okoztak — mikor osztán a' rend szerént szerentsétlen Magyar Tudósoknak eleitől fogva uralkodott keserű sorsokat önnön maga bő mértékben kóstolván, magán tapasztalta. — Tsordúltig tőltött keserű pohárral küszködött ez a' méltatlanúl elhagyatott Nagy Elme, mikor az a' tiszteletes tekíntetet szívlenyomó, 's két nagy szobát terhelő Bibliothekája, tsak össze aggatott deszkákkal, — nyomorúság' sátorával fedelezett lutskos falak között kezdett penészedni, rothadni, 's ezek között Maga is, — ez az igaz Lázár — betegeskedni! — — Hadd maradjon a' bővebben 's szabadabban szóllható Emberinyom' tollára több siralmas keseríttetéseinek eleven Rajzolattja! —

A' többit a' jövö posta napon.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 13.

Erdely Ország.

Folytatása a' múlt posta napon kőlt Honnyi Levelekben félbemaradt Magyar Tudós' *Élete' 's Halála' Rajzolattjának.*

Azon kedvetlen és síralmas környűlállási között is, ez a' Nagy Elme az egyszer kipétzézett munkas tzéllját soha el nem tévesztette, a' haszonra 's betsűletre vezető ösvényből ki nem tántorodotl, — az utólsó lehelletig dolgozott fáradhatatlanúl. — Könyvei telyesek a' legfontosabb *critica* Jegyzésekkel. *Nummismatica Gyüjteményét* a' legszebb rendben hagyta, és ennek tudós Laistromát VI kis Darabban tulajdon kezeivel írta. — Jóllehet Varro azt mondja, hogy — *ab anno septuagesimo nihil postulandum est:* — mindazáltal ez a' Nagy Tudós, ez a' buzgó Nemzetfi megfontolván azt, mitsoda jó és szükséges dolog lenne a' *Magyar Régiségeket*, azoknak *szokássokat*, *erköltsöket*, 'sat. más Nemzetek' Antiquitássainak eleven példáihoz szabva, egybe alkotni (systematizálni), 's azokat így az örökfeledékenység' barlangjából kiragadni; elkezde ezen eredeti Munkán 1810-ben, martzius' 31-edikén, életének 73-adik esztendejében, íllyen Vezeték alatt: — *A' Magyar Régiségeknek első Vonogatásai* — fiatal tűzzel, megélemedett buzgósággal dolgozni, és abban a' vastag jeget, a' Maradéknak követésűl jó darabon meg-

törni. — Nem vólt ugyan, — hanyatlott élete, kedvetlen órái miatt, — megterhelt vállának e. gész bizodalma, ezt a' kívánt terhet az utólsó tzélig elemelni tudni: de óhajtott legalább, ezen gyökeres *Vonogatásaival* szeretett Nemzetébe, ezen Tudomány' nemlételéről figyelmetességet önteni, 's ílly' nevezetes Tárgyra útat nyitni.

Az öregség súllyós terhe mind inkábbinkább és naponként nevekedvén lankadozó tagjain; egyszerre össze zúzta a' mi Tudós Hazánkfiának lengedező egésségét, 's minden maradék kedvét, egy, éppen nem várt szomorú gyász, midőn 1812-dik esztendő' első napján, hajdani kedves Tanítványnyát, hív barátt jját, fedhetetlen Kezelábát, elsorvadt tagjainak, elgyengült egésségének gyámolítgató Orvossát, legkedvesebb, legérdemesebb Vejét, kegyes Háza' díszes Oszlopát, Erdely O. Protomedicussát, néhai *Szöts András* Urat, ölelgető karjai közzűl, szeretettel égő kebeléből, — a' Halál szánakozás nélkűl kiragadta. — — Élethatárt szabó tsapás lett ez a' mi Nagy Lelkü Tudósunk' össze rozzant egésségének, — ízekre repedezett szívének: mert, valamint ettől a' közönséges kedvellésü Fő Orvosnak jó szívüségétől 's érdem-tekintetitől várta néhai *Pap Szathmári* Úr kedvellett Bibliothékájáról 's Gyűjteménnyeiről régen megfontolt helyes rendelése megmaradását, tökélletességre lejendő hajtását; úgy, ennek szomorító halálától fogva, előre kesergette az előre képzelt, sőt ellátott kedvetlenségeket, mellyeket — fájdalom! — sem buzgó kérései, sem Atyai intései, sem Írásban hagyott érzékeny végzései el nem távoztathattak.

1812-ben, martzius hónapban egy kemény *asthmatica*, aprilisban pedig *hydropica affectiók* — elnyomták a' tisztes Öreget —, mikor az az első, fekvést, a' másik pedig álmot nem engedett elalélt tagjainak, és erejéből óránként forgattákki. Megtartotta mindazáltal minden érzékenységeit életének utólsó pertzéig, — hallott, látott és olvasott.

Ha igaz az, hogy az élet' utólsó pertzei characterizállják legigazábban az embert: talán nem hibázunk, ha ezt a' *Nagy Lelket* létele' maradvánnyának setét hajlékáig, teteme' szomorító sírjáig kísérjük: hogy ha láttuk őtet mint Emberbarátot, Tudóst, és Hazafit; szemlélljük most, mint Keresztényt. —

Kínos nyavalyáiban igen sokat szenvedett, — de *Jóbi* békességes tűréssel, — midőn körűlötte tanyázó kedvesseit hathatóssan vígasztalta, maga' igaz Hitiben és Vallásában tellyes vígasztalását találván. — Pünkösd első napján, reggel, magához hívatván életben lévő négy Testvérjeit, Gyermekeit, Unokáit, hívatott Papot is, hogy még egyszer és utolljára, kedves véreivel eggyütt, a' Sz. Sákramentommal élne, — Egy rövid és buzgó imádság után, midőn a' Sz. Kenyeret kellene venni, feláll az öreg tisztes Ház' Gazdája karos székiből, kiderűlt ortzával és harsogó hangos szóval hálákat ád az Istennek minden kegyelmességiért, testi és lelki ajándékaiért, melylyekkel őtet mind ez ideig szeretni méltóztatott. Terhes és kínos nyavalyájára nézve, tsupán tsak a' békességes tűrés' lelkéért, és egy tsendes elkőltözésért könyörgött az igaz kegyelem' Osztogatójának. Végre áldást kért a' minden áldá-

soknak kimeríthetetlen Kútfejétől szerelmes Gyermekeire, Véreire, jó Barátira, Pártfogóira, és minden jó tselekedetben forgó emberre, olly' érzékeny és buzgó kifejezésekkel, és szívre ható ékes beszéddel, hogy mindenek, a' kik körűlötte vóltak a' zokogásig megindúltak, és azzal váltakel egymástól, hogy ezt a' napot életeknek legnevezetesebb és legbetsesebb napjai közzé számlálljak, mellyen egy jól és hasznosan élt öreg Attyoknak 's Attyokfiának halálra való készűletét, 's rettenthetetlen bátorságát láthatták.

Élt még ezután ez a' jó Keresztén 14 nap', éjjelnappal karos székiben űlve. Látogatóit szokott nyájjassággal fogadta, elmés és kegyes beszélgetéseivel múlattatta. Mikor pedig tsak Háza' népével vólt eggyütt; vagy imádkozott, vagy azokkal dolgairól 's rendeléseiről beszélgetett. — Végre, erőt vévén rajta a' vízibetegség, május' utólsó napján, délelőtti XI órakor, kegyes lelkét — a' legnagyobb tsendességgel, minden legkissebb hergés, és rándúlás nélkűl, — a' milylyen tsendes vólt munkás élete, ollyan tsendesen, — szerelmes gyermekei' karjai között, karos székiben űlve, buzgó fohászkodások mellett, kegyelmes Megváltójának megadta. — Junius' 2dikán, midőn meghidegedett tetemei, Nagy érdemű Elei' és szerelmes Felesége' porai mellé helyheztettek, a' Kolosvári 5 külömböző Sz. Vallásu Ekklé'siák' minden harangjai, önként való indúlatból, kéretlen és ingyen meghúzattattak; a' T. T. Pater Piarista Urak, a' Nemes Rom. Cath. Convictus, az Unitar. N. Collegium, és minden Vallások' T. T. Papjai és Professorai által kikísértettek.

Így *élt*, és *haltmeg* az a' belsos Magyar Tudós *Szathmári Pap Mihály*, a' kinek nem létén sok Embernyombeli Maradéktudós, fog buzgó emlékezettel sohajtani.

Hagyott a' néhai Tudós Férjfiú —

1.) *Görög*, *Deák*, *Német*, és *Frantzia* Könyvekből álló szép Bibliothékát.

2.) Egy *ritka-régi*, és *újjabb Magyar* Könyvekből álló Gyűjteményt, mely Erdely Országban kéttségkívűl legszebb és legbetsesebb a' maga' nemében.

3.) Egy *Mineralogica Gyüjteményt.*

4.) *Tengeri tsigákból*, idegen Tartománybeli *Terményekből* (productumokból), *Vad Nemzetek' ékességeiből* összeszerzett szép Gyűjteményt.

5.) Régi Római Inseriptiós *Monumentumokat*, *Statuétskákat*, *Urnákat*, *Phialákat*, *Fibulákat*, *Sepulcralis Lucernákat*, *Idolumokat*, *Gemmákat*, *Áldozó Eszközöket*, és egy igen szép *Consularis* arany *Petsétnyomós Gyürüt*, illyen írással: ANT. P. P. P.

6.) Egy szép Régi *Görög*, *Római*, *Magyar*, és *Frantzia Pénzekből* álló, catalogizált betses Gyűjteményt, melyben számos arany darabok találtatnak; mely Austriai Fő Hertzeg *Maximilián*nak, a' Ki azt 1809-ben, Junius' 18-adikán látta, dítséretét megérdemlette. — Nevelik ezen Gyűjtemény' betsit a' Fő Hertzeg által ajándékozott szép Pénzek, és régi kővel ékesített Gyűrű is.

7.) Némely betses *Manuscriptumokat.*

Minémű szerentsétlen sorsok legyen most mindezeknek a' betses Gyűjteményeknek, a' néhai Tudós Férjfiú Testamentaria Dispositiója'

ellenére, és a' Tudós Publicum' kárára, — kívánnjuk azt következő írásunkban a' két Magyar Hazával közleni, 's az eránt a' Nemes Publicumot figyelmetessé tenni. —

Írta a' Megboldogúltnak régi és buzgó tisztelője, 's barátttja; hamvain — könyhúllatója: — N. N.

Magyar Ország

Sopronyból, Martz. 6 dikán.

24-dik Februariusban a' Méltóságos Grof Festetics György Eő Excellentziaja Nemes Stipendiariatusabéli Nevendékek, egy a' föbb renden való számos uri társaság elött jádzottak egy illendő frantzia és német néző játékot, a' nevezett úri rend' tellyes meg elégedésevel. A' frantzia nyelvmester, valamint a' németet az ugyan ezen Stipendiariatusbéli német nyelv' első tanitója szerzette az emlitett Nevendékek számára. A' Theatrom helyesen el volt készítve és alkalmaztatva. A' játék kezdete elött a' Nevendékeknek egyike mondott német nyelven egy előljáró, a' végén pedig Köszönéssel öszve kaptsolt utólbeszédet. Mivel pedig ezen elöljáró beszéd egyszer'smind védelmezője és megmutatója azon itélet helyeségének, melly ámbár a' nevelők között nem kevés viszálkodásokra szolgáltatott alkalmatosságot) sok tekintetre nézve megengedi, hogy a' tanuló ifjak illendő néző játékokat jatszhassanak, azért ímé e' beszédet magyarra fordítva ide ragasztjuk.

Nagy érdemü Uraim!

Felette sokat viszálkottak egymás között a' Nevelök a' felől, ha vallyon illendő 's tanátsos

légyen-é a' tanúló ifjaknak megengedni a' néző játékok' tanulását és elő adását? Ezen viszálkodások pedig mód nélkül hevesek és indulatosok lévén, annyira jöttek végtére, hogy két egymással tellyességgel ellenkező és össze egyeztethetetlen itéleteket szülnének. Némelly nevelók tudni illik erősítették, hogy a' tanuló ifjuság által játszani szokott darabok a' nevendékek' karakterjét megrongálják, a' tanulástól hátráljak' és nem reménylett erkölcstelenségekre vezérlik. Mások ellenben állítják, hogy az illyen játékok az erkölcsiség' gyakorlására és a' jó izlés kipallérozására nézve, úgy mint leg hathatósb eszközök tekintethetnek. A' mi ezen egymással ellenkező ítéletektől ment vélekedésünk következendő. A' rosszúl választott, egyszersmind édesgetően elől adatott erkölcstelen játék darabok a' nevendékek' karakterjét valóban megvesztegethetik, és a' jó erkölcsnek szomorú hajótörést okozhatnak, 's valamint a' mind a' két nemen való nevendékek együtt való játszását a' néző játékoknak a' nevelők veszedelmesnek lenni igazán állítják, szintúgy a' gyakorta való játékok hátrálhatják az ifjakat a' szorgalmatos tanúlástól. Azomban, mind ezen veszedelmeknek és károknak nem csak elejét vehetni, sőt az ifjúság számára a' néző játék darabok' elől adásából leg több hasznot fordíthatni: de szükség, hogy elmét gyönyörködtető, nemes lelket formáló, és a' nevendékek' idejéhez alkalmaztatott darabok válaztassanak; ne engedtessenek mind a' két nemen való nevendékek együtt játszani; ritkan és csak kitsiny darabokat tanuljanak, és a' szorgalmatosság jutalmául úgy

mint ártatlan mulatságból játtzanak. Az illy kiválasztott és a' nevendék által játszott játék darabokat gyümöltse az illendő magaviselet és erköltsesség élesztésére, a' jó ízlés ki pallérozására, az anya és idegen nyelveken teendő bővebb gyakorlásra, a' szükséges ékesen szóllás' és írás' előmozdítására nézve valamint tagadhatatlan, úgy megbetsülhetetlen.

Mind ezen hasznokat bőltsen által látván a' Méltóságos Gróf Festetics György Eő Excellentziája, kegyessen méltóztatott rendelni, hogy mi, ezen Stipendiariatus' nevendékjei, egy frantzia 's német nézö játékot játszanánk, mellyek is mind azon veszedelmes szikláktól, mellyeket sok játék darabok magokban rejtenek, mentek legyenek, a' mi tanítóink és elöljáróink a' leg szorgalmatosabb választással élvén semmit el nem mulasztottak. Reményljük azért, hogy a' most elöl adandó és a' mi időnkhöz alkalmeztatott *L' epreuve de l' amour filial* vagy is *a' fiúi szeretet próbája* és *jó mostoha atya* nevezetű darabokból, valamint a' felyebb elöl számlált veszedelmek ki vannak rekesztve, úgy a' dítsért gyümöltsöket szedhetjük. Méltóztassanak azomban, Nagy érdemű Uraim! ím e' szándékunk telyesítése alatt kegyes figyelmetességgel, és a' kezdők zsengétskéjéhez szükséges tekintettel viseltetni.

* * *

Jobbítás. — A' közelebb kőlt Tóldalék 70-dik lapján, alólról felfelé számlálván a' 14-dik sorban ezen szó hellyett *Malomházi*, kell olvasni *Malomvízi*.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 14.

Magyar Ország

(Sajnáljuk, hogy az itt következő betses és fontos, 's még a' múlt December hónapban költ tudósítás, tsak a' folyó Mártzius 18-dik napján érkezett kezünkhöz).

Vas vármegyéből, Dec. 5-dikén.

E' folyó hónap' 1-ő Napján tartatott Megyénknek Szt. György nevezetű Mezővárosában néhai Mélt. Szt. Györgyi B. Horváth Antal Urnak M. Ther. Hadi Rendje Vitézének, Cs. Kir. Kamarásnak, és az ő F.ge Nevét vísélő Magyar Lovas Ezered' volt Obersterének végső halotti pompája. Ő volt az egyik, ki a' mostani második Lengyel Haborúban Fejedelmünknek H. Schwarzenberg vezérlése alatt levő segéd seregében több vitéz Hazánkfiaival a' köz jóért harczolt; 's ki a' dicsőség' mezején vitézűl meghalván, katonai pályafutásában véghez vitt dicső tettei által Nemzetének örök dicsőséget, hazafi társainak 's övéinek sziveikben pedig lelkének nemes tulajdonsága által felejthetetlen emlékezetet szerze. — Ő a' Zászlóhoz már 14-ik esztendős korában esküdött; 's Belgrád alatt már mint Zászlótartó olly jeleit adta vitézségének: hogy az Ifjút maga B. Gedeon Laudon az egész tábor előtt megdicsérte. Ott lépett ő elébb Al-;

utóbb pedig Fölhadnagyi tiszségre. Az első Franczia Hadban Luxenburg, és a' Németh földnek több videkei voltak szemlélői az ő bajnoki karjának. Jelen volt a' Marengói ütközetbenis, hol ótet tettei kapitányságra emelék; minekutánna pedig 60 katonáival minden veszteség nélkűl 70 foglyokat, 's nevezetes győzedelmet nyert volna, méltóvá tette magát arra, hogy 1801-ben ő F ge által M. Therézia Hadi Rendje vitézei közé kineveztetett. 1805-ben Fő H.g Ferdinand fő vezér meliett mint szárny segéd szolgált, 's ezen haborúban mind a' Düpont Generálison nyertt szép győzedelemnek, mind a' Fő Vezér' nevezetes megmenekedésének ő volt egyik eszköze; ő tudta-meg, hogy az ellenség a' Fő Vezért bé akarja szoritani Ulmába, ő volt tanácslója, hogy a' Lovassággal Pruszszián által Cseh Országba forduljon. Ezen Haborúban, vitézi Diplómája' bizonyitása serént már a' 12-dik paripa lövettetett-el allatta. 1806-ban Határőrizetre rendeltetett-ki Varschaunál az akkor verekedő Francziák, 's az Oroszokkal egyesült Pruszszusok ellen, hol ő Napoleon által személyes beszélgetésre méltoztattatott. Az 1809-ik Esztendei Háborúban Lengyel Ország szélein szolgált, már mint Ezeredes, 's ekkor melly jelesen megverte légyen ő az ellenséget Szandomirnál, a' Köz Levelek bőven hirdették. De a' most folyó háború félbeszakasztotta e' Bajnoknak dicső pályáját élete legszebb korában. Midön a' múlt Aug. 8-dikán Lengyel Országnak Volhinia névű tartományában Szienevicze helységnél az allatta lévő sereget a' győzedelemre

vezette, egy puska golyóbis találta a' vékonyát, 's más nap vitéz lelkét kiadta. — Az ő több sebekkel diszes tetemét a' kőlföld takarja, őseinek hamvaihoz tsak a' szive hozzátatoit-el, melynek pompás eltakarítását, 's a' halotti nagy Misét Fő Tiszt. szombathelyi Prépost Ölbey Úr végezte. Közel Ketszár uri vendégek jelentek-meg e' gyászos Innepen, kik az elesett hazafi vitéznek tisztelik vala virtusit, 's kiket amannak nagy ielkű Testvére, János, Szt. G örgynek Ura 's Cs. K. kamarás Úr sebzett szivének állapotjábanis M.gos Házához illő szivességgel fogadott. — Az Elhúnytnak bajnoki tetteit Tisz. Róka Imre Úr, szombathelyen a' Nap Keleti nyelvek' Professora hirdette, egy Dicsérő Beszéddel, melly az ő Orátori tálentomának becsületet szerzett, és igen érdemes volt arra, hogy nyomtatásbanis kiadatott. Gyönyörüség volt őtet hallani midőn B. Horváth Antalnak eleven színekkel lefestette személyes erkölcsit, 's azon tetteit, mellyek őtet a' legszebb léptsőre emelék: de még nagyobb gyönyörűség volt hallani, midőn az Ekesenszólló politicusis és philosophusi lélekkel megczáfolta azok véleményét, kik azt gondolhatták, hogy B. Horváth tulajdonképpen a' Franczia zászló alatt harczolván, vérét nem Hazájáért ontatta; 's megmutatta, hogy mind ő, mind mas hazánkfiai, kik e' harczban elesnek, a' Hazáért 's Királyúnkért esnek-el.

Tudósítás.

Üveg Fabrikás *Hagenmüller Károly*, a' Mel-tóságos Uraságoknak, 's az egész tisztelletre mél-

tó Publikumnak, kiváltképpen pedig a' tőle Üvegeket vásárólni szokott Uraknak adja ezennel tudokra, hogy Ő, egyedűl tsak a' Vásárló Urak' könnyebbségekre, 's költségeik megkéméllésere nézve, egy *Üveg-lerakó hellyet* állított fel Nagy váradon, a' Faulwetter János házábann éppen a' Vár első kapuja előtt. A' holott is, a' Cseh Országi üvegekhez hasonló jóságú mindenféle Üvegek nemei, ugy mint: Üvegtáblák; fejér Üvegek; a' Patikai Szerek' elkészítésére megkívantató, ds más orvosságos Üvegek. Nem külömben ittzés zőld palatzkok, és a' Vendég fogadósoknál szükséges, minden nemű közönséges és mettzett üvegek, már ezentúl minden nap a' leg ólisóbb áronn találtatnak.

Az aláob irtt, a' ki már 12 esztendők lefolyta alatt, mindeneknek tökélletes megelégedéseket meg nyerte, igéri: hogy a' tőle vásárolni kívanó Uraknak, helyes és tiszta munkával fog szólgálni.

A' fennt emlí ett *Üveglérakó helybe* előre is levéliben a' vásárolni kivanó Urak szándékjokat jelenthetik, a' honnan osztán választ kapnak, hogy melyik nap fogják meg rendeltt üvegeiket, (hogy ha azok szinte oly nagy számmal nem volnának is éppen jelen) meg kapni. A' levél boritékjára tsak ezt kell írni

Hágenmüller Károly Nagy váradonn lévő Üveg lerakó helyébe.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 15.

A' Pruszsziai Király' Proklamátziói.

„*Az én népemhez* —

„Az én hűséges népemnek éppen olly kevéssé van, mint a' németeknek, szüksége arra, hogy a' kezdődő hadakozásnak okai megmagyaráztassanak nékiek. Tisztában vagynak ezek a' meg nem vakúlt Európának szemei előtt. —

„Mi a' Frantzia Birodalom igen nagy hatalma alatt leroskadtunk vala. A' békesség, melly az én alattvalóimat felerészint elszakasztotta tőllem, nem részeltetett a' maga áldásaibol bennünket; minthogy méllyebb sebeket ejtettek rajtunk, mint maga a' hadakozás. Az országnak veleje kiszívatott vala, főbb erősségeink az ellenség birtokában maradtak, a' mezei gazdálkodás, valamint szintén a' mi városainknak mesterségi szorgalmatoskodássok is, melly már külömben oly nagy gráditsra lépett vala, elenyészett. A' kereskedésbéli szabadság meggátoltatván a' miatt a' jövedelem és gazdagság' kútfejei bédugattattak vala. Szegénység uralkodott mindenütt. —

„Azt gondóltam, hogy tett fogadásaimnak szoros bétöltések által könnyebbséget szerezhetek népeimnek, 's a' Frantzia Csaszárt meggyőzhetem végezetre a' felől, hogy önnön java kívánja azt, hogy Pruszsziának a' maga függetlenségét meghagyja. De leg tisztább czélzásai-

mat semmivé tették a' nagyravágyás és hitszegetség, 's nyilvánsággal láttuk, hogy a' Császár' kötései inkább meg fognának bennünket lassan lassan rontani, mint az ő hadakozásai. —

„Brandenburgi, Pruszsziai, Sléziai, Pomeraniai, Litthwániai lakosok! tudjátok mit szenvedtetek majd hét esztendőktöl fogva; tudjátok, melly szomorú sorsra fogtok jutni, ha kezdendő tusakodásunkat betsülettel nem fogjuk végezni. Emlékezzetek a' régi időkre, a' Nagy Választó Fejedelemre a' Nagy Fridericusra. Ne felejtkezzetek-el azokról a' jókról, mellyeket a' mi őseink véres kezekkel szereztek, a' milyenek a' lelki esméretbéli szabadság, ditsősség, függetlenség, kereskedés, mesterségek, és a' tudományok. Jusson eszetekbe a' mi hatalmas szövetségeseinknek az Oroszoknak nagy példaadások; jussanak eszetekbe a' Spanyolok és Portugallusok. Még kisded nemzetek is szembe szállottak az ilyen nagy jókért az ő hatalmasabb ellenségeikkel, és győzedelmeskedtek. Vessétek a' Helvétusokra és a' régi Belgákra szemeiteket. Minden Rendjeinktől nagy áldozatok kívántatnak, mert nagy dologhoz fogunk, 's nagy számú és hatalmú ellenséggel leszen bajunk. Inkább megteszitek ti ezeket az áldozatokat önnön hazátokért és nemzetetekbéli Királyotokért, mint sem egy idegen uralkodóért, a' ki, mint sok példák mutatják, a' ti gyermekeiteket és utolsó erőtőket olyan czélokra forditaná, a' mellyek titeket telyességgel nem illetnek. Az Istenbe való bizodalom, álhatatosság, bátorság, és a' mi szövetségeseinknek hatalmas segedelmek, győzedelmes jutalommal fogják tiszta indúlatú iparkodásainkat megkoronázni. Akár melly na-

gyok legyenek is ezen áldozatok, mind ezeknél nagyobbak azon szentséges jók, a' mellyekért ezeket teszszük, 's a' mellyekért verekednünk és győzedelmeskednünk kelletik, ha meg nem akarunk szűnni, Pruszszusok és Németek lenni. Ez az az utólsó és határozó tusakodás, a' mellyet megmaradásunkért, függetlenségünkért, és boldogságunkért ki kell állanunk. A' betsületes békességen, vagy pedig a' ditsőssséggel való elenyészésen kívűl, semi egyéb út nintsen előttünk. Erre is készek lesztek ti a' betsűletért, minthogy a' Pruszszus és a' Német, betsület nélkűl meg nem élhet. De az Isten és a' mi eltökélletségünk, a' mi igaz ügyünknek győzedelmet, 's azzal égyütt bátorságos és di sősséges békességet adnak, 's a' boldog időt viszsza hozzák. Kőlt *Breszlauban* Mártzius 17-dikén, 1813. —„

„*Friedrich Wilhelm.*

„*Az én Armádámhoz* —

„Sokféleképpen kijelentettétek, hogy a' haza' szabadságát és függetlenségét fegyveres kézzel viszsza szerezni kívánjátok. Az erre való szempillantat elkövethezett. Egy tagja sintsen a' népnek olyan, a' melly ezt nem érezné. Minden felől önként futnak az ifiak és férjfiak a' fegyver fogásra.. A' mít ezek önként tselekesznek, a' nállatok reguláris katonáknál kötelesség. Tőletek, a' kik a' haza védelmezésére vagytok szenteltetve, ez, mint kötelességet kívánhatja azt, a' mire amazok önként ajánlják magokat. Nézzétek, melly sokak elhagynak mindent, a' mi nékiek betses, hogy vélletek égyütt a' hazáért adják életeket. Néktek tehát kétszeresen érezni kell szent kötelességeteket; emlékezzetek erre

a' tsatákban, a' szükségben, szenvedésben, és belső fenyítektertásban. Valamint a' leg nagyobb úgy a' leg kissebb emberuek nagyravágyása, az egésznek ditsősségkívánásában enyészszen-el. A' ki a' hazáért érez, nem gondolkodik magáról. A' hol a' köz jó forog-fenn, megvettetés legyen a' magaszeretőnek (*egoistának*) sorsa. A' köz jónak engedjen most minden egyéb tekintet. A' győzedelem az Istentől jön; tegyétek méltókká az engedelmesség és kötelesség-teljesítés által magatokat az ő oltalmára. Bátorság, álhatatosság, hűség, és szoros rendtarás legyen a' ti ditsősségetek. Kövessétek őseiteket; legyetek méltók hozzájok, és gondolkozzatok maradékaitokról! Azokat, a' kik magokat megkülömböztetik, bizonyos jutalom, a' kik kötelességekről elfelejtkeznek, nagy gyalázat és kemény büntetés várja. —

„A' ti Kiráiyotok mindenkor vélletek, — a' Koronaörökös 's a' Királyi Princzek pedig ő vélle maradnak. Ők vélletek együtt tsatáznak, mellettünk pedig egy vitéz nép fog tsatázni, a' melly a' maga függetlenségét nagy tselekedetek által szerzette-meg, 's nékünk és Német Országnak segítségére jött. Ez a' nép, bízott a' maga Fejedelmébe, vezéreibe, a' maga ügyébe, és erejébe, 's vélle volt az Isten. Így tegyetek ti is, mert mi is a' haza függetlenségiért fogunk ehez a' nagy tusakodáshoz. Az Istenbe vetett bizodalom, bátorság, és álhatatosság legyen fe kiáltó szavunk! Kőlt Breszlauban, Mártz. 17-dikén, 1813. —„

„*Friedrich Wilhelm.*

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 16.

Magyar Ország

Versetzről a' Bánátból, Febr. 16-dikán.

Eő Csász. 's Ap. Kir. Felségének születése Napját, ezen hónapnak 12-én kegyes áitatossággal innepelte meg Versetz városa, az itten kvártélyozó huszárokkal, és városi katonasággal egyetemben. Melly jeles alkalmatossággal, újjabb jeleit mutatta meg, a' Görög nem eggyesült valláson lévő *Vidák Péter* Püspök Úr Eő Excellentziája a' fegyver viselő emberekhez vonszó szeretetének, melly szerént, az itten fekvő B. Stipsits Huszárjainak, az egész Svadronyra, a' Strázsamesterektől kezdvén, a' közemberekig, fejenként 2 font marhahúst, egy akó szilva pálinkát, és 4 akó bort ajándékozni méltóztatott.

Ugyan ezen hónapnak 14-dikén marsirozott városunkon keresztül Pest felé, az Oláh Illirikus határ őrző Regementnek egy nagy számú Battalionja, melly úttal, a' fent tisztelt, kegyes, és katonát szerető Püspök Úr Eő Exc.ja, a' tiszti karnak kedvéért fényes bált tartott. A' köz katonaságnak pedig a' maga udvarában, petsenye 's bor bőv osztogatása, muzsika szó és tántzolás által igen jeles mulatságot szerzett; ezenkívűl a' legénységet, a' Strázsamesterektől fogva alá felé, egynapi zsóldal megajándékozni méltóztatott. A' város ingyen tartást adott két napra, és úti kön-

nyebbítések végett, egy Státióig 600 szekereken vitettette.

Az időnk itten szép, kellemetes meleg napokkal jár. Jeget 's havat már a' mi vidékünk. ben nem látunk.

Hazafiúi Javallás.

A' Lisztes Malom' álhatatlansága miatt gyakran szenvedő Tájékokhoz a' két Magyar Hazában, — 's ha tettzik — az egész Monarchiában.

Tsaknem 20 esztendeje már, miólta kinyíltabb szemmel tapasztalom azt, hogy a' két Magyar Hazában, télen által még ott is, a' hol nagy folyóvizek vannak, télennyáron pedig ott, a' hol a' malmok tsak patak-vízen állanak, 's az igás marhák' szűkvólta miatt a' száraz malmok hevernek, közel az éhségig szenved a' föld' népe. — Ezen az igen könnyen elhárítható inségen segíteni, — nem az én erszényemhez való vólt, mert másképp' már régen vége vólna a' (Sopro-ni, 's több száz) panasznak, ha kívánságommal, 's e' dologban való hosszas tapasztalásommal, vagyonbeli tehettségem eggyet ért vólna.

A' napokban nem tsak egy tudósítást vettem, és nem tsak Magyar Országból, hanem Erdélyből is három helyről, mellyeknek a' tárgyok egyenesen a' *Szélmalom*: és általjában való feleletem az, hogy a' kívánt Modelt Bétsben senki sem tudja meg tsinálni, 's nem is lehet tőllök kívánni.

Én szen javallásomban, a' Magyar Újjság' Érdemes Íróinak rovássokra, bővebben mint a' Heti Levelek engedik, nem írhatok: de a' mit itt röviden írok, azt másutt, környűlállások szerént

bővebb értelemben is kész leszek elő adni, ha veszem észre az igaz szándékot. — Nékem se jó szó, se jutalom, se köszönet nem kell, mert Hazafiúi, sőt emberi kötelességem indít: hanem azt kikérem, hogy ilyen dologban ne sajnálljon kiki minden levelezésbeli 's más költségtől is egésszen megmenteni.

Régidőtől fogva tapasztalt dolog a' két Hazában, sőt — többet mondok — még Bétsben a' Belvederé-ben is, hogy azok a' szélmalmok, a' mellyeket eleitől fogva épittettünk, inkább komédiául állanak ott, mint haszonvételre; és a' szélmalomnak ezen komédiai tekintete, 's nyomorúságos haszna tette nállunk a' szélmalomnak még a' nevét is tsihéssé, 's hozta ezt a' felséges machinát útálatba. — Betsüllet' lekötésével lehet e' következő igasságokat megpetsételni: —

Hollándiában, — ebben a' mechanica' országban — számtalan szembetűnö dolgok között, melyeknek nagy része, más, ott szomszéd Tartományokban is feltaláltatik, két legméltóságosabb tárgy ez: — *Hajó*, *Malom*. — Kimondhatja betsületére, hogy valahol tökélletesebb és hasznosabb malmot látott vagy hallott vólna, mint a' Hollándiai szélmalom? — Én Mádridtól Königsbergig, Rómától Koppenhágáig, Scotiától Erdely Ország' közepéig, eggyet se találtam hozzáfoghatót. — Mi az oka, hogy az egész Hollándia szélmalomerdőböl áll, holott vízben úsznak, és sem a' kis Rajnán, sem az Amstelen nints malom? — Egyedűl a' szélmalom' tökélletessége, mely soha se tsal; jólléhet Hollándiában, minden nagyítás nélkűl, legalább egy harmadrésszel kevessebb szél fú mint nállunk, —

legyen bár az tsaknem köröskörűl vízzel. Minden kigondolható műhelynek, a' melyben tsakmalomi mozdító erő kell, szélmalom a' mozgatója; — még a' lapájban fekvő vizeket is szélmalmok emelikfel a' tengerbe, mikor esős időben az e' végre készített számtalan szélmalmokat szélnek, sőt tsak szellőnek (aura) szabadíttják az arra rendelt emberek.

Hogy tehát én a' szélmalomtól elidegenedett Birtokosokat 's Mólnárokat, az az eránt való egész bizodalomba, ha lehet vissza vezethessem, azt bátorkodom javasolni, hogy az íllyen tsalhatatlan lisztes vagy fűrész-malom' készítéséhez, ha van reá szükségek, 's hozzá tehetségek, kezdjenek hozzá bízvást; a' mit abban a' Kőmíves, Àts, Kováts és Mólnár nem értene, én azt úgy leírom szoval, és előadom mathematice, hogy azt egy okos (kivált' rajzolni tudó) ollyan Mesteremben tökélletesen megfoghattja, és a' valóságos Holándiai Szélmalmot hiba nélkűl megkészitheti. — „A' *Vitorla*, ennek a' *fekvése. matériája*, és az, hogy a' vitorlát a' legkegyetlenebb szélben is, sebes forgásában, tsak egy gyermek is könnyen megállíthassa, — ezekből áll a' Hollándia szélmalomnak minden mestersége és tökélletessége. — Az egész malomhoz tsak 5 darab fa kell ollyan, a' mely nem minden bokorban terem: a' többit könnyű pótolni.

A' legnagyobb haszon ebben a' szélmalomban. — 1.) Az, hogy ha az, egész esztendőben, szélnemléte miatt egy hónapig heverne, ez rendkivűl tsuda vólna. — 2.) Őröl annyit azon idő alatt, mint 8 — 10 száraz malom. — 3.) Az ember haját mozdítani tudó szellővel forog egy,

— nem 3 — 4 hanem 5 — 6 talp középszelőjü (diameterü) kő, — kemény széllel 3, legfeljebb 4 ollyan malamkő; rendkivűl nagy széllel (orcannal) pedig annyi kő 4 darabig, a' menynyit megereszteni tettzik vagy szükséges, — mind ugyanazon egy vitorla' erejével: mert, ebben, a' malomban mindenféle szélnek egyformán lehet parantsolni, a' vitorlának a' szél erejéhez szabott fel vagy letekerése által. — Egy malmot, ugyanazon egy vitorla alá, tsak egy vagy két forgó kőre épiteni, — nagy vesztegetés; három vagy 4 kő eggyütt, leggazdaságosabb. —

Egy különös még ebben a' malomban az, hogy jóllehet (legközönségesebben) a' malomház 's garad a' föld' színén felűl 20 — 24 talp magasságnyira épűl: még is, 'sákot emelni soha sem kell; mert a' gabonát a' szekérről fel, 's a' lisztet a' malomházbói le, maga emeli a' malom, és azt, mind itt, mind ott szépen hellyére tészi. — A' malom, földszíut, Szin (félszer) és lakószoba 's konyha; az első emeletben is, vagy Mag-, és Liszt-tár szokott lenni: a' kerek folyósó 2 ölnyi formán van a' föld felett, mellyet a' 12 's 14 öles forgó vitorla' alsó vége nyalogat.

Vegye szívére 'hát ezen javallásomat az, a' kinek arra szüksége vólna, 's tehettsége van hozzá. — Keveset hibázom, ha azt mondom, hogy a' Ketskeméti minden szélmalom eggyütt nehezen hajt annyi hasznot, mint egy jó keszűletü Hollandiai Szélmalom hajtana. — Debretzenben is jobb vólna 100 's több tűzfészek helyett 10 jó szélmalmot á lintanifel: 10 malommal a' vesztegetésig érnémeg ez a' Város, mikor Àmsterdám (250 's több ezer Lélek) 20 — 25-ből bőven elél.

— A' szálmalom meg sem tud égni, mert rend szerént téglából van.

Ha pedig találkozna, Hazája' 's maga' nagy hasznát szívelő egy ollyan Úri, vagy Városi kis Társaság, a' mely ezt a' megbetsúlhetetlen tárgyat kívánná egész meggyőződéssel tökélletességre hajtani; tsekély javallásom tóldalékja ez: — Model-készíttetés hellyett, szánnjonel 100, forintot, legfelljebb 100 tallert ezüstben, és ezen úti kőltséggel igazíttson hozzám egy jól kitanúlt, értelmes faragó, németűl beszélni és irni ('s rajzolni is) tudó Mólnár-, vagy Àts-legényt, a' kit én minden szükséges oktatással, jó módon útnak igazítok, Ő Felségétől kinyerendő 3 hónapi passus mellett, tsak Német Országba odáig, a' hol a' legelső tökélletes Hollándiai Szélmalmot találni. — Igy, jövő Augustusra, legrövidebb, lególtsóbb, és legbizonyosabb útonmódon érjükel azt, a' mit már ez előtt 100 's több száz esztendővel kellett vólna végre hajtani.

Ha valamely Vízimalombirtokos ellen találtam hibázni, — gondolljameg azt, hogy se a' a' magam hasznát, se Haza' kárát nem keresem.

Kisszántói Pethe Ferentz.

Hirdetés.

Minden rendbeli személyeknek tudtokra adatik, hogy Tek. Nemes Győr Vármegyében, Szent-Márton mező városban egy approbatus szem orvos *Braun János* lakik, a' ki számtalan világtalan seeméllyeket, 's azok közt vakon szűlettetteket is szerentséssen meggyógyitott — azért azok, a' kik segitségével élni akarnak, magokat nálla bátran jelenthetik, ha lehet e' rajtok segiteni, vagy nem? Ő mindjárt meg fogja hatá-

rozni, de a' gyógyithatoktúl is mind addig, mig látásokat meg nem nyerik, semmi jutalmat nem kíván.

Tudósítás.

Zanna Bertalan, stukkatúrúzó mester, jelenti, hogy ő a' templomokat, kastélyokat, 's egyéb e'féle nagy épűleteket minden állások nélkűl újítja (reparálja), 's a' szerént a' mint kívántatik mindenféle színekkel felékesíti (schatirozza). Már több próbáit műtatta ezen tehetségének. Az ő öttse *Zanna Pietro*, Bétsi privilegiáltatott machina'sináló mester, olyan mindenféle nemű *főző-machinákat* készít, a' mellyek egyszersmind 2 és 3 szobákat fűtenek, 's következésképpen sok tűzi fát meg lehet ezek által kímélleni. Mind kettőjök találtathatók a' T. Dominicanus Atyáknál a' 713 szám alatt.

* * *

A' M. Kurir írói a' következendőket jelentik tisztelt Olvasóiknak —

Minthogy nem kevés számmal találtatnak t. Olvasóink közt, a' kik ezen folyó fél esztendőre is nem a' rendes fizetést, a' 10 forintokat, hanem ki 7, ki 6, sőt 5 forintot is küldöttek: az illyeneket arra emlékeztetni bátorkodunk, hogy a' Kurirért való fizetés az egész esztendőre 20, fél esztendőre pedig 10 forintra van határoztatva: melyhezképpest mind azok, a' kik kevesebbet küldöttek, kérettetnek, hogy a' hátra lévő részt is halasztás nélkül felküldeni ne terheltessenek.

Számosan találtatnak olyanok is tisztelt Olvasóink között, kiknek az újságért való rendelésseik későn érkezvén-fel, az elsőbb darabokat meg nem kaphatták. A' kiknek rendelésseik Jan.

20 dika előtt meg nem érkeztek, az ilyeneknek a' 6 első darabokat megküldeni nem lehetett. E' nem a' rosz expeditzió által, hanem a' miatt okoztatott, hogy (kivált ezen esztendőnek elején, midőn az újságra kívántató költséget a' *stempelezés* nem kevéssé felhágtatta) nem mertünk annál igen sokkal többet nyomtattatni, mint a' mennyit tavalyi Olvasóinknak számokhoz képpest szükségesnek lenni gondóltunk. Azt is tudjuk némely Olvasóinkról, hogy a' kik későn teszik rendeléseiket, nem sokat goudólnak vélle, ha nem kaphatják is az elsöbb darabokat. Mint hogy azonközben megeshetik, hogy olyanok is találtatnak, a' kik a' nékiek meg nem küldetett darabokat is szeretnék venni, az ilyeneket kérjük, hogy tegyenek vagy tétessenek nálunk jelentést minél előbb, hogy az elmaradott darabokat azoknak, a' kik azokat különösen kívánni fogják, még küldhessük-meg.

Úgy veszszük eszünkbe, hogy nem kevesen találtatnak olyan Olvasók is, a' kik most Àprilistől fogva kivánják venni újságainkat. Nem is tsuda a' mostani időben, midőn minden nap nagyobb és nevezetes történetekkel virad-fel. Mi szivesen küldjük ezeknek Àprilistől fogva is a' Kurirt, de az a' kérésünk van hozzájok, hogy ne tsak egy fertályra, hanem az esztendőnek egész hátra lévő részére tegyék rendeléseiket, meggondólván azt, hogy számokra tsak fertály esztendőre való boritékot nyomtattatni, káros és alkalmatlan. Az ilyenek ne terheitessenek a' hátra levő 9 hónapokra, 15 Forintot küldeni.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 18.

Magyar Ország

Nagy Várad Mártzius 22-dikén. — Minémű figyelemmel, és kegyességgel viseltessen, Mélt. Gróf Rhédei Lajos, Fő Ispányi Administrator Úr ő N.ga az igazgatása alatt lévő Megye' minden rendű tagjaihoz, a' tegnapi napon újabb bizonyságát adta. Ugyan is azon arany érdem pénznek, mellyel Fels. Királyunk, ezen Vármegye számos esztendőktől fogva, fő Seb-Orvosát *Hugel Ferentz* Urat, a' Gróf ő N.ga hathatós ajánlására, kegyelmesen megajándékozni méltóztatott, általadására a' tegnapi napot határozván: nem tsak mind a' Polgári mind a' Katonai Rendből a' főbb uraságokat, hanem mind azokat is, kik az Orvosi líneához tartoznak, a' kűlsőbb járásból is tulajdon Udvara' házához rendelvén, délelőtti 10 órakor előre egy szívre ható beszédet tartott Német nyelven szokott ékesen szóllásával, mellyben az érdemeket betsülni tudó jó Királyunk' kegyelmeit, majd az érdem pénzt nyert seb orvos, számos esztendők alatt tett sok szolgálatait adván elő, végezetre a' Megyében lévő minden Orvosokhoz tartott, hivataljoknak mennél buzgóbban lehető folytatására buzdító beszédet. Ennek vége lévén az arany pénzt nyert Seb-Orvos szóllalt-meg, és mind az ő Felsége vele közlött nagy kegyelmét, mind az ő Nagysága mellette tett hathatós szószóllását

meg köszönte. Ekkor a' Megye fő Orvosa T. *Sándorffy Jósef* Úr állott-fel, és minden Orvosok' képében tartott egy bérekesztő beszédet, melyben elsőben előadván melly hasznos tagjai legyenek az Orvosok a' Státusnak, és hogy azok minden Országokban gyakran nyernek fényes megtiszteltetéseket, tsak Magyar Országban ritkábban: akkor a' Gróf ő Nagyságára tért, kinek egyedűl a' Tudományokhoz és Tudósokhoz vonszó nagy buzgóságának tulajdonította, hogy Bihar Vármegyében egy esztendő alatt, már két Seb-Orvos nyerhetett arany érdem pénzt. Az egész czeremóniának vége lévén egy fényes ebédet adott 50 személyekre a' Mélóságos Gróf Administráter ő Nagysága.

* * *

A' Magyar Országi újságlevelekben, 's ezek után a' Bétsiekben is igen különös, de azomban egy hiteles személynek bizonyságtételén fundálódó újságot olvasunk. Ez a' személy nem régen jött *Tokajból*, 's azt mondja, hogy ott Febr. 25-dikén kezdődött a' szüret, 's még Mártzius' 4-dikén, midőn ő onnét elindúlt, tartott. Ilyen történetre még a' leg korosabb emberek sem emlékeznek. A' dolog' oka az, hogy a' múlt esztendőnek October és November hónapjaiban minthogy a' szőllő még jól meg nem ért volt, a' szüretelést mind tsak halogatták az emberek, míg egyszer a' hó és hideg úgy oda lepte, hogy a' gerezdeket le szedni egész a' megírt napig lehetetlen vólt. A' szüret, mint a' tudósító mondja, bőséges; a' hideg a' szőllőszemeknek nem ártott, tsak eleven színeket vette-el; a' must igen halovány színű.

Magyar Biblia.

A' Magyar Bibliának ama méltán híres nyomtatványából, mely 1794-ben, Tudós Kiadója' gondja alatt, Mappákkal együtt, Hollándiában nyomtattatott vólt, maradt még Erdelyben Kolosváron egynehány Darab.

Ez által tehát tudtokra adatik azon Érdemes Erdelyi Hazafiaknak, a' kik ezen kedves nyomtatványra jó ideig híjjába várakoztak, hogy ezen maradék Bibliák — hova mi jutott — leté-tettek e' következő Hellyekre, úgymint: —

Kolosváron, Ref. Prof. T. T. Szilágyi Ferentz —

N. Enyeden, Pred. T. T. Budai —

Maros Vásárhellyen, Math. Prof. T. T. Bolyai Farkas —

N. Szebenben, Ref. Pap T. T. Keresztes István —

Brassóban Könyváros Kováts Gábor Urakhoz.

Egy Exemplár, Homloktáblával és Mappákkal együtt 6 for., azok nélkűl pedig 5 forint váltótzédulában.

Mezei Jószág, Arenddában.

Magyar Országon kívánna egy Valaki, derék érdemes ember, se nem Rátz, se nem 'Sidó, 12 's több esztendőkre 32-ig, egy ollyan Mezei Jószágot találni, melynek esztendőnként való árendája leg alább 5, legfellyebb pedig 20 ezer forint váltótzédula méltán lehet. — Hogy pedig a' sok szükségtelen levelezéstől, 's ideje előtt való leútazástól meglehessen menekedni: kéretetnek ez által minden Rangbeli olyan Birtoko-

sok, hogy a' kiárendálandó Jószágot, Beneficiumival, 's ingóbingó és feszes Instructióival együtt béjelenteni ne terheltessenek.

A' Levélvezeték ez: — T. Kisszántói Pethe Ferentz Úrnak, — in der Josephstadt, bey Michael, Nro. 47 in Wien.

Tudósítás.

Zanna Bertalan, stukkatúrúzó mester, jelenti, hogy ő a' templomokat, kastélyokat, 's egyéb e'féle nagy épűleteket minden állások nélkűl újítja (reparálja), 's a' szerént a' mint kívántatik mindenféle színekkel felékesíti (schatirozza). Már több próbáit mútatta ezen tehetségének. Az ő öttse *Zanna Pietro*, Bétsi privilegiáltatott machinatsináló mester, olyan mindenféle neműi *főző-machinákat* készít, a' mellyek egyszersmind 2 és 3 szobákat fűtenek, 's következésképpen sok tüzi fát meg lehet ezek által kímélleni. Mind kettőjök találtathatók a' T. Dominicanus Atyáknál a' 713 szám alatt.

Hiradás.

Minden rendbeli személyeknek tudtokra adatik, hogy Tek. Nemes Győr Vármegyében, Szent Márton mező városban egy approbatus szem orvos *Braun János* lakik, a' ki számtalan világtalan személlyeket, 's azok közt vakon szűlettetteket is szerencsésen meggyógyitott — azért azok, a' kik segitségével élni akarnak, magokat nálla bátran jelenthetik, ha lehet e' rajtok segiteni, vagy nem? Ő mindjárt megfogja határozni, de a' gyógyithatoktúl is mind addig, mig látásokat meg nem nyerik, semmi jutalmat nem kíván.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 19.

Bé t s.

Ő Császári Felsége ilyen Patenst méltóztatott közönségessé tétetni:

„Mi Első Ferentz, Isten kegyelméből Austriának Császárja, Magyar, Cseh, Galitzia, és Lodoméria Országoknak Királya, Austrlai Fő Hertzeg, etc. etc.

„A' régibb esztendőkbéli 's nevezetesen a' közelébb múlt esztendőbéli történeteknek szükségesképpen leg meghatározottabb befolyássoknak kellett lenni a' mi birodalmunkhoz. Hadakozás, békeség, 's a' körűlöttünk lévő Státusoknak minden boldogabb vagy szerentsétlenebb állapotjok, elkerűlhetetlenűl érd-klik az Isteni gondviseléstől reánk bízatott népeknek boldogságokat. —

„Melly igen szorgalmatoskodtunk légyen azon, hogy a' környűlállások által szükségessé tétetett iparkodásainkat alattvalóinknak leg nagyobb megkíméltetésekre ezélzó tekintettel telyesíttsük, megesmerik ezek ezt háládatossággal. Hogy a' mi iparkodásunknak, a' mi tartományainktól egy esztendőtől fogva kívántatott minden nagyobb és rendkívül való áldozatételeknek, czélzássok, a' bátorságos fundamentomra helyhezetett tsendességnek lehetséges elérhetése légyen, közönséges meggyőződéssé lett már a' mi birodalmunkban és egész Európában. —

„És ha minket ma az a' reménség táplál, hogy Európa állapotjának majdan elkövetkezéndő kifejtődzésében, azt a' fontosságot, melly felől minket Monarchiánknak fekvése és a' mi minden más Hatalmasságokhoz erányzott állapotunk bizonyossá teszen, a' közönséges jóra nézve, melytől a' miénk elválhatatlan, meg tarthatjuk: annyival szükségesebb leszen hadi erőnknek szaporítása által magunkat egészszen ezen nagy határozáshoz mérséklett állapotba helyheztetni. —

„Mennél több bizonyságát mútatták a' mi népeink Országlásunknak fontos és terhes időszakaszaiban az ő eránktunk viseltető szeretetteknek és együtt való munkálódásoknak, annál nagyobb jusunk volna a' mostani leg fontosabb időszakaszban, melly a' nyúgodalomnak ily szükséges, íly esdekelve óhajtott állapotjában, annak minden áldott következéseire nézve határozást fog tenni, az ő minden némű iparkodásbéli készségekhez számot tartani. —

„Hanem, a' mi atyai gondoskodásunk oda czéloz, hogy az elkövetkezendő rendkívűl való szükségeknek kipótoltatásokra olyan intézetekben találjuk-fel az eszközöket, a' mellyek, a' nélkűl, hogy alattvalóinktól olyan, őket egyenesen illető, áldozattételeket kívánnának, mellyek az adófizetőknek boldogságokat 's a' szorgalmatoskodásnak leg fontosabb ágait meggyengíthetnék, inkább a' mi népeinktől eránatuuk mindenkor bizonyított bizodalmán fundáltassanak. —

„Minthogy pedig mi álhatatosan megmaradunk azon határozásunk mellett, hogy a' *Bévált*ó *Czéduláknak* az 1811-dik esztendőben Febr. 20-dikán kőlt Pátens által meghatározlatott és ki-

hirdettetett summáját soha és semmi esetben ne neveljük, ehezképpest arra határoztuk magunkat, hogy *anticipálásnak* útján, a' Státus jövedelmének egy leg bizonyosabb részén, egy mingyárt haszonra fordíttatható *fundust* állíttsunk-fel, fenn tartván magunknak, hogy azt a' fogyatkozást, melly ez által a' rendszerént való jövedelemben okoztatik, más, ahoz hasonló menyiségű, 's a' czéllal megegyező eszközök által, az időkbéli környvűlállások szerént, pótoljuk-ki. Ehezképpest meghatározzuk és rendeljük: —

1)-ször. Ezen *Anticipations-Fundusnak* felállítására határozunk esztendőnként 3,750,000 forintokból álló summát, a' melly, az 1814-dik esztendőtől fogva számlálván *tizenkét* esztendők alatt, a' mi Német, Cseh, és Gallitziai tartományainknak ingatlan adójából (Grundsteuer) szakasztatik-ki. —

2)-szor. *Minekutánna* a' *Béváltó és Eltörlő* egyesűlt Deputátzió, az ő réá bízatott eddig való foglalatosságnak pontos telyesítése által valamint a' mi megelégedésünket, úgy a' közönséges bizodalmat is magának megnyerte: kiszorítólag réá bízzuk az 1-ső pont szerént béjövendő fundusnak administrátzióját is. —

3)-szor. E' végre, a' béjövő ingatlan adóból az 1-ső pont alatt meghatároztatott 3,750,000 forintokból álló summának, a' Béváltó és Eltörlő Deputátzió kezébe kell által adattatni; melly szerént ez, a' fellyebb meghatároztatott 12 esztendők alatt 45 millió forintokat fog a' maga kezébe kapni. —

4)-szer. Hogy pedig az ezen fundusból béjövő summákat a' rendkívűl való költségekre a'

szükséghezképpest haladék nélkűl használni lehessen, a' Béváltó és Eltörlő Deputátzióra bizzuk, hogy 45 millió forintnyi tulajdonképpen való *Anticipations*-*Czédulákat* készíttessen, 's a' mi Finántziai Cancellariánk' keze (dispositiója alá adjon. —

5)-ször. Ezen Anticipations-Czédulákнak formájok az ő külömbkülömbféle elosztatások szerént különös Pátens által fog közönségessé tétetteini. —

6)-szor. Felelet alatt bízzuk a' Béváltó és Eltörlő Deputátzióra, hogy az 1814-dik esztendőtöl fogva minden esztendőben 3,750,000 Anticipations-czédulát töröljön-el, és azt, hogy ezen kötelességet véghez vitte, miud annyiszor hirdesse-ki. —

7) szer. Minthogy az illy módon folyamatba jövő Anticipations-czédulák, egyenesen arra rendeltetett 's tökélietesen elégséges fundus által, leg bátorságosabb módon fedeztetve vannak, s ezáltal 12 esztendők alatt mind elöröltetnek: ezennel rendeljük, hogy ezek nem tsak a' Státusnak miuden Kassáiba, hanem a' magános emberektől is, valamint a' Béváltó-czéduláк, a' magok telyes név-betsek szerént elvétettessenek, 's minden tekintetben, miut ezek, úgy tartattassanak. —

„Kőlt a' mi Császzári fő és lakó városunkban *Bétsben*, Àprilis' tizenhatodikán, az ezer nyoltz száz tizenharmadik esztendőben, országlásunknak huszonkettődik esztendejében. —„

„*Ferentz.*

„Gróf *Ugarte Aloysius*, Cseh országi fő és Austriai első Cancellarius.
„Gróf *Woyna Ferentz.*

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 20.

Magyar Ország

Tekint. Sáros Vármegyéből azt írják, hogy Eperjes Sz. Kir. városban minden magazinok, kaszárnyák, az Élelemtár, és az Evang. Gymnasiumnak egynéhány szobái, és sok magános házak tele vannak azon aerariális gabonával és lisztel, mellyeket Tekint. Sáros, Zemplén, Abaújj, és több szomszéd vármegyék Felséges Urunknak segedelem gyanánt ajánlottak, és hogy ha Tek. Borsod és Heves Vármegyékből az ebbéli segedelmek oda vitetnek, azoknak befogadásokra két templom van kirendelve. Így történt a' dolog Sóváron, Eperjes szomszédságában is, a' hol azon végre a' templom fordíttatott.

Zemplén Vármegyéből, Április' 9-dikén. A' mi vidékünkön, nevezetesen az á'dott hegyalján, rendkivűl való szárazság uralkodik, a' borok igen óltsók, és nints Kopetz (vásárló); egy hordó közönséges bor, azaz, göntzi hordó, hordóstól együtt, 6 — 7 forinton megyen.

Tek. Nemes Pest Vármegyéből Aprilis 15-dik napján. — Ezen N. Vármegye a' tehénhimlővel való béóltásnak jobban való kiterjesztésére, a' járásbéli Seborvosoknak, minden gyermektől 15 krajtzárt rendelt; melly intézet olly foganatos vólt, hogy a' közelebbi három hónap alatt, a' Vátzi Járásban, nyóltz helységben, 293 gyerme-

ket óltott bé azon Járásbeli Seborvos *Lántz Jósef* Ur.

S. Patakon, Tek. Tábla Bíró *Szentes Jósef* Úr a' következendő igen szép és kellemetes verseket, az ott való Reform. Gymnasiumbéli ifjúságnak jutalmúl feltévén —

Weilchen erster Frühlings gehe zu der geliebten sage
Sieh' ich bin's! dein Jüngling schickt mich dir
An den Busen, läszt er sagen, Mädchen solst du mich um tragen
Tragen, bis gantz meine Blüthe sinkt, und die Mutter Erde mich wiederwinkt.

így fordíttatott által nemzeti nyelvünkre:

Viola első Tavasz jel!
Az én Angyalkámhoz menny el
Köszöntsd azt a' kis Kellemet,
's Mond: ím Ifjúd küld engemet
Néked, 's izeni, mejjedhez
Bidjessz Lyánka, 's szűz kebledhez,
Hordj, míg nem virágim húlnak,
Míg kellemim el nem múlnak,
Míg az anya főld inteni
Fog nékem, hordj, azt izeni.

Ugyan az a' Német mértékje szerént

Ivolya első Tavasz jegy
Az én Kedvesemhez eregy
's Mond ezt: én vagyok! küld engemet
Ifjúd, Lyánka, személyedhez,
Kér hogy bidgyesz szűz mejjedhez,
Hordj míg hervadt fogok lenni
's az Anya Főld fog ismét inteni.

Szabadabban.

Tavaszi pitziny kellemek
Leplébe burkozott remek
Szépség, kit megtsókola
A' természet, hogy keblében
Altata, 's fő szépségében
Részt adott; kis Viola!
Kikelet' korán postája
Déli Zefir' kék mátkája
Mosolyogj kellemesen
Tedd fel gyöngyös koronádat
Nyisd meg ambroziás szádat
A' liget hadd nevessen.
Őltsd tavaszi zöld ruhádat
Kösd fel kék öv pántlikádat,
'sÍlly módosan készűlve
Siess az én reményemhez
Az én egyetlenegyemhez
Zefir szárnyára űlve.
Tsókold, köszöntsd a' nevemmel
's Mond alig bírok tüzemmel
Miólta érte égek.
Kétlek, reménylek, 's majd félek
Be sok senyvek közt is élek
Oh tsalfa reménységek!
Mond téged az ifjúságnak
's A' tavaszi boldogságnak
Jelét néki küldélek.
Hogy vegyen hószín kezéhez
's Bidjeszszen szűz mejjéhez
Az az Angyali Lélek.
Mond az az Ifju küld néki,
Ki a' természet remeki
Díszét andalodással

Tsudálja benne, 's jóságát
's Angyali ártatlanságát
Imádja ámulással.
Kérd, hogy hordjon addig téged
Míg játtzi szín ékességed
's Mosolygásod bájolna
Míg az anya főld inene
Ismet, 's bájod oda lenne
's Míg gyász éjre hajolna
Víg napod ekkor keblébe
Haldokolván súgd fülébe
Remegve ezt: szerettem
Hogy ha ő is, boldog leszek
Ha nem, veled elenyészek,
Ez tőlled izenetem.

Jegyzés. A' többi béküldetett versek között ez a' három volt a' leg szebb, és a' két első nyerte el a' feltett jutalmat.

Magyar Biblia.

A' Magyar Bibliának ama méltán híres nyomtatványából, mely 1794-ben, Tudós Kiadója' gondja alatt, Mappákkal együtt, Hollándiában nyomtattatott vólt, maradt még Erdelyben Kolosváron egynehány Darab.

Ez által tehát tudtokra adatik azon Érdemes Erdelyi Hazafiaknak, a' kik ezen kedves nyomtatványra jó ideig hijjába várakoztak, hogy ezen maradék Bibliák — hova mi jutott — letétettek e' következő Hellyekre, úgymint: —

Kolosváron, Ref. Prof. T. T. Szilágyi Ferentz —

N. Enyeden, Pred. T. T. Budai —

Maros Vásárhellyen, Math. Prof. T. T. Bolyai Farkas —

N. Szebenben, Ref. Pap T. T. Keresztes István —

Brassóban Könyváros Kováts Gábor Urakhoz.

Egy Exemplár, Homloktáblával és Mappákkal együtt 6 for., azok nélkűl pedig 5 forint valtótzédulában.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 21.

Papi Jelentés:

A' *Keresztyén Prédikáziók* olvasásában gyönyörködő Közönségnek alázatosan jelentem, hogy nyomtalás alá keszitett Prédikátzióimnak, melyek négy darabban mintegy 160 számra fognak telni, első Darabja már Sajtó alatt vagyon; ebben lesznek Szabad Textusokra készültek; a' II-dikban, különös *alkalmatosságokra* valók; a' III-dikban, *Innepiek*; a' IV-dikben a' Jesus Tanításai summásan, Máte V. VI. és VII. Részei szerint 43 Predikátziókban be foglalva. Ezeknek kioyomtatásában, olly *Subscriptióra* vagyis, a' Könyv megszerzésére Nevek beirásával való magok' le kötezelezésére hívattatnakmeg a' kegyes Olvasók, melly által a' közjót önnön hasznokkal segitsék, a' következő feltételek alatt:

1. A' Subscribensek minden Darabnak árát egy ötöd résszel óltsóbban fizetik, mint egyebek; és nevezetesen itt helyben 1 fl. 12 kr. távol helyeken 1 fl. 24 kr. ral.

2. A' Subscriptio ideje minden Darabra nézve külön, annak ki nyomtatásának idejéig tart; az elsőre nézve t. i. a' közelebbi Julieus első Napjáig. Azon túl bóltbeli áron fog adatni, u. m: itt helyben 1 for. 30 kr. távol helyeken 1 for. 45 kr. okon.

3. Mivel illy költséges munkában sok függ

attól hogy mennél számosabb vevőkre lehessen számot tartani; tehát azoknak neveik, a' kik az *egész* munkát subscriptiójokkal segitik, háládatos emlékezetre ki fognak az utólsó darabban nyomtattatni.

5. Ezen *Beirás* felől jelentést lehet tenni minden Tiszt. T. Reformatus Esperest Uraknál kik e' végre különos Level általis meg fognak keresteini; nem külömben *Frankózott* Level által

Debretzenben Tiszt. Prof. Budai Esaiás

Pápán Tiszt. Prof. Tóth Ferentz.

Pesten Ns Kis István Könyváros Uraknál

Patakon magamnál.

Egyebüttis pedig akár Magyar Országban, akár Erdélyben ha olly Jó akaró Úr találkozik, a' ki Subscribenseket szerezni fog, és azokat idejében be jelenti, annak barátságos fáradozását a' Könyv ára' tized részének elengedésével, vagy minden Kilentzre egy ajándékúl adandó Exemplárral kivánom köszönetem mellett meg jutalmaztatni S. Patakon 8 Apr. 1813.

a' tiszteletre méltó Közönségnek

Alázatos Szolgája Látzai

Jó'sef, Reform. Predikator, és Papi 's erkőltsi Theologiát tanitó Professor.

* *

*

Eladó Marhák.

Csértön, Szigethvár mellett, Somogy Vármegyében, e' következendő eladó Marhák vannak, mellyek alku szerént adattatnakel: —

300. Anyabirka, 2 esztendősöktől fogva 6-ig, idei bárányokkal eggyütt.

100. Ugyanaz, 2 esztendős.

180. Örű, 2 esztendős.
250. Ugyanaz, esztendős.
80. Hágókos, igen derék faj.
30. Tehén, legjobb idejében.
8. Üszö, negyedfű.
10. Tinó, harmad' 's negyedfű.

Mindezek a' Marhák nem az úgy nevezett Rédeg, hanem egyenesen Szaporúságra, és valóságos Magnak való darabok. Ez az ide számlált 300 darab Barány úgy van eggyütt, a' mint azokat az egész nyájjban 12 nap alatt egymás. után ellették. — Kissebb falkánként is lehet ezekből a' marhákból venni, mintsem azok itt előszámlálltattak.

Jelentés a' Magyar Emlékezetes Irások eránt.

Azt az igéretet tettem ezen Ujságlevelekben a' tudós Közönségnek, hogy, ha a' Praenumeransoktól és Subscribensektől a' Magyar Emlékezetes Irások, első Kötetjére meghivántató nyomtatásbéli Költségeknek csak felét vehetem-is bé, ezen Magyar Historia' és még is nyelv barátira nézve fontos munkának első kötetjét a' magam rovására nyomtatásban kibotsátom. Mostan tehát örömmel tudosítom a' tudos Közönséget arról, hogy a' praenumeratio által, a' nyomtatásbéli költségnek mint egy fele béjött, és hogy én szavamnak ura lenni kivánván, azon munkának első darabját, ha élek, bizonyosan kifogom adni: Az első kötet vagy e' folyó esztendő végével vagy a' jövő kezdetével, mihelyt az lehetséges leszen, nyomtatásban ki fog jönni, mihelyt t. i. még egynéhány szükséges documentumokra szert tehetek, 's a' Censuratól az Imprimaturt előbb vagy későbben nyerhetem meg 's a' Könyv-

nyomtató a' munka' kinyomtatásával siet vagy késedelmeskedik. Még Szent Mihály napig szándékom eszközlésére 3 forintjával az első kötetre lehet praenumeralni. A' munka a' könyvárosoknál már tsak azért is drágább lesz, minthogy szándekom, hogy az első kötet egy rézre metszett képpel jelenjen meg. Mind azon érdemes Uraknak, a' kik szándekomat praenumeransok' és subscribensek' szerzése által eszközlötték, szives köszönetemet jelentem, nevezetesen pedig Tit. P*Urnak, a' ki ötven praenumeransokat szerzett. Azon praenumeratio szedő Urakat pedig a' kik munkámra nehány praenumeransokat és subscribenseket szereztek, de még eddig sem praenumeransaik' neveket, sem a' praenumeratio pénzt hozzám el nem küldötték, kérem hogy ezt mennél előbb tenni, és biztos alkalmatosságok nem lévén a' pénzt postaszekéren kezemhez szolgáltatni ne terheltessenek.

Hogy maga Hazánk szeretett Nándor Ispánja a' Magyar Emlékezetes Irások kiadását tárgyazó szándékom eránt nem érzéketlen, abból kitetszik, hogy kegyelmesen megengedni méltóztatott, hogy munkámat Ő néki ajánlhassam.

Ezzel magamat szeretett hazámfiainak szives hajlandoságokba ajánlom.

Sopronyban, April. 1813.

Rumi Károly György.

Erre a' fontos Magyar Munkára, melynek az Írója ollyan ember, a' kire a' *Tudós* nevezet úgy reá illik, mintha vele született vólna, a' Bétsben, 's ezen Környéken lakó Magyar Magnásuk' 's Nemes Urak' részéről által veszi az Előfizetést Kisszántói *Pethe Ferentz* Úr is; kinek a' lakása Majus' 8-adikától fogva e' lessz: — *Am Laizgries Nr.* 193. *im 4-ten Stock.*

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 22.

Magyar Ország

Sopronból. — Vólt egy rangot tartó tzifra 'Sidó Sopronban, *Hoffmann Mihály*, a' kit az egész környék ez előtt, sőt még most is Sopronban laktában, *Miskának* hítt, mert tsak nem régiben is, egy tzudar faluzó kopetz vólt. Ez az ember, kivált' az utóbbi háború tájban, 1808-ban, 's 1809-ben, 's az ólta, úgy meggazdagodni látt'atott, hogy az egész Környék' hitelét 's bámúlását magára húzta. Jószágot hitelbe, tőkepénzt interesre rakással hordták neki, sőt sokan a' tapasztalatlanabbak közzűl kérve kérték hogy az ő felesleg való kész pénzeket scontirozza, (vegye magához alku szerént való nagy századbérre, procentóra), azt gondolván, hogy a' Miskával való kereskedés fenekig téjfel vólna. De, mind az ártatlan Hiteladók, mind azok, a' kik vele éppen úgy jártak, mint Bertók a' tsíkkal, egy kövér tsík miatt, az egész putton tsíkot kiöntötték, most keservesen néznek Miska után, mert a' minapában tsak a' hűlt helyét találják a' palotában, melyben familiástól lakott, kapufélfától bútsút vett, minekutánna az ő sok kotnyelessei' segedelmével, mindent, a' miből tsak pénzt lehetett tsinálni, Bétsbe felszuszakolt, 's vett árrán a ól hevenyében eladta, 's ezzel, familiáját Sopronyba hagyván, elillantott. — Így

szedteki Miska szemeszőrit sok betsületes és ártatlan Hiteladónak; de e' mellett sok ollyan Soproni lakosnak is, a' kik elfelejtvén ezt a' jó magyar példamondást — *Jobb ma egy veréb, mint hólnap egy túzok* — megfordítva gondolták azt jobbnak lenni — Jobb hólnap egy túzok, mint ma egy veréb. — A' szökevény, a' mint látszik *Illyriába* ment, mert már egynehány levelet küldött a' feleségének *Karlstadt*ból. Ritka Bukti (crida) tsalta a' Hiteladókat úgy meg mint ez, mellyet fél millió Bétsibetsü (V. V.) forintra számlálnak. — Ezen tsalárd Megbukónak a' Hiteladói Junius' 22-dikére rendeltettek össze.

Erdely Ország.

Kolosvár, Aprilis 15-ödikén, 1813. — A' példák, akár a' követést, akár a' távoztatást tárgyazzák, miudenik esetben sokat használnak a' pallérozódásra. — Az elsőre nézve kár lenne nem tudni mind a' két Ns. Magyar Hazabéli T. Papoknak, hogy ezen mi városunkban Tiszt. P. Kőrösi Demjén Úr, a' T. P. Minoriták Temploma' hasznos Conciónátora a' Bőjti Napokon millyen épűletes tanításckat tartott, és mennyire megnyerte minden — a' templomban nem bámészkodni, hanem tanúlni menő Okosoknak szíveket! A' Titt. Concionator Úrnak ebbéli munkás foglalatosságát így énekli egy nem hite' sorsosa ugyan, de azért valódi Tisztelője:

Használni mentől többnek ezen Világ'
Kétes reménnyel rakta Vidékein — —
Felségesebb czéltől vezetve
Senki se' élte-le napjait még. —
Erdős Hazánknak nagyra nevelt Fia —

Kit érdemidnek száma felyűl emel
A' vég enyészet' dűledékinn!
Egy remekét lelek ebbe benned. —
A' bűn-özönnek árjaiban merúlt
Élő-halandók' boldogításokat
Munkálni hasznos térítéssel, —
Isteni, nem tsupa ember' érzés. —
'S vallyon nem éppen — tellyes erőbe — ezt
Tárgyazta-é hat Péntekeken elő
Mondott beszéded — Tisztelendő,
'S érdemesúlt Fia Dátziának?!
A' bólts Teremtő' esmeretén örök
Éltet lehellő szent Birodalmakat
Építve számos Halgatóid'
Lelkeket arra felé vezérled. —
Hírlelje már a' Századokat leélt
Penész Időknek szája Demosthenest,
'S a' szent Krizostómust is, ám de
En nem irigykedem érte még is!
A' kis Szamosnak partya felett emelt
Városba is van, a' ki tsudálkozást
Vonhat beszédével magára. —
Hosszas időkre haladjon élte!! —

* * *

Serviában, nem régiben, ez a' borzasztó kegyetlenség esett, a' mint azt a' Poso-nyi újjságl. előadja: Egy faluban, *Topola*'szomszédságában, meghólt egy paraszt siedernek (felserdűlt gyermeknek) az apja. A' legényke el ment a' Paphoz hogy az apját temetnéel, 's egyszersmind kérdi, mennyit kelljen neki fizetni. Mert az ott lakó Görögöknél, valamint egész Törökországban is, a' hol az illyen Papoknak

bizonyos bérek nints, az a' szokás, hogy a' meg hóltnak a' rokoni előre megalkusznak a' Pappal a' temetésre. A' Pap 50 piásztert kért; az árva pedig tsak 30-at ígért, mert minden pénze abból állott. Mivel' a' Pap, szava mellett maradt, és addig ki sem kíséri a' halottat; kapja a' fiú, némelly barátinak tanátslásira *Czerny Györgyhöz* ment Topolára, dolgát megpanaszolta, 's egyszersmind kérte, hogy pótolnáki azt a' 30 piásztert 20 szal. *Czerny György* lefizette azon nyomon, de megparantsolta neki, hogy az apja' sírja mellett ásson még egy másik sírt is, és kiszabta neki a' temetés' óráját, mellyen maga is meg fog jelenni. Meg is jelent Czerny György valósággal egynehány Hajdújával eggyütt a' temetőben, és vitt magával egy koporsót is. — Mikor a' meghóltat elkezdették békapálni, kérdi a' Paptól, ha megkapta-é az 50 piásztert, és hány gyermeke vólna. Midőn a' Pap erre azt felelte, hogy öt gyermeke van, azt mondja néki: hogy a' te gyermekeidet, ha azoknak semmit sem hagysz, attól a' szorúltságtól, a' melybe ez a' szegény iffjú esett, hogy téged eltemettethetnének, meg lehessen menteni, tehát én eltemettetlek téged még életed' napjaiban. Nem használt semmi kérelem és rimánkodás, parantsolja a' hajdúinak, hogy kötözzékmeg, szegezzék a' koporsóba, és temessékel. Három óra múlva, mikor az istrázsa elment, felásta a' Kösség a' szerentsétlen Pap' sírját, de már akkor egésszen összevergődzve találták, hóltan.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 23.

Magyar Ország

Nyitra Vármegyéből Pünkösd Havának 1-sö napján, 1813. Ezen mi Nemes Megyénkben, a' múlt Aprilisnek 26-dik napján, nagy és igen fényes gyűlés tartatott, mellyben Mélt. Nagy Szőllősi *Perényi János* Úr Eő Nagysága, ezen Tek. Nemes Vármegyének Fő Ispány képét viselő Administrátorává tétetvén ezen hivatalában számos Karoknak és Rendeknek jelenlétekben béiktattatott. Azon sokféle idvezlő, köszöntő és örvendező beszédeket, mellyekkel nevezett fő Kórmányozójokat a' Tek. Karok és Rendek kebelekbe fogadták, nagy öröm és gyönyörűség vólt hallani, az ő, és elhúnyt örök emlékezetü őseinek érdemeiket, elmés és díszes ékességgel vetélkedve magasztalták, és minemű egyenes szívességgel viseltessenek eránta, érzékeny szókkal kijelentették.

Mindezekre fent nevezett Administrator Urunk is ékes beszéddel felelt, mellyet a' jelen vólt úri rendek nagy figyelmetességgel hallgatván, nem tudták, a' magyar nyelvnek díszét tsudálják-é, vagy pedig mély böltsességgel kigondolt tzikkelyeit, fontos okoskodását, és a' jelenvaló környülállásokhoz alkalmaztatott intézetjeit. — A' Gyűllés' végzódése után új Kórmányozónk Eő Nagysága fényes készületü asztallal vendéglette-

meg a' jelenvólt sok Nemes Vármegyékből ide gyülekezett uraságokat.

Mind ezek között leg inkább szembe tűnt, és szívbe hatott az, hogy Eő Nagysága mindenek eránt szíves nyájassággal, különös emberiséggel és maga leereszkedésével viseltetvén minden jelen vólt úri személyeknek szíveket megnyerte.

Alsó Kubin, Apr. 22. — T. N. Arva Vármegyében, a' mai napon tartatott Tisztválasztás' alkalmatosságával, a' meghólt K. Tanátsos *Reviczky Jósef* Úr hellyett első Alispánynak választatott T. *Abaffy Vendel* Úr, Alispányhelytartónak pedig idősb *Zmeskall Jósef* Úr; Fő Jegyzőnek *Abaffy Antal* Úr megmarasztatott.. Fő Szolgabírák *Abaffy Ján.*, *Reviczky Jós.*, *Zmeskall Jób.*, *Kubiny Jós*; Alszolgabírák pedig *Reviczky Ant.*, *Batsy Ant.*, *Monyok Jós.*, és *Reviczky Jónás* Urak; Fő Kintstárosnak (gen. t'erc.) választatott *Zmeskall Dán.*; Fő Ügyésznek (ord. Fisc.) Messko András, Alügyésznek Medvetzky Ján. Urak meghagyattak.

Elegyes Dolgok.

— A' Berlini Újjság levelekben ezt írják *Kopenhag*ból Apr. 20: — A' Fő Törvényszék megtette az itéletet egy *Holkerupi* leányról (Seelandban), *Jensdatter Mette Kristin*áról, a' ki az apját szántszándékkal etettemeg méréggel. A' végítélet ez: A' leányt azon helytől fogva, a' hol a' gyilkosság esett, a' vesztőhellyig, ötször tsípimeg a' hóhér tüzes fogóval, azután kezét, 's fejét elvágja. *Ellert Hansen*nek pedig, a' ki a' leánynak ebben tanátsosa és segítoje vólt, szekertzével vagjael a' fejét.

London, Apr. 9. — Hogy *Braunschweig* Hertzegnét mostanában eltemették, a' király Kripták nagyobbítván *Windsor*ban, rábukkantak az I. *Károly*' ónkoporsójára, melyben a' viasszos vászonba takargatott hóltitetem igen épen maradt. E' mellett vólt a' VIII. *Hendrik*' kőkoporsója; melyben minden porrá vólt.

A' Wittembergi verekedésben, egyelfogotti Lengyel nyújtja az óráját és pénzét egy Burkusnak, a' győzödelmessének, mellyet ez vissza veteit, 's a' Lengyelt *pofon tsapván*, ezt mondja neki: — hát, *azt gondolod, hogy én a' te pénzedért verekedem*?

Egy hellyen, egy szabados kertben, egy gazdag Úrfi, a' ki éppen akkor érkezett vissza Angliából, egy öreg embert óldalba döföl ököllel azért, hogy az öreg nem hirtelen térhetett neki ki sétáltában, 's ezt veti hozzá: — *így öklözödnek Angliában.* — Szerentsétlenségére az iffjú Úrnak, az öreg emberrel jött egy Tanúló, a' ki rendkívúl híres vólt az erejéről. Ez, kapja a' szeleburdi Úrfit hatzukagalléránál fogva, felemeli, 's azt mondván: — *így öklözödnek Német országban* — megrázza keservesen, a' bámúlóknak nagy gyönyörűségekre.

Baselben (Basileában) Apr. 14-edikén, eggyesűlt végzéssel megállapította a' Kis Tanács a' Főiskola (universitas') tellyes újjformásításának a' fundamentomot; mellyeknek bérekesztő helybehagyása a' Nagy Tanátsot fogja illetni, a' maga'mostanában tartandó űlésében. Tulajdonképpen való sorsa erre megyenki: — A' Báseli Főiskolának 1400-, 1532-, és 1539-ben kirendelt állapotjáról szolló Levelek, Statutumok, és Fri-

világiumok, valamint minden azokat illethete Helybehagyások (Erkenntnisze) és Rendelések visszavétetnek és elöröltetnek. A' Főiskola, mint közönséges fő Tanítóhely, a' mostani időkhöz szabott közönséges hasznu módon szedetik rendbe; melyre nézve a' legfőbb igazgatószéknek, a' leglehettségesebb előléptetéssel, egy Törvényrajzolat terjesztessen elébe. A' Főiskola, Aliskola (gymnasium), 's a' többi Tanítóhely, egyenesen az Országlomány' Fővigyázatja 's igazgatása alatt állanak azon forma szerént, mellyet a' kibotsátandó Törvények és Rendelések ki fognak szabni.

A' Krumpli históriához tóldalék.

A' Német Correspondens azt mondja: — Ekkorátig én az egész Európával 's Àmérikával eggyült ollyan hiszemben vóltam, hogy a' krompli az újj világból kerűlt vólna hozzánk. De most nagy tsudálkozásomra, úgy találom, hogy már *Protogenes* Görög Festő (az Apelles idejében) 7 esztendeig tsupán tsak kromplival élt, mikor a' maga' *Jalylus*sán dolgozott. — A' ki nem hiszi, hitesseel magával az én forrásom által, mely „ez: — "pendent les sept années, qu'il travailla „(Protogene) à cet ouvrage, il ne vécut, que de „pommes-de-terre bouilles dans l'eau, qui ap„paisaient en même temps et la faim, et la soif: „il craignait, qu' une nourriture plus succulente „ne troublât la vivacité de ses idées, et ne le „détournât (nem pedig „detonenât" mint a' Cor„resp. írja) de son application" *Nougaret, anecdotes de beaux arts*, Paris. 1776. I. Dar. 221. lap. — Erre —

A' *Kurír* jegysése az, hogy a' *Nougaret*' előadásában az a' hiba lehet, hogy ő nem a' kromplit, hanem a' *tsitsókát* (helianthus tuberosus, mely frantziáúl *topinambour*) nevezte *pomme-de terre*-nek. Tsitsókát kaphatott Protogenes; de kromplit talán nem?

Páris, — *Gerard* Festőnek egy híres remekje — *Belizarius* — 11,000 fr. livrán keltel kótyavetyén.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 24.

E' napokban itten Bétsben a' következendő *FELSÉGES NYILATKOZAT* (Patens) hirdettetettki: —

MI ELSŐ FERENTZ, Isten' kegyelméből Austriai Tsászár; Magyar-, Tseh-, Gallitziai, és Lodomeriai, 'sat. Király, Austriai Főhertzeg, 'sat. 'sat.

Ezen esztendő' Apr. 16-odikán kőlt Nyilatkozatunk szerént, mely által a' 45 millió forintról való Előzőtzédulák' (anticipations-Scheine) kibotsátását meghatároztuk, e' következendő közelítőbb meghatárosást akarjuk előadni 's ez által rendelni: —

1. §. Az Előzőtzédulák húsz, tíz, öt, és két forintosokból fognak állani.

2. §. A' 20 és 10 forintos Előzőtzédulák' Nyomtatvánnyi, 's formájoknak leírása, hozzá ragasztattak ehhez a' (különösön nyomtattatott) Nyilatkozathoz, az A. és B. Ragasztékokban. Az 5 és 2 forintos Előzőtzédulák' mustrái hírréadatnak utóbb tulajdon kerülő Rendelések által.

3. §. Reászabjuk az eggyesült Váltogató, és Etörölgető Választottagra (Einlösungs- und Tilgungs-Deputation) hogy tulajdon Pénztárosztályokat szabjanakki, mellyekben tsupán tsak nagyobb fajta Előzőtzédulák váltatnak kissebb Előzőtzédulákra, 's megfordítva, valamint az elnyűttek is kiváltatnak.

4. §. Az elvesztett, vagy egésszen elpusztí-

tott Előzőtzédulák nem fognak kifizettetni. De ellenben, ha az elnyűtt, elrongyollutt, vagy akarmiképpen megsértetett Előzőtzédulákuak minden főtagrészei (Hauptbestandtheile) megvannak: úgy felváltatnak azok egész betsek szerént; valamint a' Kerűlet- és Alkintstároknál (Kreis- und filial-Kassen), a' Status- és Vármegye-Kintstároknál fizetésűl elfognak vétetni.

5. §. Az Előzőtzédulák' enyvezése és raggatása az ollyan Előzőtzédula'egész betsi' veszteségealatt, megtiltatik. 'S e' szerént, az ollyan előzőtzédulákat egy kintstárunknál sem kell elváltani, sem fizetésűl elvenni.

6. §. Azok, a' kik az Előzőtzédulákat, vagy utánna ajmolás, vagy a' betsi' változtatása által, nagyobb summára hamissíttják, vagy hamisítani segítik, vagy abban részesűlnek, a' bünhödésről szerzett büntető törvény szerént (I-sső rész, XII-dik főszakasz, 92—96 's 100—102-dik §§) 's a' Mi ez eránt utóbb kibotsátott Végzéseinket magában tartó parantsolatok szerént, mellyeket mi annak tellyes kiterjedésében akarjuk az Előzőtzédulákra szabni, és a' mellyek a' C. ragasztékban említetnek, büntettessenekmeg.

7. §. Az, a' ki az Előzőtzédula' meghamisítóját béadja, számot tarthat a' Status' kintstárjából neki fizetendő jutalomra, íllyen szerrel: —

1.) A' ki legelőssziör önként, igaz, és főbenjáró megfogatásra elegendő jeladásokkal ádbé egy ollyan vétkest, a' ki hamis előzőtzédulát, a' végre készűlt és alkalmaztatott szerszámokkal, ollyan módon készített, vagy annak készítéséhez közelített, hogy annak rosszaságát nem minden ember vehetné észre, az kap *tízezer forint*

jutalmat; ha a' vétkes azután, abban a' vétek. ben, törvényes úton, vétkesnek talaltatik.

2.) A' Finántzfelszék (Finanz - Hofstelle) által kiszabandó, 's a' feladás' fontosságához és a' tárgyhoz mérséklett jutalmat kapja az meg, a' ki —

a). Legelősször, önként, igaz, és főbenjáró megfogatásra elegendő jeladásokkal, ádfel egy ollyan vétkest; a' ki úgy majmolta azt utánna, hogy minden ember könnyen észreveheti; vagy próbálta, de még nem közelített a' végbevitéléhez.

b.) A' ki elősször és önként, nem magát ugyan a' véskest, hanem ollyan közelítő bizonyos jeleket tud előmutatni, mellyek egy megesett meghamissítás' motozására fundamentomos okot adtak; ha ezekben a' két féle esetekben a' vétkes kinyomoztatott, és a' vétekben törvényesen vétkesnek találtatott.

c) A' ki valami számos hamis Előzőtzédulának elterjesztésére vagy készítésere tzélozó fontos készűletet ádfel legelősször és önként.

d.) Ha a' vétkes maga, minekelőtte ő felfedeztetett vólna, a' hamissító pajtásokat, minekelőtte azok ollyanoknak megesmertettek vólna, feladja, az, nem tsak ne büntettessenmeg; hanem, ha nem ömaga vólt a' tsábító és a' hamisítás kezdője, még a' felljebb említett külömbség szerént kiszabott jutalmat is meg kell neki adni.

e.) Azok is, a' kik Kűlsőországon végbevitt meghamissítását az Előzőtzédulának, és annak a' szerzőit legelősször és önként fedezikfel, vagy az íllyen felfedezést segítik, és a' vétkesek', vétek-

társak, vagy részesek'felfedezésére vezető jeleket vagy bizonyságokat a' mi külföldi Ministereinkel vagy Finantzfelszékünkel közlik; a' feljebb kiszabott jutalmat, még pedig laktokhellyén folyó betsben kapják meg.

A' feladónak a' neve minden esetben titokban marad, ha kívánnja.

Kőlt a' mi tsászári Fő- és Lakvárosunkban Bétsben, Majus' hetedikén egyezer nyóltzszáz tizenharmadik esztendőben, Uralkodásunknak huszonkettődik esztendejében.

FERENTZ

(P. H.)

Ugarte Aloys, Gróf
Tsehkirályi legfőbb, és Austriai Főhertzegségi Cancellarius.

Woyna Ferentz, Gróf.
A' Ts. és K. Ő Felségének tulajdon felséges parantsolattjára:

Geislern Nep. János, Báró
Elegyes Dolgok.

Párisban, egy *Gaveaux* nevü Musikamester (componist), — tavaly megbódúlt, de már jobbúl, — őrültségében azt írta *Plautade* Musikus barátjának: — Kedves Plautade-m! Az Úr' megkülömböztetett érdemei engem' arra indítottak, hogy az Urat kegyelmesen megjutalmaztassam, és az Úrnak százezer fr. livra jövedelmet ajándékozzak. Vagyok az Úrnak jóhajlandóságúa karója, *Gaveaux*, Napnyúgoti Tsászár.

— *Villeneuve d' Agen*ben egy kertésznek vólt egy szamara 7 esztendeig, mellynek makatstsága felől soha sem panaszolkodhatott. Mostanában fel akart reá űlni az úton, de a' hellyes reákapást eltévesztvén, a' kertész egy árokba hengeredett. A' szamár reá rohan nyomon dühösen, és összemegössze harapdálja az Urát keservesen. A' kertész' rikótására sokan szaladtakoda, és megmentették az életét. De tsakugyan elkellett a' kertésznek a' karját vágni.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 25.

Ragaszték az utóbbi Kurirban kiadott *Felséges Nyilatkozathoz* (patenshez).

A. *Ragaszték.*

Ebben van a' 10 és 20 forintos Előzőtzédula mustája, kék papirosra nyomtatva.

A' 10 és 20 forintos Előzőtzédula' *leírása*:

Ennek a' két tzédulának a' mustrája (az azzal való visszaélés' eltávoztatására) kék papirosra nyomtatva van ide ragasztva. — Ez a' két fajta Előzőtzédula fejér eretlen papirosra (velinre) van feketén nyomtatva. Mindenik tzédulának a' papirossában, fajtájának külömbsége szerént, külömböző ékességek és annak folyóbetsi általláttszva vannak belé tsinálva. — Ezek az Előző. tzédulák, formájokra nézve, hosszas négy szegletüek, mellyek fajtájok szerént, a' rajzolatban külömböznek. — A' felső és két óldalprém' közepén áll a' tzédula' folyóbetsi egy tzímerben arabsszámtagokkal, az alsó prém' közepén pedig igen apró német betűkkel, van ugyan az kifejezve. — Ezenkivűl még a' két óldalprémben is oda van a' tzédula' betsi *német*, *magyar*, *tseh*, és *lengyel* nyelven nyomtatva. — Aprilis' 16-odika 1813 a'kiadó nap, mely az apróírás' utólsó sorában áll. — Mindenik tzédulán van négy száraz bélyegg (Stampiglien), mely a' belső négy szegeletünek négy szegeleteibe vannak nyomva, és a' mellyek között a' felsőkben, eggyik óldalon a'

ts. k. sas, a' másikon a' magyartzímer; az alsókban pedig eggyik felől a' tseh, más felől a' gallitziai tzímer van: mindenik béllyegben ki van fejezve egyszersmind a' tzédula' betsi, a' három utólsóban pedig annak a' neve is. — Az Előzőtzédulák' kiadását az eggyesült Béváltogató és Eltörölgető-Választottag (Einlösungs- und Tilgungs-Deputation), Előlűlő *Wrbna*nak egyedűlvaló aláírása alatt ejtimeg.

B. *Ragaszték.*

Ebben vannak a' pengőpénz betsü kinn forgó Hitelpapirossak' meghamissításáról való bünhödést érdeklő, — a' Sept. 3-adikán kőlt, bünhödésről szólló büntető törvényben, és Oct. 25-ödikén 1805, Dec. 3-adikán 1808, és Jul. 21-edikén 1810 kiadattott Fels. Meghatározásokban foglaltatott — Rendelések, 11 tzikkelyben (§.), a' Törvénykönyvből kiírva; mellyet az azt illető Ítélettévőknek esmerni kell.

Elegyes Dolgok.

Egy Bétsben lakó Erd. Hazánkfiának (kűlső Országokban vólt) hajdani Anglustanítvánnyai közzűl, van Portugallia és Spanyolországban, az Anglus hadseregeknél, a' többek között, 3 nevezetesebb Vezér, úgymint: *Thomas Graham* (Grém) Generál és Másodvezér Vellington Lord alatt, és *Robert Fletcher* Insenőroberster, ugyanaz alatt, Freneida' környékén; *Georg Rosz* Gen. pedig *Alicante*ben.

— A' *Baadeni* Nagyhertzegség' rendelése szerént Febr. 16. e. eszt., hogy a' gyermekölésnek eleit lehessen venni, a' viselős hajadonok, ha viselősségeket a' Papnak, vagy Helység' Előljárójának vagy Szüléiknek felfedezik, vagy megizenik,

nem titkon szűlnek, vagy ha titkon viselik és szűlikel a' gyermeket, de elevenen, ezután szabadok lennének a' szégyenkőtől (gyalázatos büntetéstől — *Unzuchtstraffe*).

— *Düsseldorf*ban, Maj. 2. éjjel, a' Kaputzinus úttzában, egy éjjeljáró (lunaticus, Nachtwandler) leugrott egy ingben a' fedélablakból, legalább 5 öl magosságról, a' kövel béllett úttzára. Több kár nem esett benne annál, hogy a' láb a' fájdalmáról panaszolkodott.

— Az úgy nevezett *Theatre francais*-ban (Párisban), *Amphitrion*t jádzván, a' *Jupiter*' szekere, mikor már azt legfelljebb húzták, leesett. *Valmore*, a' ki a' Jupiter' szakmányát (rolle) viselte, a' leesés után, elősször ugyan vidoran felállott, de azután mindjárt elszédűlt. Nagy szerentse, hogy a' többi jádzót agyon nem ütötte a' szekér 's a' többi tzifraság.

— A' Párisi *Petites-affiches*-ben a' napokban olvasni: — Egy 30 esztendős Dáma, meglehetős szép, betsületes familiából való, a' ki bizonyos fundamentomokból hajlandé a' minél elébbvaló férjhez menetelre, kíván valami betsületes emberhez, akármillyen öreg legyen ez, férjhez menni. A' Dámának van 25,000 livrája bizonyos, és még reménnyl annyit. Közelébbi tudósíiást fog adni a' Sátorbóltos Kalmárné *Amboise* úttzán, No. 4. az *Olasz Theátrom*nál.

Tudósítás.

Megérdemli az olvasásban gyönyörködő Magyar Publikumnak különös figyelmetességét *Csokonai Vitéz Mihály* Poétai Munkáinak egy pompás kiadása, melly most itt Bétsben jött ki négy Darabban. Minden darab több rézre mettzett ké-

pekkel és klávírhoz alkalmaztatott kótákkal, ezenkívűl miadenik különös rézre mettzett borítékkal ékeskedik, mellyeken a' tsínos rajzolatok a' darabnak foglalatjára tzéloznak. A' Foglalatjok itt következik:

I. Kötet. *a.* Békaegérhartz, Homérus' Batrachomyomachiája szerént.
b. Dorottya. Furtsa Vitézi Versezet (A' Dámák Diadalma a' Fársángra.)
II. Kötet. *a.* Anakreoni Dallok.
b. A' Tavasz. Kleiszt Munkáiból.
III. Kötet. *a.* Lilla. Erzékeny Dallok.
b. Odák.
IV. Kötet. *a.* Diétai Magyar Múzsa.
b. Alkalmatosságra írt Versek.

A' most jövő Pesti vásáron találtatni fognak a' Könyvárosoknál.

Velin papiroson Kötetje békötve három forint.
Nyomtató posta papiroson békötve egy forint harmintz krajtzár.

A' kik az elsőbb darabokért 3. f. 15 kr. fizettek, azok már az utolsó kötetért 2 f. 15 kr. fognak fizetni.

Ennek a' kedves Poétának minden Munkáiból kitettzik, hogy ő gazdag elmebéli tehettséggel, és virágzó fántáziája mellett kimeríthetetlen elmésséggel, a' legfinomabb érzéssel és ízléssel bírt; az embereket, a' világ állapotját 's folyását jól esmérte, és a' tudományokban is mindenütt jártas vólt. Ha őtet a' fátum olly hamar el nem ragadta volna tőlünk, ő a' mi Nemzetünknek és Literaturánknak kétség kívűl még nagyobb díszére lett vólna.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 26.

Magyar Ország

Sikard Párisi nagy Tudósnak, és a' Frantzia tudományok Akadémiája eggyik híres tagjának megbetsűlhetetlen találmánnyának, a' Siketnéma gyermekek hasznos dolgokra való oktatásának végheteten nagy hasznát a' Váczi Kir. Intézetben lévő szerentsétlen ifjak is nagy mértékben tapasztallják, a' mennyiben olly dolgokban gyakoroltatnak, mellyek által nem tsak magoknak, hanem másoknak is használhatnak, és boldogtalan sorsokat megkönnyebbíthetik. Illyen nevendékek ez idén 33-an találtatnak a' Váczi Kir. Intézetben, kik között 21 férfi, 12 leány gyermekek vannak. — Ezek a' nevendékek, a' múlt Aprilis 12-ik napján sok érdemes Halgatóknak jelenlétekben, hat hólnapi tanúlásoknak jeles próbáját adták, mellyből mind az ő szorgalmatos igyekezeteket, mind a' Tanítóknak fáradhatatlan szorgalmatosságokat ki lehetett látni. Némelly siketnémák nagy előmenetelt tettek már, úgy annyira, hogy hoszszabb beszédeket is ki tudnak szóval mondani, többnyire jól és helyesen írnak, a' számvetésben is szépen épűltek, némellyek tsínosan rajzolnak; a' keresztény vallásról való tudományban is szépen boldogúltak s. a. t. Tellyes szívünkből kívánnyuk, hogy ezen köz hasznu intézetet nagy lelkü és értelmes ha-

zánkfiai nem tsak fenn tartani, hanem előmenetelesíteni is igyekezzenek.

Elegyes Dolgok.

*Laibach*ból azt írják apr. 20-adikáról, hogy 1809-től fogva nyughatatlankodtatta alsó *Karinthiát* egy útitolvaj sereg, mellyet végre tsakugyan kipusztítottak: tízet a' törvényszék elébe adván, ötöt közzűlök halálra, ötöt pedig hóltig való nehéz munkára ítéltek; de ezek közzűl meghólt egy a' tömlötzben. Egy más sereg a' Venétziai *Istriá*ban folytatta a' maga' mesterségét: ennek is meg fogták a' fejét *Bartolo Kirint*, a' kit másképp' *Micaeznek* híttak; úgy hogy már most bátorságos az országút.

Buda. — A' 61 számu, *St. Julien* Gróf Gyalogregementjének Verbunkvezérsége' jelentése szerént, Nagy Sz. Miklósi Vasáros *Silye Ferentz* ismét 7 legényt adott, egésszen felőltöztetve, az ott való Alverbunknak által; 's azon felűl a' Verbunkosoknak könnyebb élelmekre jó forma tóldalékot ajándékozott. — A' ts. k. Fővezérség Magyar Országon, kötelességének teszi ezt a' hazafiúi tselekedetet, mint ezen Statuslakosának nemes gondolkodása' több íllyen megbizonyításinak folytatását, mindeneknek tudtokra adni.

Pest. — Jul. 22 dikén, 1813. lessz a' Pesti Főiskola' Orvosi Tudománytagja' jelenlétében nyilvántartott tudománybeli Gyűlés, a' Királyi Főiskolában megürűlt *elmélkedö Seborvosi* Tanítóhívatal' részére, melynek díjja 1200 B. B. (bétsibetsü) forint; mely mindeneknek, a' kik azt magokra szabhattják, ezen ragasztékkal adatik tudtokra, hogy a' szándékozónak, az ezen hívatal' viselésére megkívántató tulajdonságok mellett,

tökélletesen kell bírni a' deák-, magyar-, és német-nyelvel is.

Papi Jelentés.

A' *Keresztény Predikátziók'* olvasásában gyönyörködő közönségnek alázatossan jelentem, hogy nyomtatás alá készített Prédikátzióimnak, mellyek négy darabban mintegy 160 számra fognak telni, első darabja már sajtó alatt vagyon; ebben lesznek szabad Textusokra készűlttek; a' II-dikban, különös *alkalmatosságokra* valók; a' III-dikban, *Innepiek*; a' IV-dikben a' Jésus Tanításai summásan, Máté V. VI. és VII. részei szerént 43 Prédikátziókban béfoglalva. Ezeknek kinyomtatásában, olly *subscriptióra* vagyis, a' könyv' megszerzésére nevek béírásával való magok' lekötelezésével hívattatnak meg a' kegyes Olvasók, melly által a' közjót önnön hasznokkal segíttsék, a' következő feltételek alatt:

1. A' Subscribensek minden darabnak árrát egy ötöd résszel óltsóbban fizetik, mint egyebek, és nevezetesen itt helyben 1 f. 12 kr. távol hellyeken 1 f. 24 kr.

2. A' Subscriptio ideje minden Darabra nézve külön, annak kinyomtatásának idejéig tart; az elsőre nézve t. i. a' közelebbi Julius első napjáig. Azontúl bóltbeli áron fog adattatni, ú. m, itt helyben 1 for. 30 kr. távol helyeken 1 for. 45 krajtzáron.

3. Mivelílly kőltséges munkában sok függ attól hogy mennél számosabb vevőkre lehessen számot tartani; tehát azoknak neveik, a' kik az egész munkát subcriptiójokkal segítik, háládatos

emlékezetre ki fognak az utólsó darabban nyomtattatni.

4. Ezen *Beírás* felől jelentést lehet tenni minden Tiszt. T. Reformatus Esperest Uraknál, a kik e' végre különös levél által is meg fognak kerestetni; nem külömben Frankózott levél által. S. Patakon.

Latzai Jósef.
Predikátor és Professor.

Tudósítás.

Azon tisztelt birtokos Uraságoknak, Asszonyságoknak, és némelly érdemes Tiszteknek, 's más Biztosoknak, a' kik a' minap keresett árendás Jószág eránt betses levelekkel megtiszteltek, a' sok levelezés eltávoztatására, itt eggyütt jelentem azon Érd. Arendakereső Úrnak ezen jegyzését, hogy az — 12 *esztendön alól semmi esetben nem veszen által mezei jószágot*; magam részirőL pedig azt, hogy a' kiknek még nem felelhettem, fogok felelni akkor, ha az árendáló Úr magát azon környékre is meghatározná. Ha pedig a' béjelentett jószágok közzűl valamelyiket felveszi: azt is azonnal megjelentem, hogy kiki tudja mihez tartani magát ebbéli dolgában. Mivel' pedig mások is jelentették nállam mezei Jószág árendálásbéli szándékjokat: tehát igyekezem a' hozzám béjelentett Jószágokat azoknak, hol szóval, hol levél által elébek terjeszteni. — Kikérem az ingyenvetelü (franco) levelezést. — *Bétsben, Május 25-ik napján, 1813 eszt.*

Kisszántói Pethe Ferentz.
Am Salzgries No. 193.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 27.

A' Magyar Kurir Iroinak, a' két Nemes Magyar Hazához közönségessen, hüönössen ezen nemzeti újságleveleknek Érd. Olvasóihoz és Kedvelöihez intézett Tudosítása.

Közelgetvén e' folyó 1813-ik esztendő elsőbb felének végezete, mi is tartozó alázatos kötelességünknek esmérjük a' két Nemes Magyar Hazát arra emlékeztetni, hogy a' kiknek a' Magyar Kurir olvasására kedvek leszen, arról vagy a' Cász. Kir. competens Posta Hivatalok, vagy itt lakó Biztosaik által, vagy egyenessen magunknál rendelést tenni méltóztassanak. Noha semmi úton módon fel nem szabadíthattuk újságainkat a' stempelezés alól: még is mindazonáltal nem kívánnyuk annak árát fellyebb emelni, hanem továbra is meg hagygyuk annak fel esztendőre szabott taksáját a' 10 forintokat Vált. Czédulákban; de é' mellett igen szívesen fogjuk venni 's meg is köszönni azoknak az Érd. Uraknak, a' kik a' stempelezés terhének könnyebben leendő elviseléséra bennünket 1 for. V. Cz. segíteni nem terheltetnek.

Meg vallyuk ugyan azt, hogy e' majdan elmúlandó fél esztendőben terhes és hoszzas betegségünk miatt, nem mindenkor szolgálhattunk úgy, a' mint kötelességünk kívánta vólna; mind

azáltal tellyes bizodalommal vagyunk az erânt, hogy a' mi erőtlenségünket, 's esett hibáinkat a' Nemes Magyar Publikum hozzánk való kegyessége bé fogja fedezni. Azt is tapasztaluk, hogy a' múlt Majusban ki adott újság leveleink nem minden Olvasóinknak vóltak ínyek szerént valók; mivel mindazáltal azok is eléggé tudós, de az újság írásban nem gyakorlott író tolból folytanak, e' részben is botsánatot nyeriünk, 's reménylyük, hogy az ennekutánna kiadandó újság-leveleinkel jobban meg fognak elégedni. A' szükség a' vasat, sőt még az atzélt is megemészti.

Európának jelenvaló környűlállásai igen fontosak és nevezetesek. Mi tellyes erőnkel azon fogunk lenni, hogy minden nevezetes, és közhasznú dolgokat tisztelt Olvasóinkal közölhessünk, a' többit pedig, mellyek sok újság levelekben tsak a' papiros tőltésre ésnyereségre nézve íratnak, elhalgatiyuk.

Azt sem lehet nékünk vétkűl tulajdonítani, hogy mi a' Kurir mellé ragasztott honnyi leveleket és tudósitásokat a' politika újságoktól külön választottuk, erre nékünk fontos okunk vólt, 's e' nélkűl a' Kurir taksája mellett meg nem álhatnánk.

A' kiknek tehát a' két Magyar Hazában a' Magy. Kurirt olvasni tettzeni fog, ezen folyó Junius végéig minket szándékjokról tudósítani, annak meghatározott taksáját a' Csász. Kir. Posta Hivatalokra recepisse mellett fel adni, 's leveleiket illy felűlírással: *a' Magyar Kurirért*, vagy *pro Magyar Kurir à Wien*, vagy *Bétsbe*, vezetéknek 's keresztneveiknek, szokott titulusaiknak;

és azon utólsó posta hívataloknak szoros feljegyzésekkel, a' mellyről újság leveleiket venni szokták, az ide való Csász. Kir. Fő Posta Hívatalhoz felküldeni ne sajnáljak. Hogy az újság taksája felküldésében senki kárt ne vallyon, szükség, hogy arról azokat a' Posta Hívatalokat, a' mellyekre azt fel teszik, az előfizető Urak tudósíttsák, 's azoktól recepissét végyenek.

Utollyára azt sem halgathattyuk el, hogy az ide való Csász. Kir. leg főbb Posta Hívatal senkinek sem hitelbe, sem azoknak a' Magy. Kurirt meg nem küldi, a' kik annak fellyebb meg határozott taksáját egészlen le nem fizetik és az illyenek tőllünk sem kívánhattyák, hogy nékik úgy szolgálhassunk, mint azoknak, a' kik az egész taksát leteszik.

Költ Bétsben Sz. Iván Havának (Juniusnak) első napján, 1813-ik esztendöben.

H í r a d á s.

Debretzenből. Elkészűlt, és már ki is nyomtatódott az *Orvosi Füvész Könyv, mint a' Magyar Füvész Könyvnek Practika Része.* Az árra itt helyben 1. Wfor. 40 xr. Egyéberánt találtatni fog Debretzenben és Pesten a' Könyvárosoknál.

Ugyan azoknál találtatnak az *Erköltsi Tanítások* is, mellyeknek második része, a' közbe jött akadályok miatt, tsak a' múlt nyár vége felé jöhete ki. Ha ezek az elmélkedések, a' vallásnak tisztes szolgái előtt kedvet találnak, ez igen betses bizonyság leszen a' mellett, hogy el

érődjön a' tzél, mellyre nézve kiadódtak; tudniillik, hogy ezen tanítások akármelly értelmes keresztény embernek házánál házi olvasó könyv szolgálatot tehessenek. Az első darab árra külön itt helyben 42 xr.; a' másodiké külön 1. Wfor. és így az egész e' 1 for. 42. kr.

* * *

Eladó Marhák.

Csérton, Szigethvár mellett, Somogy Vármegyében, e' következendő eladó Marhák vannak, mellyek alku szerént adattatnakel: —

300. Anyabirka, 2 esztendősöktől fogva 6-ig, idei bárányokkal eggyütt.

100. Ugyanaz, 2 esztendős.

180. Örű, 2 esztendős.

250. Ugyanaz, esztendős.

80. Hágókos, igen deréx faj.

30. Tehén, legjobb idejében.

8. Üsző, negyedfű.

10. Tinó, harmad' 's negyedfű.

Mindezek a' Marhák nem az úgy nevezett Rédeg, hanem egyenesen Szaporúságra, és valóságos Magnak való darabok. Ez az ide számlált 300 darab Barány úgy van eggyütt, a' mint azokat az egész nyájban 12 nap alatt egymás után ellették. — Kissebb falkánként is lehet ezekből a' marhákból venni, mintsem azok itt előszámlálltattak.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 29.

Austriai Birodalom.

A' múlt Pünkösd Havának 22-ik napján következendő circuláris patenst tétetett közönségessé az Alsó Austriai Kormányszék Fels. Urunk parantsolátjára: — „Noha Ő Csász. Kir. Felségének különös tetszésére szolgál, ha a' honnyi Tudósoknak érdemeiket a' kűlföldi Tudósok is megesmérik: mindazáltal ezen hólnap 11-ik napján a' Cs. Kir. udvari Kantzelláriához küldött Kabinetbéli írásában szükségesnek tartotta Ő Felsége, hogy minden alattvalói, a' kik valamelyik tudós Társaságnak tagjává választatnak, az abba való bé állásra Ő Csász. Kir. Felségétől különös engedelmet kérjenek. Sőt azt is méltóztatott Ő Felsége meg parantsolni, hógy még azok is, a' kik ezen Fels. Rendelés előtt valamelyik kűlföldi tudós Társaságba felvétetődtek, arról illendő helyen jelentést tégyenek. Azok az Austriai Tudósok, a' kik semmi Hivatalok alatt nintsenek, kötelesek azt kijelenteni környűlállásosan, tudniillik, mellyik kűlföldi tudós Társaságoknak tétettek tagjaivá, és mikor? Ezt pedig leg későbben ezen folyó Junius utólsó napjáig az Alsó Austriai Kormányszéknél kell mivelni, annakutánna ezek a' jelentések egy közönséges jegyző Könyvbe írattattassanak bé, 's terjesztessenek Ő Cs. K. Felsége eleibe. — *Költ Bétsben, Május 22-ik napján, 1813-ik esztendőben.* Alá írattak: Gr. *Saurau*

Ferentz Helytartó — *Hochkircheni Báró Reichman Agoston* — B. *Werner Károly* a' Kórmányszék Tanátsosa, és a' Cancellaria Directora.

Ángliában, Hollandiában, Frantzia Országban, sőt több tengerre és nagy folyóvizekre fekvő tartományokban is az úszás mesterségére szorgalmatosan taníttatnakaz ifjak, 's abban gyakoroltatnak. Tulajdon szemeimmel láttam 1809-ben, hogy a' Fr. gyalog katonák, a' belső és Leopold város között lévő Duna ágában mint a' hattyúk vagy ludak úgy úszkáltak, a' víz alatt fél fertály óráig is elmúlattak, fel 's alá felé jártak a' vízen s. a. t. Esztendővel ennekelőtte Fels. Urunk kegyelmes rendeléséből! Prágában isílly úszó mesterséget tanító oskola állíttatott fel a' Móldva vizében, mellyben a' gyalog katonák szorgalmatosan, 's foganatosan taníttattak, kommandiroztattak, jobra balra fordúltak, végtére puskájokkal, tarisznyájokkal azon folyó vízen által úsztak, és mingyárt lövöldöztek az ellenségre.

Hasonló úszó mesterséget tanító oskola állítatott most fel itt Rétsben az Eő Felsége rendeléséből, mellyben a' katonák, minden nap kétszer, dél előtt és dél után is két óráig fognak az úszásra tanítatni. De másoknak, is a' kiknek tettzeni fog, letzkék adattatnak az úszásban, 24 óra 15 forintért, a' ki annyi órát tanúlni nem akar, minden óráért 48 kr., a' ki az úszókat tsak nézni akarja, 18 kr. fizet. Az úszó oskola a' Práter erdő mellett folyó duna ágában leszen. — Az úszás mestersége nem tsak a' gyalog katonáknak, hanem a' vízen járó kereskedőknek, sőt

másoknak is szükséges és hasznos az élet megtartására.

Az Austriai Csász. 's Kir. Àrmádiánál a' múlt Sz. György hólnapjában, következendő változások történtek :

I. *Meg hóltak :* Gestirni *Stadler Ignátz* és Gróf *Wratisaw Procopius* pensionatus Generál Majorok ; *Hayer* pensionatus Oberster, *Kobele* szolgálatjából kilépett ; és *Walterskirchen* Obristlajtinant a' Hohenzollern könnyű szerű lovas regementjéből.

II. *Nyúgodalomra lépett* Báró *Karwinszky Károly* Fő Strszsamester.

III. *Pensióba tétetödtek :* Báró *Roos András*, *Voglhuber Jósef*, és Báró *Herring Ferdinand* Feldmarsal Lajtinantok, mind a' hárman az ártillé. ria corpustól Fegyver Tármester rangal ; Báró *Edenburgi Geringer Gábor*, *Kerekes Timotheus* Generál Majorok F. M. Lajtinant rangal ; Oberster *Elger* a' Colloredo Jósef Reg.ből Generál Major rangal ; Obristlajtinant *Porubsky* a' Colloredo Mansfeld magyar gyalog Reg.ből Oberster rangal ; Fő Strázsamester *Resch* a' Czartorisky gyalog Reg.ből Obristlajtinant rangal ; *Dilrio* Fő St. Mester az Eszterházy Reg.ből, és *Murmann* F. Str. Mest., a' Rajner Fő Hertzeg Reg.ből ; *Düpriez* Kapitány a' Froon, *Koperzanovich* a' Pétervára. di Székhelyi, és *Polyák* Kapitányok az első Székely Regementből, mind a' három Fő Strázsamester rangal.

IV. *Fellyebb való tisztségre emeltettek, és más regementekhez tétettek által :* Generál Major *B. Blumi Urban* Albert Királyi Hertzeg Adjutánsa ; *Krenevillei* Gr. *Foliot Lajos ; Danno Jósef ; Delmotte János* Károly Fő Hertzeg Adjutánsa,

Hohenbrucki Schwäger Jósef a' fő hajós Hivatalnak Kommendánsa, Gróf *Darmonti Laurencin Ferdinand* Rudolf Fő Hertzegnek udvari fő mestere; B. *Felsö Kubinyi Mesko Jósef*; *Flacher Ferentz*; *Schneider András*; B. *Wodnianszky János* Generál Majorok mindnyájan Feldmarsal Lajtinant rangal. — Generál Majorokká tétettek: Oberster Gróf *Beckers* Nádor Ispány Eő Kir. Fő Hertzegsége Adjutánsa; Ob. *Carpe* a' Zach Reg.ből; *Civich* a' Warasdi Rg.ből; Ob. *Eazenberg* a' János Fő Hertzeg dragonyos Rg.ből; Ob. *Fierenberger*, *Künigl* és *Smola* az artilleria corpustól, Ob. *Gallenberg* a' Reusz-Plauen Reg.ből; Ob. *Langenau* a' Kerpenéből; *Martonitz* a' Kir. Nemes Magy. testőrző seregből; *Baumgarten* a' Stipsicz huszár Rg.ből; *Schäffer* az Argenteau R.ból; *Stanissavlevics* a' Csajkásoktól, és *Wlassich* a' Lichtenstein huszár Rge.ből

A' számfelett való Oberster *Diemar* a' Colloredo József Reg.ből Regement Commendánsává tétetett a' Kottulinsky Regnél; számfelett való Oberster *Abel* a' Froon Reg.ból az Erbach Reg.nél; *Beck* a' Jordis Reg.től a' Colloredo József Reg.nél; *Stutterheim* a' Vaquant Reg.től a' Hessen-Hombourg Reg.nél; *Sommer* a' Zach Reg.ből ugyan annál.

Obersterségre emeltettek: *Mumthe* Obristlajtinant a' Hessen-Hombourg Reg.től a' de Ligne Reg.jéhez; *O'brieu* a' Kerpen Reg.től ugyan ott; *Zichy* a' Meerfel Uhlánus Reg.től a' Lichtenstein huszár Regnél; *Gentsy* a' Stipsits huszár Reg.ből ugyan ott; Fő Strázsamester *Schenk* a' Colloredo-Mansfeld Reg.ból ugyan ott Obristlajtinantságra emeltetett; F. S. Mester *Odonell* ugyan ott számfelett való Obristlajtinantá tétetett; *Juentske* a' Kaunitz Reg.től számfelett való F. S. Mester a' Deutschmeister Reg.hez 2-ik F. S. Mesterségre.

Végtére F. M. Lajtinant B. *Sebottendorf Károly* a' közönséges militaris Apellatoria Széknek Előülőjévé; és pensionarius Gen. Major Gr. *Vilczek József* ama helyett az Alsó Austriai katonai ítélő széknek Előülőjévé.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 30.

Magyar Országnak nagy Magyar Mappája.

Minden jó Hazafinak kötelessége lévén tehetsége szerént Hazájának nem tsak betsületere, hanem hasznára is lenni, ezen édes ösztön által buzdittatván minekutánna sok és fáradtságos törekedésem után a' természeti hajlandóság segítségével a' rézbe való mettzés mesterségét némünémü tökélletességre vittem vólna, elmúlhatatlan kötelességemnek tartottam, Magyar és Erdely Országok Mappáját Magyar nyelven kiadni, tellyes bizodalommal lévén, hogy éppen ollyan jó hazafiúi indúlattal fog vétetődni, mint a' millyennel én készítettem. Ezt annál inkább bátorkodom reményleni, mivel a' mappák' készítésében szerzett tehetségem az egész Magyar Nemzet előtt már eléggé esméretes, és nem régiben is ezen mappának egyik része T. N. Pest Vármegyének bé mutattatván számos kedvellőkre talált. Az egész mappa fog állani 4 öszve illő táblákból, mellyek öszve tétetvén vagy ragasztatván az egész Magyar és Erdely Országot egy tekintettel fel lehet venni. Nagysága leszen egy egy tábláuak mint egy közönseges nagyságú Regál. Minden Királyi 's Mező városok és nevezetes Helységek bővön meg találtatnak benne annyira, hogy ezeknek számát 7 — 8 ezerre le

het tenni: nem külömben fel lesznek jegyeztetve minden nevezetes folyó és savanyú vizek, Tavak, Ferdők, minden Posta hellyek, Posta és Ország útak 's a' t. külömben tellyes igyekezettel azon vagyok, hogy tisztán és könnyen olvasható nagyságú betűkkel jőjjön ki. A' Vármegyék határjai festékkel is meg lesznek vonva. A' legszebb Bázeli Velin papiroson egy egy Táblának az arra 2 forint. Szép és jó erőss Schweitzer papiroson 1 for. 30 xra. határoztatott azoknak kedvekért, a' kik ezen költséges és fáradiságos de egyszersmind hasznos és szükséges Mappának könnyebb úton 's módon való kijövetelét előre való fizetések által segíteni nem terheltetnek. Így tehát az előre fizető Urak letehetik a' 8 vagy 6 forintot

Minden Tek. Nemes Vármegyék Notáriusi Hívatalainál, a' Királyi Oskolák Directorainál, és a' Ref. Ns. Collegiumok Előljáróinál.

Bétsben Titt. Prof. Márton Jósef Úrnál.

Debretzenben Tudós Prof. Sárvári Pál, és Könyvkötő Barta István Uraknál.

Győrben Tudós Pred. Már Péter Úrnál.

Posonban T. T. Cseptsányi Mathesist Tanító Úrnál.

Veszprémben Fő Tiszt Horváth János Kanonok Úrnál.

Ketskeméten T. Prof. Nagy István Úrnál.

Körösön T. Prof. Fodor Gerzson Úrnál.

Kassán Pongrátz Magy. Nyelv. Tanító Prof. és Belák Rajz. Prof. Uraknál.

Komáromban Pred. Tóth János Úrnál.

N. Bajomban Pred. Budai Pál Úrnál.

Szentesen Pred. Dobosy Mihály Úrnál.

Pesten Könyváros Eggenberger, Hartleben Úraknál, és magamnál.

Kolosvárott Tiszt. Horváth Jósef Phys. Prof. Urnál.

N. Váradon Tek. Doctor Sándorfy Jóref, és Takáts Ádám Szabó Mester Uraknál.

Szegeden T. T. Vedres István Indzsinőr Úrnál.

Sopronban Superint. Kis János Úrnál.

Sáros Patakon T. Nagy Ferentz Úrnál.

Zemplén Vármegyében Tek. Kazintzy Ferentz Úrnál.

Nagy Enyeden T. Professor Herepei Àdám Úrnál.

Maros-Vásárhellyen Professor Borosnyai Úrnál.

Tellyes reménységgel lévén, hogy ezen ki nevezett Titt. Urak, és mások is, mint a' Magy. Literatura és szép Mesterségek kedvellői 's elő mozdítói ezen fáradtságokat nem sajnállyák, 's a' kezekbe menő előfizetést, vagy egyenessen hozzám, vagy könyváros Titt. Eggenberger Úrhoz ide Pestre útasítván, az előre fizető Titt. Urak neveinek feljegyzésével egyetemben jövő Augustusi Pesti vásárig quietantia mellett által adatni nem terheltetnek: melly fáradtságok jutalmául szíves köszönetem mellett minden 10-ik mappára számot tarthatnak. A' kik Augustus végéig bé küldik a' praenumerátiót, azok Novemberi vá-

sárkor bizonyosan kezekhez veszik az Exemplá-
rokat. — *Költ Maj. 24-lk napján* 1813.

Karats Ferentz.
Réz-metsző.
Pesten a' Hatvani kapun kí-
vül a' Jósef Várossában, az
Ősz úttzában (Herbst Gasse)
No. 939.

Harmadszori Tudósítás.

E l a d ó M a r h á k.

Csértön, Szigethvár mellett, Somogy Vármegyében, e' következendő eladó Marhák vannak, mellyek alku szerént adattatnakel: —

300. Anyabirka, 2 esztendősöktől fogva 6-ig, idei bárányokkal eggyütt.

100. Ugyanaz, 2 esztendős.

180. Örú, 2 esztendős.

250. Ugyanaz, esztendős.

80. Hágókos, igen derék faj.

30. Tehén, legjobb idejében.

8. Üsző, negyedfű.

10. Tinó, harmad' 's negyedfű.

Mindezek a' Marhák nem az úgy nevezett Rédeg, hanem egyenesen Szaporúságra, és valóságos Magnak való darabok. Ez az ide számlált 300 darab Barány úgy van eggyütt, a' mint azokat az egész nyájban 12 nap alatt egymás után ellették. — Kissebb falkánként is lehet ezekből a' marhákból venni, mintsem azok itt előszámláltattak.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 31.

Magyar Ország

A' természetnek rendkívűl való tüneményei ez idén is jelengették magokat Európának néhány részeiben. — *Insprukban*, *Sopronyban* és *Posonyban* Junius 5-ik napján érezhető földindúlás volt, de sohol semmi kárt nem tett. — Cseh Országban az Elbógeni Kerűletben, ugyan azon napon igen hideg lévén az idő egy fertály magasságú hó esett, és 3 — 4 óráig maradt a' föld színén, Regensburg körűl 's több helyeken Bavariában és Frankoniában, Junius 7-ik napján, reggeli 7 órakor, a' nap felkelése előtt jéggel borítattak bé a' vizek. Mivel a' mezőben lévő termések virágjaikat már elhullatták, azokban semmi kárt nem tett a' nagy hideg.

Szegedről Sz. Iván Havának 8-ik napjár. E' folyó hólnapnak első napján, esteli 5 órakor a' felső városban, a' Minoriták templomától nem messze, midón leg dühösebb szél fújt volna, szörnyű tűz támadván városunkban, 200 házat emésztett meg, ide nem számlálván sok mellesleg való épűleteket. A' kiütött tűz lángja olly hirtelen kiterjedt, hogy egynéhány pillantat alatt a' városnak három útzáját, a' Rátzok piatzát, a' Minoriták és a' Rátzok templomát, öt sós tárat porrá tett, sőt a' tiszán lévő hídba is belé akart a' tűz, de mind azt, mind a' hajókat megmen-

tették, és ezeket bátorságosabb helyre vitték a' tűzóltó emberek. Ennek a' pusztító elementumnak végtére a' só tisztiség kantzellariájának, a' sós tisztek házaiknak le rángatása, és a' nagy szélvésznek letsendesedése vetett véget. Ezen tűz által okoztatott kár több re megyen egy millióm forintnál. A' tűznek olly nagy vólt az ereje, hogy a' Rátz templomnak rézből tsinált fedelezetje, és a' toronyban vólt harangok is elolvadtak. Néhány személyek szerentsétlenségbe is estek; egy kotsis, a' ki a' tűznek oltására vizet hordott, szekeréről leesvén szörnyű halált hólt: a' Rátz fő papnak hitves társa ijedtében meg hólt.

Erdely Ország.

Hazafiúi Javaslás.

T. *Pethe Ferentz* régi barátomnak a' Honnyi Levelek 16-ik darabjában a' Hollándiai szél malmok eráut tett jelentése nékem is alkalmatosságot szolgáltatott arra, hogy a' malmokra nézve jó darab időtől fogva főzött gondolatomat a' Publicummal közöljem.

Az őrlésben mitsoda szűkséget szenvedjenek sokszor a' nagy malmok birtokossai is, annyival inkább a' szegénység, ebben a' mi Hazánkban tsak a' nem tudja, a' ki Erdélyben soha meg nem fordúlt. A mi kissebb és nagyobb vízi malmaink tsak ősszel, tavasszal, és némelly essős hólnapokban forognak kevés ideig úgy, a' mint kellenék a' valóságos malomnak forogni. Télen, nyáron, sőt az esztendőnek nagyobb részin vagy tsak vántzorognak, vagy éppen helyt állanak. Ezen fogyatkozás miatt, nevezetesen a' szegénység sok féle szenvedése leírhatatlan. Főképen

télben a' leg kegyetlenebb hidegbe és zivatarokba, két három napi járó földre kelletik sok környyékekből malomba menni. A' puszta ég alatt, hideget, éhséget sokszor egy hétig is szenved marhájával együtt, 's még sem őrölhet; vagy ha sok utánna való járással szert kap is az őrlésre, a' mindenkor részeg molnárok drágán szerzett gabonáját nem őrlik, hanem tsak eldaraboljják. A' kiknek pedig vonó marhájok nintsen, só-őrlő malmokon kásának daráljják Török búzájokat, és sokszor hólnapokig is azzal táplálják familiájokat. De nem tsak a' szegénység vagyon ebben a' szenvedésben, hanem minden ollyas Gazdák 's Professorok is, a' kiknek malmaik nintsenek, többnire ajándékozzák a' molnárokat; és tsak úgy kaphatnak szert az őrlésre, 's ha a' részeges molnárok gabonájokat eirontyák is, nem mernek panaszolkodni, különben másszor ajándékért sem őrölnének.

Hát a' nagy vizeken lévő malmoknak fel emelt gátjai, a' vizeknek tsak középszerű áradásában is, némelly határokban mitsoda pusztításokat nem okoznak. Egész határ vetéseket, kaszállókat elsepernek, házakat elhordanak. Hát ha azok a' gátak nem vólnának a' nagyobb, sőt még a' középszerű vizeken is, hányféle kútfejei nem nyílnának a' kereskedésnek, és melly külömbkülömbféle hasznok nem folynának az egész Haza zára.

Ezek ugyan tsak a' Publicumot illető káros következései a' vízi malmoknak. De ha a' mal-

mok birtokosai iot vennének magoknak és calculalnak azt a' véghetetlen erdőt, pénzbeli költséget és napszámokat, mellyeket a' malmok megemésztenek, és fontba tennék a' béjövő haszonnal: bizonyosan vagy semmi, vagy igen kevés hasznot találnának, 's azt is rész szerént a' molnárok ellopják, rész szerént az árendás Zsidók meg emésztik. Ha tsak két három közönséges száraz, annyival inkább a' Tek. *Pethe Ferentz* Úr által projektált Hollandiai szél malomból bé jöhető hasznot calculusba tennénk, a' nélkül, hogy a' Publicumnak temérdek kárait, szenvedéseit tekintetbe vennénk, tsak önnön hasznok megfontolásából is lemondván a' költséges vízi malmokról, száraz vagy szélmalmok építéséhez fognának. Az én javaslásom is tsak a' közönséges haszonra tzéloz. Az efféle ídeák bár sok ollyanokat felébresztenének, a' kiknek mind tehetségek, mind valóságos szándékjok vagyon egy ílly közönséges jónak előmozdításában az első lépéseket meg tenni.

N. Szebenben, Majus 2-ik napján 1813.

V. M.

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 32.

Hasznos Jegyzések.

A' Frantzia uralkodó Császár leg kedvesebb Favoritája *Düroc Mihály*, *Friauli Hertzeg*, *a' Frantzia Csász. Palota Nagy Marsallya*, *a' Betsüllet Legiójának nagy keresztes vitéze*, *Osztályos Generális*, a' ki Majus 22-ik napján, a' Markersdorfi verekedésben kapott halálos sebében 12 óra múlva meghalálozott, született 1772-ik esztendőnek October 25-ik napján, Frantzia Országnak *Pont-a-Mousson* nevű városában, kinek édes attya azon városban jegyző vagy Notarius vólt. A' Frantzia revolutió ideje alatt való conscriptio miatt kéntelen vólt a' maga oskolabéli tanúsását félbe hagyni, 's magát olly élet nemére adni, melly azon időben, minden szülétésre való tekintet nélkűl, a' leg fényesebb állapotra nyitott útat a' jó talentumú és bátor ifjaknak. — 1792-ikben, a' Frantzia ártilléríánál all hadnaggyá tétetett, 1795-ben fő hadnaggyá, 1797-ben, az Olasz Országi Armádánál ugyan azon seregnél Kapitányságra emeltetett, 's egyszersmind Generál *Andreossy* alatt a' Pontonirosok, az az, a' hídas katona seregnél kapitánnyá. Minekutánna ez a' Generális az ágyúzó corpusnak vezérjévé tétetett vólna, ő *Dürocot* maga adjutánsává tette. — Nem sokára azután hadi talentomira, bátorságára és szorgalmatos szol-

gálatjára nézve *Napoleon* előtt esméretessé lévén, őtet Generál *Lespinassétől* kikérte, a' ki őtet illy szókkal adta nékie által: *En baráttság zálogául nyertem ötet ki Andreossy Generáltól, tuaja pedig azt az Ur, hogy ő jól esméri az embert.*

Düroc 1797-ik esztendőben, maga vitézi bátorsága által, kiváltképen pedig a' Fr. hadi seregeknek az Isonzó folyó vízen való általmeneteleknek, és Gradiska elvételének alkalmatosságával olly igen megkülönböztette magát, hogy *Bonaparte* a' Frantzia Directoriumhoz küldött jelentésében ő rólla ekként emlékezett: Az én Adjutánsom Kapitány *Düroc*, olly vitézi bátorsággal hartzolt az ellenség ellen, hogy az Olasz Országi Armáda Generál Stabjának valójában betsülletet szerzett. — Ő *Bonapártéval* Egyiptomba is elment, és minden Mammellukokkal való tsatázásokban vitézi módon viselte magát, az St Acrei ostromlásban sebet kapott, vezerével együtt Frantzia Országba szerentsésen vissza ment, és a' 18 ik Brumairei (19-ik Novemberi) változásban, a' midőn tudniillik a' Frantzia Directorium elosztatott, 's a' helyett a' consularis méltóság feláillítatott, *Bonapartét* nagyon segéllette: és ezen változásnak hírével mingyárt a' Berlini Királyi udvarhoz is küldetett.

Ezen idő pontjától fogva minden fejedelmi ndvarokhoz küldött követségben az ő szolgálatjával élt, és mivel mind deli termetére, mind talentomira nézve mindenütt kedvességet nyert, 's e' mellett urához igen hív, és a' reá bízott dolgokat titokban tartani tudó ember vólt, mindenben szerentsésen el érte a' maga végét.

Midőn 1800-ik esztendőben a' tartalék ármádával az Alpes hegyén által Olasz Országba ment vólna *Napoleon*, oda is követte őtet *Düroc*, a' midőn a' Tessino folyóvízben esvén nagy nehezen menekedhetett meg a' haláltól. Az 1800-ik esztendő Junius havának 14-ik napján esett Marengói véres verekedésben, a' *Napoleon* parantsolatjára Gróf *St. Julien* Austriai Generális társaságában ide Bétsbe jött; 1801-ik esztendőben *Stockholmba* utazott, a' hol a' Királyi asztalhoz űltettetett; azon esztendőben Petersburgba ment, és ott is igen kegyelmesen fogadta ótet az új Császár *I. Sándor*; 1803-ban *Napoleont* Brüsselbe kísérte; 1804-ben a' Frantzia Csász. palotájának nagy Marsaljává tétetett. — Midőn 1805-ben az Austriakusok és Frantziák közt való háború kiütött vólna, a' Boulognei táborból Berlinbe küldetett az oda való Királyi és Párisi Császári udvarok közt való barátságos egyetértésnek fenn tartására, és ottan egy egész hólnapot múlatott, tudniillik I. Sándor Császárnak oda lett menetéléig, onnan Napoleon Császárhoz vissza útazott, és a' háború végezetéig mindenütt útazó társa vólt, 's vele együtt ment is vissza Frantzia Országba.

A' Frantziák és Prusszusok közt 1806, és 1807-ik esztendőkben való háborúkban is mindenütt követte Napoleont. Azon fegyverszűnésnek eszközlésében is, mellyet az akkori Prussziai Kir. Minister Marquis *Luchesini*, a' Toskánai nagy Hertzeg Asszonynak *Elisa* Napoleon Császár testvér nénnyének mostani fő Komornyikja, és Prusszus Generál *Zastrow* kötöttek vala, de a' Prussziai Király helybe nem hagyta, ő vólt a' munkás. A' Tilsiti békesség után ő kísérte a' Fr. Császárt Bayonnéba; sőt az 1809-ik esztendőben, és a' tavali 's a' jelen való hadakozásokban is, mindenütt a' *Napoleon* személye körűl vólt. Az 1808-ik esztendő közepén Friauli hertzeggé tétetett, és a' Szaksenlauenburgi hertzeg-

ségben; Lübeck és Hamburg közt fekvő Stein-horsti uradalommal, és a' Ratzeburginak egy részével, melly nékie 80 ezer livert hozott bé esztendőnként *Napoleon* Császártól meg ajándékoztatott. — A' reá bízott követségekből is sokat bévett. — Végtére midőn a' szerentse leg főbb póltzára felült vólna, akkor vágták el a' senkinek kedvezni nem tudó kegyetlen Párkák az ő életének fonalát; a' mint a' Magyar Kurirnak múlt posta napon kőlt 50-ik darabjában meg írtuk.

Jelentés.

Alább írt adja az ide való és a' vidéki Érd. Publicumnak illendő tudtára, hogy ő mindenféle harangöntő rézmunkákkal, úgymint: külömbféle nagyságú mosárokkal, tsapókkal, fontokkal, gyertyatartiókkal, téglázóvasakkal, a' mestersége kutakhoz való tsővekkel, és másegyéb szerekkel bővölködik; ezen kívűl találtatnak nálla minden készűlettel lévő jó értzből öntött külömb-külömbféle harangok, mellyeknek jóságáért és tartósságáért kezességét ígéri. —

Az érdemes vevő Publikumnak nagyobb alkalmatosságára nézve pedig, bérlett magának az Új-Város nagy híd úttzájában lévő néhai Titt. Hülff Úr házában egy az ezüst haranghoz tzímeret árúló bóltot, mellyben minden apróbb réz munkák, és 30 fontig való kész harangok fognak árúltatni, a' nagyobb nemű harangok pedig mint eddig, úgy ennekutánna is a' Hatvani kapun kívűl, Therésia városában a' vörös Kereszt mellett 230-dik szám alatt fekvő házánál, a' hol is mindenféle rendelendő munkák fognak el készíttetni és felválaltatni. Többnire minden öreg és használt réz tserébe bévétetik.

Készsége ajánlása mellett, azon fog iparkodni, hogy a' felválalandó munkák gyors elkészítésével, és illendő árra szabásával az érdemes Publikumnak szolgálhasson és kedveskedhessen. — Pesten Jun. 4-dikén 1813.

Eberhard Henrik,
Pesti Polgár és Harangöntő Mester.

Honnyi Levelek

Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 33.

Magyar Ország

Sopronyból, Juniusnak 15-ikén.

A' Kolombátzi bogaraknak kártételeiről és pusztításáról a' Honnyi Levelek' 28-ik száma alatt előadott tudósításhoz óhajtva tettzett függe zteni, hogy: „a' ki ennek a' Kolombátz bogárnak nevét „és magát esméri, jól teszi, ha annak l írásával „a' Hazát tudóssabbá teszi." Ehez képést bátorkodom a' Magy. Kurir Érd. Olvasóival e' tárgyról a' következendőt közölni.

Ezen kártékony bogár ugyan az, mellyet Linné *Culex reptans* vagy tsúszó szúnyognak nevez, a' Németek pedig *Beiszfliege*, az az tsípő légynek, és *Kolumbatscher Mücke* vagy Kolombátzi szúnyognak hívnak. E' bogárnak esmérető jelei ezek: a' teste színe fekete, szárnyai üveg neműek (alis hyalinis), lábai feketék fejér gyűrűvel. Találtatik ez a' veszedelmes bogár a' bértzes Laplandiában, déli Szibiriában, főképpen pedig a' Temesvári Bánátban, a' hol egy esztendőben kétszer, t. i. tavasszal és nyáron rettenetes sereggel megjelenik, és a' lovaknak, szarvas marháknak, juhoknak, és egyéb állatoknak külömbösen az órr-lyukaiba és füleibe bémász, és annyira kínozza, hogy a' nyomorúlt állat kevés pertzentések alatt felfordúl és meg döglik.

Ugyan ekkor még az embereknek is, ha ámbár semmi veszedelmet nem, de még is feletté

nagy alkalmatlanságot szereznek a' fertelmes Kolombátzi szúnyogok. Találhatni őket, valamint a' Veteraniai barlangban, úgy a' Török vidéken is, és talám ezen két hellyekből jönnek nagy számmal a' bánátba. A' boldogúlt Schönbauer Antal Professzor Úr közre botsátott im e' Kolombátzi szúnyogokról német nyelven egy különös munkát: *Geschichte der Kolumbatscher Mücken*, *Wien* 1795. 4.

Rámi Károly,
a' Philosophia Doctora és Professora,
Jelentés.

Alább írt adja az ide való és a' vidéki Érd. Publicumnak illendő tudtára, hogy ő mindenféle harangöntő rézmunkákkal, úgymint: külömbféle nagyságú mosárokkal, tsapókkal, fontokkal, gyertyatartókkal, téglázóvasakkal, a' mesterséges kutakhoz való tsővekkel, és más egyéb szerekkel bővölködik; ezen kívül találtatnak nálla minden készülettel lévő jó értzből öntött külömb-külömbféle harangok, mellyeknek jóságáért és tartósságáért kezességét ígéri. —

Az érdemes vevő Publikumnak nagyobb alkalmatosságára nézve pedig, bérlett magának az Új-Város nagy híd úttzájában lévő néhai Titt. Hülff Úr házában egy az ezüst haranghoz tzímeret árúló bóltot, mellyben minden apróbb rézmunkák, és 30 fontig való kész harangok fognak árúltatni, a' nagyobb nemű harangok pedig mint eddig, úgy ennekutánna is a' Hatvani kapun kívül, Therésia városában a' vörös Keresztt mellett 230-dik szám alatt fekvő házánál, a' hol is mindenféle rendelendő munkák fognak el készíttetni

és felválaltatni. Többnire minden öreg és használt réz tserébe bévétetik.

Készsége ajánlása mellett, azon fog iparkodni, hogy a' felválalandó munkák gyors elkészítésével, és illendő árra szabásával az érdemes Publikumnak szolgálhasson és kedveskedhessen. — Pesten Jun. 4-dikén 1813.

Eberhard Henrik,
Pesti Polgár és Harangöntő Mester.

Leányneveló Institutum.

Az alólírt négy esztendőktől fogva a' pallérozotabb rendű leánygyermekeknek nevelésekben foglalatoskodik, a' melyre a' fő Kormányozószéktől kapott engedelmet. Intézetének czélzása abban áll, hogy ezen nevendékek az aszszonyi fesőbb virtusokkal felékesíttessenek; józan gondolkodásra, a' tsendes házi életre, betsületes szelid magaviseletre szoktatódjanak; 's az eránt, a' mi igaz, jó, és szép, az ő érzékenységek feleleventtessék.

A' tárgyak, mellyekre a' nevendékek tanittatnak ezek: Vallás és Erkőlts; Német, Frantzia, és Olasz nyelv, összeköttetve az ezen nyelveken való leg jobb könyveknek olvasásával és magyarázásával; szép irás, számvető tudomány (Arithmetica), írásbéli előadásokban 's a' tanúlt dolgoknak megtartásában (memorizálásban) való gyakoroltatás, Természeti História, Phisica, História, Geographia, Rajzolás, Éneklés, Muzsika, Tántz, 's a' házi és mesterségbéli aszszonyi munkáknak minden nemeik. Némellyekre ezentárgyak közzűl az alólírt, a' többekre pedig más alkalmatos, dítséretes és esmeretes institutumokban is szolgáló tanítók által taníttatnak. Lakása az alólírtnak a' város egyik leg szebb piatzán van, egésséges, elég nagy, és igen világos; az eleség jól készűlt és jó tápláló; a' nevendékek mellett való szolgálat gondossággal tétetik. —

Az ételért és taníttatásért, a' muzsikát és

ruházatot kivévén, nyoltz száz V. Czédula forintot kell esztendőnként egyegy nevendékért fizetni. A' könyves ház' segedelmére és a' stükséges mobiliáknak megszerzésére, ötven forintot tartozik minden nevendék bélépésekor fizetni. —

Tizennyoltzra vagy leg feljebb húszra határozta az alólírt a' nevendékek számát, hogy azoknak erkőltsi magokviseletekre 's tudománybéli kipallérozta tásokra annál foganatosabban figyelmezhessen. Fejér és egyéb ruhájoknak, a' tisztaságra nézve elegedendőnek kell lenni. Az alólírt mindenkor kész arra, hogy a' szülőknek vagy gondviselőknek, a' kik ezen dologra nézve velle értekezni kívánnak, közelébbről való útasítást adjon, 's őket a' tálla találtató nevendékeknek neveikkel és familiájokkal megesmértesse. De járulhatnak, a' kiknek tettzik ezen dologra nézve *Spendau*, Kórmányozószéki igen érdemes Tanáts úrhoz, a' Német oskolák' fő Inspektorához is, a' kinek eddig ezen Institutumbéli examenek mindenkor nagy megelégedésével mentek végbez. Olyan szerentsés vólt már eddig is az alólírt, hogy az ő gondviselése alatt több esztendőkig vólt néhány nevendékeknek kilépésekkor, ezeknek szülőik, a' magok tökélletes megelégedésekkel és örvendezésekkel jutalmaztatták-meg őtet.

Ezen nevelő Institutum van: a' Grabenen az arany Tzethalnál, a' 612-ik szám alatt, a' 4-dik emeletben (am Graben zum goldenen Wallfisch, nro. 612 im 4-ten Stock).

Mann Johanna, özvegy tisztvis lőné, ezen Institutumbéli fő nevelő.

Magyar Biblia.

A' Magyar Bibliának azon kedves nyomtatványáhól, melly 1794-ben mappákkal együtt Hollandiában jött-ki, találtatik egy néhány exemplár jóféle Hollandus papiroson az azt keresők' számokra, a' S. Nagy Patáki N. Collegium' T. Bibliothecariusánál — Az ára mappákkal és Homlok-táblákkal együtt 6, azok nélkül pedig 5 forint, Váltótzédulában.